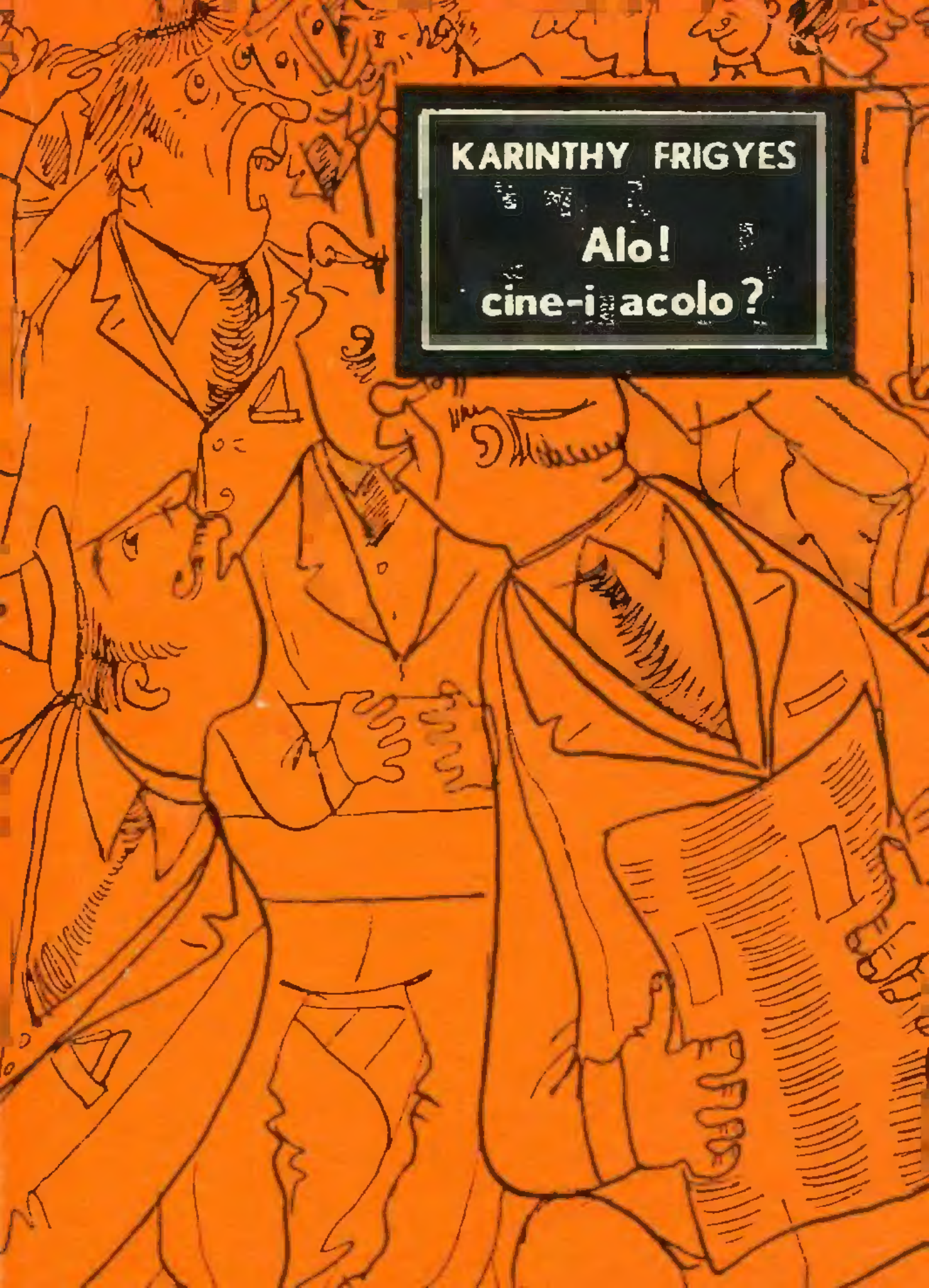
KARINTHY FRIGYES
Alo!
cine-i acolo?

KARINTHY FRIGYES

Alo ! Cine-i acolo ?

Coperta și ilustrațiile de TIA PELTZ

KARINTHY FRIGYEŞ

Alo! Cine-i acolo?

Echivalenţe româneşti de
CONSTANTIN OLARIU

EDITURA ALBATROS — 1972

Karinthy Frigyes : Hököm-szinház
Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest — 1957

Karinthy Frigyes : Az egész város beszéli
Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest — 1957

Despre decanul incontestabil al umorului modern maghiar, Karinthy Frigyes (1887—1938), socotit azi — încă destul de timid — ca făcînd parte dintre precursorii teatrului ionescian, nu mai e necesară o recomandare. Prezenta încercare de echivalenţe româneşti va contribui, poate, alături de celelalte traduceri apărute la noi de-a lungul anilor (Daţi-mi voie, domnule profesor ; Călătorie în jurul craniului meu ; Schiţe umoristice) *la închegarea unei cărţi de vizită lipsite de echivoc. De aceea ne propunem doar o scurtă reiterare a vieţii şi operei lui Karinthy, adăugînd, în final, cîteva cuvinte despre structura prezentei selecţii.*

Fiu de intelectuali din Budapesta, Karinthy a urmat facultatea de matematică, dar, la vîrsta de douăzeci de ani, s-a dedicat gazetăriei şi literaturii. Colaborator al revistei literare „Nyugat" („Occidentul"), a fost unul dintre cei mai activi scriitori ai vremii, cîştigîndu-şi chiar de

la primele scrieri o popularitate neobişnuită. In timpul primului război mondial a dus o adevărată campanie antirăzboinică, în numele unui adînc umanitarism, iar în 1919 a salutat cu entuziasm puterea proletară, fiind membru al directoratului scriitorilor. După înăbuşirea revoluţiei a colaborat la „Pesti Napló" („Gazeta Budapestei"). Spre sfîrşitul vieţii a fost grav bolnav. A murit la Siófok, la scurt timp după ce suportase o grea operaţie la creier.

Scriitor multilateral, romancier nuvelist, poet, gazetar şi traducător, Karinthy a fost, înainte de toate, un umorist de înaltă clasă. Savuros şi incisiv, a satirizat modul de viaţă burghez şi rămăşiţele feudale din societatea vremii. Primul volum, care a stirnit admiraţia cititorilor şi a constituit o cotitură în literatura umoristică maghiară, e o culegere de parodii după cîţiva mari scriitori ai literaturii universale şi maghiare, intitulată Igy írtok ti (Aşa scrieţi voi, *1912*), *Două volume de versuri,* Nem mondhatom el senkinek (Nu pot spune nimănui, *1929*) *şi* Üzenet a palackban (Mesaj într-o butelcă, *1939*), *îl afirmă ca pe un*

sensibil poet al dragostei și candorilor sufletești. Ca autor de schițe, momente, scenete și nuvele, Karinthy a cunoscut o vogă uriașă, datorită paginilor de strălucit umor, fără egal pînă atunci în literatura maghiară (volumele Két hajó — Două vapoare, *1915*; Tanár úr kérem — Dați-mi voie, domnule profesor, *1916*; Krisztus vagy Barabás — Cristos sau Baraba, *1918 etc.).*

Citeva piese de teatru (A bűvös szék — Scaunul fermecat, *1917*; Holnap reggel — Mîine dimineață, *1921) și romanele* Utazás Faremidóba (Călătorie în Faremido, *1916*), Capillária *(1922)*, Utazás a koponyám körül (Călătorie în jurul craniului meu, *1937*), *întregesc universul fantastic, neobișnuit pe care-l creează ori cercetează cu predilecție Karinthy, pentru a surprinde tîlcurile lumii pe care-o trăia.*

Pentru grupajul pe care-l oferim spre lectură, o succintă caracterizare datorată compatriotului său, poetul Babits Mihály, va suplini, credem, curiozitatea cititorului: „Ochiul lui se ațintește pe omul abstract tot atît de grav ca ochiul matematicianului pe cifra abstractă — și ochiul acesta rîde. Rîde, pentru că, aplicată la

viață, matematica asta e teribil de comică — dezvăluie disonanțe cutremurătoare". Omul abstract, nu ca o chintesență sau o nefericită paiață de non-esențe comune, ci bietul om muritor, care se repetă pe sine însuși în orice ipostază — în climatul modului de viață burghez — pînă la automatizare, absurd în credința, declarată cu durere sau patos, că e mereu altul, și victimă, în final, pe scena unei teribile farse a existenței sale.

Am rînduit acest volum ca pe o oglindă a fatalității acelui Meșter ce a pornit în febrila explorare a lumii, rîzînd homeric, și s-a sfîrșit în zîmbetul trist al lacrimii, întîie și ultimă expresie a comicului și tragicului. Arcul de cerc parcurs de la farsa de cabaret, trecînd prin dialogul absurd dintr-un univers teatral de esențe umane, pînă la umorul morții înseși, poate nu e prezent decît palid, atîta cît am izbutit să cuprind în limitele unui volum de mică întindere. Dar ideația spre sensuri pămîntene și ilare, sub felurite aspecte și ipostaze, privind fenomenul singular, unic, ca și cel de amploare, e prezentă pretutindeni în aceste scrieri, sub ochiul de foc al puterii sub-

tile, nemăsurate și nemiloase a rîsului. Oroarea de cataclisme, înfățișată prin mede foc al puterii subtile, nemăsurate și nemiloase a rîsului. Oroarea de cataclisme înfățișează prin metalepsa imaginilor (Război îndelungat ; Militărie cultivată, *măruntele pricini de uriașe conflicte* (Omnibus), *savuroasele scene de clipă cotidiană, cu oameni neștiuți irisului absent, dar consumînd, pe reduse perimetre istorii de puritate, veselie sinceră și alturism* (Ce-i acolo ?); Brevete personale ; Șahiștii ; Ocultism), *miniaturile de umor în cheie grotescă, bufă sau de contrafaceri* spirituale, atît de dragi inteligenței (Mai ; Scrisoare despre felul cum trebuie să intri ; Articol de dar), *se întîlnesc aici ca într-un poem simfonic, cu trei teme majore, în trei demonstrații de virtuozitate :* Omul și *scaunul* (umor amar), *Lexicon absurd* (absurd) și *Ninge* (tragic), piese de temelie *ale prozei karinthyene.*

Trecerea de la grotesc la tragic am căutat s-o oferim cît mai lin, încheind cu una din cele mai impresionante și eufonice proze ale literaturii ungare.

C. O.

Omul și scaunul

Scaunul stă în fața cortinei; poate fi și un fotoliu. Stă foarte serios, ca și cum s-ar afla în spatele unui birou. Se aude soneria. Intră omul. Vine în grabă și arborînd o față serviabilă. Se oprește la cîțiva pași de scaun și se înclină. Trăsăturile lui trădează că e foarte atent.

— Vă salut cu respect, excelență... la dispoziția dumneavoastră, excelență... a nu, nu, excelență... pot sta și-n picioare, excelență...

Pauză; ascultă mult aplecat înainte.

— O, firește, excelență... sînt fericit că-s primul care pot să vă felicit... De unde știu? Păi, a scris azi-dimineață în gazeta oficială, excelență... Poftim? Cum să nu, excelență, a scris, n-ați binevoit să observați, excelență?

Pauză; zîmbește politicos.

— Hahaha ! Foarte bună !... Bineînțeles... *Pauză.* Da, să trăiți, am înțeles... Da, fireste... da... *Pauză.* Ce părere avem de asta ?... Vai, excelență, eu nu pot vorbi decît în numele meu, dar cred că la fel ca mine gîndește tot ministerul... *Pauză.* Cum adică înțeleg eu ? Cum aș înțelege ?... Dacă-mi permiteți, înțeleg exact așa cum e, excelență... Nouă, fiecăruia, ne pare foarte rău, excelență, că nu ne veți mai fi șef în secția noastră... dar dacă ne gîndim că excelența voastră va ajunge în fruntea întregii secții, în locul înălțimii-sale domnului Privisinsky, atunci, pot fi sincer, excelență ?... Excelența voastră știe că eu am fost întotdeauna un om dintr-o bucată, ce am în inimă, am și pe buze...

— Da ? !... Îmi permiteți ? !... Atunci, excelență, o spun deschis : cu faptul că excelența voastră vine în locul înălțimii sale ni se împlinește o veche dorință... Așteptăm lucruri mari de la schimbarea asta, dacă-mi permiteți... o nouă epocă, excelență.. o rînduială absolut nouă... pe care demult o...

Pauză.

— Da ? ! Absolut sincer ?... Atunci, ca să fiu absolut sincer... urîtă lume-a fost

sub înălțimea-sa domnul Privisinsky... excelența-voastră știe la fel de bine ca și mine... nu era o lume pentru funcționari cinstiți... dacă-mi permiteți, o lume de mameluci, carieriști... o lume pentru lingăi, a protecției, excelență... dar iată omul care și-a păstrat spinarea dreaptă, excelentă, omul care nu s-a lăsat doborît... *Pauză: ușurat, rîde cu însuflețire.* Hehehe... Că bine ați spus-o, excelență, chiar așa, dacă-mi permiteți... că înălțimea sa e un... permiteti să spun și eu?... păi, da... înălțimea sa a fost un, un bătrîn panamist, excelență. La înălțimea sa nu putea prospera în secție decît cel care-l peria, îi lingea tălpile, care venea cu pile... Un om drept, cu spinarea dreaptă, excelență, care să reprezinte munca, egalitatea democratică, cinstea neștirbită de funcționar, excelentă, pentru care nu goana după ranguri și titluri era importantă, excelență, ci egalitatea și cinstea, excelență — aici nu putea avansa, excelentă... pentru că aici, excelentă, sub înăltimea sa nu exista decît: „înăltimea voastră" așa și pe dincolo, excelență; „înălțimea voastră" cutare și cutare, excelență; cine nu rostea tot la o jumătate de minut „vai, înăltimea voastră

cutare“ și „vai, înățimea voastră cutare“, excelență, o ducea rău chiar de la-nceput, excelență !

Inspiră adînc, ascultă cu încordare.

— Cum să nu, cum să nu !...

Mișcările lui, asemeni florii soarelui, arată că excelența sa s-a sculat și se plimbă de colo-colo prin încăpere.

— Vai, Doamne !... Excelență !... Mai încape vorbă ?... Sînt convins că acum va fi altfel, din moment ce excelența voastră ajunge în locul înălțimii sale... *Pauză.* Doar știm noi, cei cîțiva oameni cu spinarea dreaptă, de-aici, că excelența voastră se gîndește ca și noi... caracterul și inima excelenței voastre vor îndepărta răul, ca să nu mai fie așa...

Încet, începe să-și urmeze superiorul, de colo-colo, întors spre el. Cînd superiorul se întoarce, trece și el repede pe partea cealaltă, ocolindu-l pe la spate.

— Exact !... *Rîde cu glas tare.* Vă cred !... Chiar așa ! Aveți dreptate !... așa e, excelență !... bravo !... bravo !... așa o să fie, excelență... vai, excelență, nici nu binevoiți să credeți cu cîtă admirație vă ascultăm, excelență... noi, cei cîțiva care ne-am păstrat spinarea dreaptă aici în minister... sînt

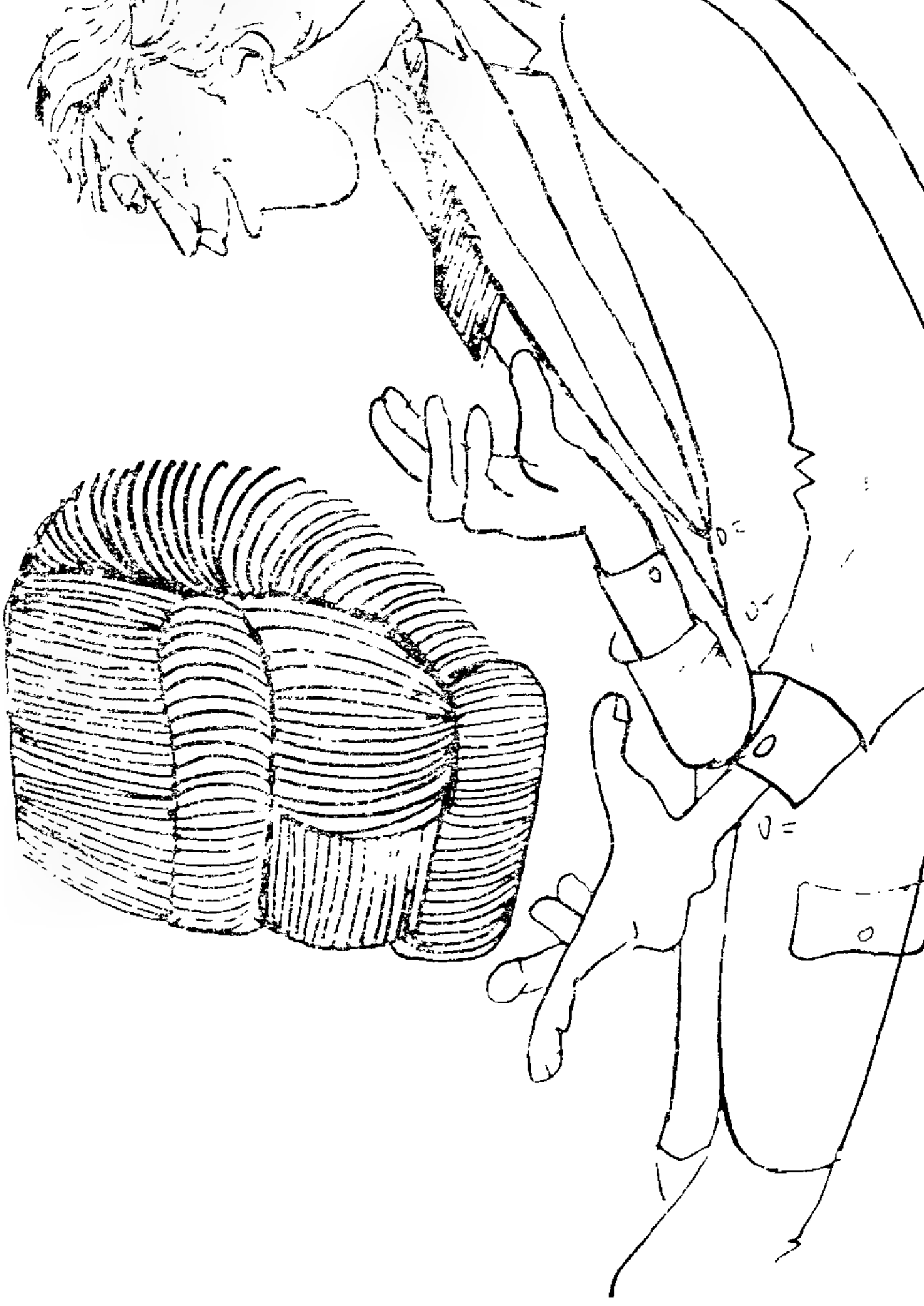

convins, excelență, că i-ați spus-o pe șleau primului ministru... că aici se termină cu protecțiile și linsul tălpilor și cu...

Excelența sa se așază; omul iar se oprește în dreptul scaunului.

— Se termină cu ploconeala...

Brusc sare în fața scaunului, se apleacă repede, și face o mișcare de parcă ar ridica de jos ceva.

— Vai, lăsați, excelență... zău, nu vă osteniți, excelență, că uite... pentru nimic, pentru nimic... *Se întoarce la vechiul loc...* Va să zică... unde-am rămas oare?... a, da, că aici se termină cu temenelile, s-a zis cu acele zile, din moment ce excelența voastră a venit în locul înălțimii sale. S-a zis cu mita și lingușirea, pentru că...

Sare iar în fața scaunului și se apleacă.

— Oo, lăsați, excelență... vă rog să-mi permiteți... *Se lasă în patru labe, caută pe jos.* Zău, lăsați-mă pe mine, excelență... s-a rostogolit aici, sub birou... o scot îndată... *Merge în patru labe prin fața scaunului; vîră mîna sub el...* Ce ziceam!... Uite-o!... *Ridică victorios ceva, își scutură pantaloanii, șterge cu mîneca vestonului obiectul, apoi îl dă.* Poftim! ...O, nu merită să... he-

hehe... s-a pitit și ea un pic! *Se întoarce la loc; urmează.* Așadar... Iată, a venit vremea omului cu spinare dreaptă, țeapăn, o dată cu era excelenței voastre...

Cu modestie. — Păi... dacă credeți, excelență... a oamenilor ca mine. *Aplecat într-o parte, ca unul care-i bătut pe umăr.* Păi... *Jubilînd.* Adevărat?!... Credeți, excelență?... că eu?... da... așa e... v-a amintit cumnată-mea de mine, excelență? da... Hehehe, frumoasă femeie, nu-i așa?... și ea a fost cucerită de excelența voastră... hehe!... *Strălucind...* Poftim?... adică eu?... *Festiv, pocnindu-și călcîiele.* Dacă crede și excelența ta, eu personal sînt mîndru să primesc numirea asta!... primesc postul de pînă acum al excelenței tale nu pentru că e vorba de o avansare, ci pentru că mi se dă ocazia să slujesc cu credință și din tot sufletul pe cel ce nu mi-e doar șef, ci și un ideal politic — pe excelența voastră! *Iar pe alt ton...* adică... pe postul meu?.... păi... poate că Csaholcsek... e un om de nădejde... pofitiți?... Da?... Să-i spun chiar acum?... Îndată... *Pornește.* Chiar aici? Să rămîn chiar de-acum aici?... În locul excelenței voastre?... ce onoare!... pentru mine, locul

acesta e sfînt... excelență... nu pentru rang, ci pentru persoana care a stat aici înaintea mea... pentru dumneavoastră, excelență...

— Vă salut cu respect, excelență !... da... îl chem imediat... vă salut respectuos !... pardon !... *Se repede la cuierul imaginar, îl ajută pe superior să-și îmbrace paltonul, îi dă pălăria, îl conduce pînă la ușă făcînd temenele.* Vă salut cu respect, excelență.. vă rămîn veșnic recunoscător... excelență... vă salut cu respect... respectele mele... resp... *Îl conduce după cortină, se întoarce, cu fața complet schimbată, fredonează, fluieră, își freacă palmele, aprinde o țigară, se întinde, apoi sună cu un gest leneș, se aruncă în fotoliu, ridică privirile.* Pe Csaholcsek ! Da ! *Se așază comod în scaun, privește spre ușă, brusc se preface ca și cum s-ar apleca peste niște hîrtii.* Domnul Csaholcsek ?... Îndată... așteaptă, te rog, o clipă... *Se îndreaptă...* Așadar, domnule Csaholcsek, după cum probabil ai și auzit... și de altfel așa cum vezi, în secția noastră vor fi oarecari schimbări... *Mirat.* Poftim ? Da ? Ai și aflat neoficial ? Că ajung eu în locul excelenței sale ?... ei da... *Pauză.* Ai impresia ? Așadar faptul că mă vezi acum șezînd aici, în scaunul ăsta,

înseamnă cred, dragă domnule Csaholcsek, că începe o altă lume... Mă rog... poftește... e foarte drăguț din partea dumitale... și eu tot așa cred... mă rog, eu sînt un om dintr-o bucată, și-mi place ca și subalternii mei să fie oameni dintr-o bucată și sinceri, și să aibă încredere în mine... te rog, spune deschis ce ai pe inimă... așa că te rog... da... rostește cuvîntul !... bine, am să spun eu în locul dumitale ce anume gîndești — că excelența sa, care a ocupat acest scaun înaintea mea, a fost un bătrîn panamist !... nu-i așa ? Vezi ? Ei bine, s-a terminat cu acea lume. S-a terminat, domnule Csaholcsek. Aici n-au să mai facă pureci lingăii, periuțele, oamenii cu protecție, cei care umblă cu mita, adică cei pe care antecesorul meu i-a cultivat. Aici se va instaura o lume a oamenilor demni, sinceri, așa cum sîntem noi, dumneata și eu, domnule Csaholcsek... *Se plimbă de colo-colo, gesticulînd.* Știu foarte bine, domnule Csaholcsek, ce așteaptă oamenii din sectia asta !... Așteaptă epoca cinstei, a demnității... să se termine cu corupția, cu lumea panamalelor, să vină epoca muncii, a capacității, a hărniciei, a competenței, afirmarea cinstei și curajului în serviciu !... De-ajuns cu Bizanțul ! Cu

moleșeala Romei, ei bine... acel... acel cum îi spune... da, Borgia... s-a terminat cu Borgia ! Sus fruntea, sus spinarea ! Mereu dreaptă !... privindu-ne drept în ochi, ca acolo... caa... gladatorii acolo, sau ca acei... Centauri... Deci, drept în ochi, față-n față, punînd umărul, cu fruntea curată, cu inima dreaptă !

În timp ce gesticulează, îi cade țigara.

— Lasă... *Amabil.* Lasă... eh, se vede că s-a rostogolit sub scaun... *Retrăgîndu-se într-o parte, îi face loc lui Csaholcsek, care caută pe sub scaun. Condescendent...* Aha... îți mulțumesc... *Ia țigara...* Așa... deci... despre ce vorbeam... a. da. *Distrat...* Da, exact... mă gîndeam că în vechiul meu post ar trebui un om verificat... ce zici, ai primi dumneata ?... Da ?... eh, atunci sîntem în ordine... te rog... te rog... n-ai de ce... cu multă plăcere... mă bucur că te pot ajuta... Mîine am să-l înștiintez pe excelenta sa, de poimîine îți și poti ocupa postul... *Îi întinde mîna.* Te felicit ! *Întinzîndu-se.* Eh, e cazul să plec acasă... Am avut o zi grea !... *Pornește spre cuier.* Multumesc... *În timp ce Csaholcsek îl ajută să-si îmbrace paltonul, i se adresează jovial, familiar.* O să se bucure de numire simpatica dumi-

tale surioară... care-a trecut zilele astea pe la mine pentru treaba asta... Ce fetișcană minunată... Zău ?... ei, asta-i... Că a fost încîntată de mine ?.. exagerezi... cel mult i-am fost simpatic... mă bucur că treaba s-a rezolvat bine... sărutări de mîini surioarei. Cu bine !... Cu bine, băiete ! Lasă, nu te deranja, băiete !...

Dispare alene după cortină.

Război îndelungat

Personaje: *Soldat I*
Soldat II

Scena: două tranșee dușmane, aflate la o distanță de un metru și jumătate una de alta.

Soldatul I *ieșind dintr-o tranșee și rotindu-și privirile:* Aah... Ce somn mi-e! Eh, ce facem, iese vreo sfîrîială azi? *Strigă:* Hei, dușman! Nu te-ai trezit încă?

Soldatul II *iese din cealaltă tranșee frecîndu-se la ochi:* Ce să fac, n-am altă treabă decît să dorm. Cum merge cu sănătatea, dragă dușmane?

Soldatul I. Mulțumesc de-ntrebare, bine, dragă dușmane. Cum ai dormit? A, pardon, ia te uită ce nepoliticos sînt, am și uitat să-ți urez... *Trage în umărul celuilalt.* Să-ți fie de rău!

Soldatul II. Mersi. Ochește. Unde poftești?

Soldatul I. Aici, în omoplat, dacă ești drăguț. Toată noaptea m-a mîncat.

Soldatul II *ochește cu grijă și trage în omoplat. Curtenitor.* Am nimerit bine ?

Soldatul I. Mersi, e-n regulă. *Își astupă rana cu un plasture special.* Și altfel, cum te simți ?

Soldatul II. Deh, ce să zic ? Lenevesc, lenevesc...

Soldatul I. Ai dreptate, asta-i viață de trîntor, dragul meu prieten și dușman. Dar omul e robul trîndăviei, știi și tu, și odată obișnuit într-un fel — nu-i așa ? greu se decide să-și schimbe năravul.*Trage în celălalt.* **Prosit !**

Soldatul II. *își astupă rana și trage și el.* Prosit !

Soldatul I *cască.* A fost ceva nou ieri ?

Soldatul II. Pepi a rîs de s-a prăpădit.

Soldatul I. Dobi ocu' ăla mereu rîde, nu mai știe ce să facă de plictiseală. Și pe ce chestie ?

Soldatul II. A pus pariu cu Milan că nu e-n stare să tragă deasupra centironului așa fel ca să-l nimerească în inimă. Am rîs și noi, că lui Milan i-a sărit mustaru', s-a grozăvit, cică face pariu

cu oricare și pînă la urmă au bătut palma pe-o bere. Ochește Milan pe-ndelete, și în sfîrșit trage — la care Pepi începe să rîdă ca un apucat, bă prostule, zice, ai zbîrcit-o, m-ai nimerit în tărtăcuță.

Soldatul I *cască*. Și-a mierlit-o ?

Soldatul II. Te cred. Ca să vezi ce baftă poate-avea cîte unu' ! De fapt Milan a pierdut pariul, da' tot el a trebuit să plătească berea !

Soldatul I. Așa-i trebuie. *Curtenitor :* Îmi dai voie să torn ? *Își încarcă arma.*

Soldatul II. Te rog ! Ai niște gloanțe pe cinste — foarte proaspete. Prosit ! *Ciocnesc armele, apoi trag și își astupă rănile.*

Soldatul I. Uneori simți că trebuie să faci totuși ceva. Să citești sau să scrii — sau să te apuci dracului de altceva, nu-i așa ? În ultima vreme mă cam mustră conștiința. Nu mai am curaj, dragă dușmane.

Soldatul II. Dă-mi voie, omul are o mulțime de prieteni, tocmai din cauza lor nu are curajul să se-apuce de altceva. Încep să te bîrfească.

Soldatul I. Ai dreptate, vorba aia: ferește-mă, Doamne, de prieteni. Te rog, crede-mă că am și eu destui prieteni la cataramă, dragul meu dușman.

Soldatul II. Mde, așa-i... Ce zici, te fac o partidă de baionetă?

Soldatul I. Cu plăcere. Pe ce?

Soldatul II. Pe burtă.

Soldatul I. În regulă. În locul celui care pică, preia toată miza următorul partener, pe linia-ntîi.

Soldatul II. De acord. Cine începe?

Soldatul I. Întotdeauna cel care întreabă. *Își pune baioneta la armă.*

Soldatul II *face același lucru.* Tot eu am să dau și ultima lovitură.

Soldatul I. Ușurel, ușurel. Asta rămîne de văzut. Vă rog, aveți cuvîntul!

Soldatul II *împunge.* Roșu.

Soldatul I Nu e rău! *Împunge.* Asta zic și eu roșu!

Soldatul II *împunge.* Plămîn!

Soldatul I *împunge.* Rinichi!

Soldatul II. Cu măduvioară!

Soldatul I. Ratat! Am atuul!

Soldatul II. Ușor, ușurel... Ficat!

Soldatul I *brusc.* Inimă !

Soldatul II *scapă arma din mînă.* Ai cîștigat... Ai un noroc chior... Uite-l pe Muki, e-aici lîngă mine, o să preia el partida. Cu bine !

Soldatul I. Cu bine, bătrîne !

Soldatul II. Aaah... Tot mi-era al dracului de somn... *Se întinde, cască, moare.*

Personaje : *Un domn*
Un amic
Un gras
Un slab

Scena : platforma unui autobuz, cu bănci, ocupate de oameni. Controlorul circulă de la un cap la altul printre bănci. Bate soarele, dar adie și un vînt slab.

Un domn : Vai ! *Își ridică mîinile brusc la pălărie.*
Amicul său : Ce s-a întîmplat ?
Domnul : Mai-mai să-mi ia vîntul pălăria.
Amicul : Noroc că ai apucat-o. Ar fi fost păcat de ea.
Domnul : Cum adică păcat de ea ? Abia ieri am cumpărat-o cu douăzeci de mii de coroane.
Amicul : D-aia zic că era păcat s-o ia vîntul.
Domnul, *înroșindu-se :* Pălăria mea ? Pălăria mea cea nouă ? Ei bine, și... ce dacă mi-o lua ?

Amicul: Păi, cred că ar fi trebuit să-ți iei alta.

Domnul, *furios:* Ce? Abia am luat-o ieri și să-mi și cumpăr alta nouă? De ce-ar fi trebuit să-mi cumpăr una nouă?

Amicul: Doar n-ai cum să sari după ea din mers... de-aici, de pe platformă.

Domnul, *nervos:* N-am cum să sar? Păi te cred! Nici n-am să sar!

Amicul: D-aia zic că s-ar fi pierdut.

Domnul: Pălăria mea? Aș vrea s-o văd și p-asta!

Amicul: Și-atunci, ce-ai fi făcut? Ai fi oprit autobuzul?

Domnul, *furios:* Vezi bine că l-aș fi oprit!

Amicul, *rîde:* Ha-ha! Grozavă glumă. Numai că nu s-ar fi oprit.

Domnul: Ce? Nu s-ar fi oprit? N-aș crede!

Amicul: Doar nu ți-oi fi-nchipuit c-o să oprească un autobuz în plină viteză, ca să-ți poți lua tu pălăria.

Domnul, *urlînd:* Ce fel de vorbă tîmpită-i asta? Ei bine, am dreptul să-mi iau pălăria, și pentru că nu pot sări din autobuz, autobuzul e strict obligat să oprească, sau să-mi restituie prețul

pălăriei, de vreme ce mi-a luat-o vîntul din pricina maşinii.

Un domn slab: Are dreptate stimabilul. E strictamente obligat să oprească.

Un domn gras: Frumoasă obligaţie, n-am ce zice! Cum vine asta, să-mi oprească mie aici autobuzul, cînd eu am o treabă urgentă?

Domnul, *către domnul gras:* Uite-aşa! Domnul are o treabă urgentă? Şi din cauza asta să nu-mi pot lua eu pălăria, propria mea pălărie?

Grasul: Din partea mea, n-ai decît să ţi-o mănînci coaptă, da' aş vrea să văd şi eu că din cauza pălăriei altuia trebuie să oprească şi să aştept, cînd eu m-am urcat în autobuz ca să ajung de urgenţă în strada Bicornului.

Domnul, *roşu ca sfecla:* Să mi-o mănînc coaptă? Ba mănîncă-ţi-o dumneata coaptă! Eu am cumpărat-o abia ieri, cu douăzeci de mii de coroane — îmi cumperi dumneata alta dacă mi-o ia vîntul, ai?!

Grasul: Cumpără han-tătar.

Domnul: Păi vezi? Şi-atunci, autobuzul va trebui să oprească!

Grasul: Nu zău ?! Să oprească frumos-frumușel, ai ? Eu unul mi-am plătit cinstit biletul, așa că trebuie să mă transporte cum scrie la carte. Nici vorbă să oprească.

Domnul: Iar eu mi-am plătit pălăria. Trebuie să oprească.

Grasul, *ieșindu-și din pepeni:* Ba nu va opri, dacă vrei să știi ! La cinci trebuie să fiu la medic — mă așteaptă nevasta și orice minut...

Domnul: Iar eu trebuie să merg la minister... Nu mă pot prezenta fără pălărie ! Și-atunci fă bine și plătește-mi pălăria !

Grasul: Nu !

Domnul, *năpădindu-l tot sîngele în obraz:* Ce-e ? Nu mi-o plătești ? Șofer ! Șofer !

Slabul: Curată porcărie !

Mai mulți: Nemaipomenit ! Are dreptate !

Alții: Ba n-are dreptate !

Grasul: Aș vrea s-o văd și p-asta. Șofer !

Domnul, *urlînd:* Șofer ! Șofer ! Oprește mașina !

Grasul, *mugind:* Nu cumva să-ndrăznești ! Mînă cît poți !

Cîțiva: Oprește! Oprește! Dumnezeule-Doamne! Ajutor! Catastrofă! Salvarea!... Salvarea!... Ajutooor!

Alții: Șofer!... Dom'le șofer... Mînă cît poți!... Bagă viteză! Dă-i, dă-i înainte!... Poate mai putem scăpa... Acum ori niciodată!... Dă-i bătaie!... Așaa... dă-i cu forță! Ajutooor.

Șoferul mînă ca un apucat. Din față vin mereu alte și alte mașini, repezindu-se nebunește una-ntr-alta. Mulțimea sparge geamurile vitrinelor, poliția năvălește pe străzi. În cazărmi trompeții sună alarma, contingentele sînt chemate sub arme. Turcia declară război.

La prietena mea, colecționara de artă

— A, tu ești ? Poftește, poftește ! Lasă pălăria colo.

— Săru' mîna. Ia te uită ce cuier drăguț !

— O, e-un fleac. L-am cumpărat la Paris, la un auction[1]. Nu-i cine știe ce, mahon.

— Splendid.

— Fă-te lejer. N-ai mai fost pe la mine niciodată ! Nu te prea uita în jur, trăiesc și eu mai așa, sărăcăcios, fără protocol.

— O, ce vorbești ?! Sărăcăcios ? Păi aici e splendid ! Pot spune că de mult n-am mai văzut o locuință ca asta.

— Da' de unde, nici vorbă de-așa ceva ! Calabalîcuri adunate de ici, de colo. Ia loc, uite-aici, pe taburetul ăsta. Ce zici de el ? Îți place ?

— Sublim ! Ce să zic ! Minunată piesă De unde-i ?

[1] Licitație *(din engl. auction)*.

— Secolul al optsprezecelea. Un fleac, nu valorează mare lucru. Dacă n-ar fi decît un exemplar, ar mai valora ceva, dar mai există două, unul la British-Museum, iar al doilea aparține unui colecționar de artă din Berlin.

— Înseamnă totuși că e o adevărată raritate ! De altfel se și vede.

— Așa, la prima vedere, mai puțin. Dar dacă te uiți mai atent la linia picioarelor...

— Aha, sigur, sigur, am și văzut. E sublim.

— Lasă, zău, nu exagera. Dacă e ceva în cuibușorul ăsta sărăcăcios care să valorezc cît de cît, atunci cel mult uite asta de-aici... o vezi ? Scrumiera asta de pe masa mea.

— Vai... ce... cum să spun... ce simplă... ce ștearsă pare... cenușie... și totuși...

— Ei da. Nu-i cenușie, e culoarea oțelului. Ca asta poți vedea cîte vrei prin galantare. Dar alea-s imitații. La prima vedere nu dai doi bani pe ea. Dar ia uită-te aici, pe fundul ei, vezi zgîrietura asta mică ?

— Da... Minunată ! Collosal ! !. Mai încape vorbă ? Ce minunată zgîrietură !... O splendoare !

— Ei ? Nu-i aşa ? Ce zici ? !

— Ce mai ! N-are pereche !

— Şi... sper că ştii ce înseamnă asta ?

— Păi... mă mai întrebi ? ...doar n-o să...

— Fără zgîrietura asta n-ar valora decît cîteva coroane. Dar asta arată că provine din faimoasa colecţie Benvenuto.

— Hehe... Hahaha... Ţţţ... Chî-chî !... Crrr !...

— Dacă-mi promiţi că nu-i spui nimănui, uite, îţi pot şopti la ureche — să te prăpădeşti de rîs cum am obţinut-o... Prostul ! Habar n-avea ce vinde !

— Nu zău ! Hai, spune odată, pentru Dumnezeu !

— Cinci mii de mărci.

— Ciiinci mii de... de necrezut ! Sper că nu mă-nşeală urechile.

— N-aş vinde-o nici pe-o sută de mii.

— Ce vorbeşti !... Doar n-ai înnebunit ! O sută de mii ? Hahaha ! Asta-i bună !

— Dar de lucruşorul ăsta ce zici, uite-aici, sus pe scrin...

— O folie... e-o folie de frumuseţe... înnebunitor...

— Acceptabil, nu ?

— Înnebunitor de acceptabil... Așa ceva chiar că n-am mai văzut... Și mai ales capacul...

— Ce fel de capac? Nu, nu burlanul ți l-am arătat... Vaza asta...

— Nici vorbă, nici vorbă — și eu mă refeream la vază... Ziceam... și mai ales ce capac ar avea, dacă ar avea!

— Din păcate, asta e tot. Altceva n-am. Poate doar figurina asta mică de-aici...

— Ooo!.. fantastică... genială... ce miniatură sublimă!... fan-tas-tic ce miniatură... ah... mi s-a tăiat și răsuflarea... eu, ce să spun, multe din astea... vreau să zic multe miniaturi din astea, pardon, monitoare-am văzut... știi... nu mai departe decît ultima oară la... la balamuc... da' un minotaur din ăsta chiar că n-am mai înghițit, mă crezi?

— O nimica toată, zău! E făcută în grabă, numai cinci ani a lucrat la ea pictorul din evul-mediu care-a făcut-o. O bagatelă, m-a costat șaizeci de mii de ruble.

— Ce-e?! Numai șaizeci de mii?! Doar atîta?... Ca să vezi!... Și n-a lucrat la ea decît cinci ani... Păi... păi, asta-i curată porcărie... să dea rasol o... o... o astfel de...

— Zău, te rog, nu merită să te... pentru un fleac ca ăsta! Mai bine spune-mi, ce zici de ea?

— De asta?... ce zic?... parcă mai pot găsi vreun cuvînt?... pentru un... pentru un... da, un fleac ca ăsta, cum ai binevoit să spui... Ei bine... eu unul am văzut multe... áà... multe chestii, dar o chestie ca asta, un flecuşteţ ca ăsta zău dac-am mai pomenit în viaţa mea... cum dumnezeu a avut obraz să se cîcîie cinci ani cu un nimic ca ăsta, cu o zdreanţă ca asta... fir-ar să fie de găinar, ca după toate alea să-l mai şi fraierească pe om cu şaizeci de mii de ruble, cînd n-aş scuipa nici cinci parale pe ea, pe-un ciuruc din ăsta de cea mai proastă calitate... o... o ploşniţă din asta pusă în ramă, pe care-aş storci-o cît ai zice peşte dacă mi-ar cădea de-acolo de pe perete pe pantalon şi mi-ar murdări haina... dracu' să-l ia de muzeu... colosal... fantastic... sublim!... Pa, la revedere!

Ocultism

Trecuse de ora trei după miezul nopții cînd s-a așezat necunoscutul la masa mea. Nu mai erau decît cîțiva clienți în cafenea. Mi s-a prezentat drept prinț turc și m-a întrebat dacă nu vreau să joc cărți. I-am spus că nu știu să joc și că de altfel nici n-am bani. A tușit și-a adus vorba despre fachiri, care-s în stare să șadă zece ani pe un cui și să stea trei zile cu gura căscată. Mi-a declarat că el însuși văzuse la „India-Orient" pe unul care-și răsucise brațul stîng de trei ori în jurul gîtului și-a rămas așa vreme de patruzeci de ani.

— Știi ce? Lasă balivernele! i-am spus toropit de somn.

Drept care s-a jurat că el poate să se gîndească în patru limbi deodată și că-și înghite palma și-apoi o dă afară, numai să

merg pînă acolo să văd și eu, și-mi va dovedi pe loc. Dacă am la mine un forint, putem merge cu taxiul.

— Mersi frumos, dar s-o lăsăm cu alt prilej.

La care a trecut la științele oculte si m-a asigurat că el stă de vorbă cu forțele naturii uite-așa cum ar sta cu mine. Forțele naturii sînt prizonierele Spiritului Focului, cu care el e prieten la cataramă. Poate ridica cu un singur deget două mese, pentru că are mîini magnetizate. E o treabă neobișnuită, așa că să-i scot repede un forint din moment ce și Spiritul Focului vrea așa.

— Ascultă, domnule, i-am spus, hai să vorbim altceva.

Îndată a început să-mi vorbească despre muzica sferelor și mi-a explicat că cei șapte sateliți sînt de fapt ca cele șapte tonuri ale octavei, care se învîrt în jurul soarelui și m-a asigurat că el a auzit nu o dată sateliții cîntînd. Apoi s-a apucat să-mi frodoneze un fel de melodie, chipurile că e melodia pe care o aude el de obicei. După ce l-am ascultat îndelung, i-am atras atentia că melodia lui seamănă al dracului cu cupletul

„Trandafirul și albina". S-a gîndit, concentrîndu-se, apoi mi-a declarat ca ete-te, ete-te, chiar așa! Dar că asta nu contează, sateliții se-nvîrt totuși pe-o orbită circulară.

— Dă-mi voie, mi-a spus, ia să vezi cum vine treaba asta, îți explic uite-acușica, numai să-mi dai un forint, să zicem că el ar fi soarele.

— Ași! i-am spus. Ba să nu zicem!

A tușit și-a trecut la spiritism. Cică treaba e cît se poate de simplă și-i cum nu se poate mai plăcut să vorbești cu spiritele. Dar nu așa, oricum, își are și ea regulile ei. Uite, se desenează un cerc pe masă și se scriu de jur-împrejur literele alfabetului. Așaa! Și-acum se așază-n mijloc un forint, și doi din participanți își pun degetul pe ban.

— Doi? l-am întrebat bănuitor. La fel de apăsat?

După ce m-a asigurat că da, am scos banul și ne-am pus degetele pe el. A stins lumina și-a chemat patetic spiritul lui Omar, să apară.

— Aflăm îndată. Banul are să-nceapă să se miște singur și are să răspundă trecînd de la o literă la alta.

Şi, într-adevăr ! Banul a început să se mişte sub degetul meu. Prima literă a fost *D*.

— Ajunge ! am exclamat şi mi-am vîrît banul în buzunar. Restul îl ştiu. Spiritul lui Omar vrea să spună : „Dă-mi forintul ăsta împrumut". Bietul Omar ! Şi-n cafeneaua de-alături tot asta a cerut. Grozav de interesantă ştiinţa asta a ocultismului, numai că astă-seară mi-ajunge cît m-am o-cultivat cu ea !

— Salut, dragă Dobrák, ce bine că te-am întîlnit. Tu ai făcut armata, nu ?

— Feldwebel, kadetaspirant, fähnrich, în regimentul douăşdoi.

— Atunci fii bun, te rog, şi uită-te, azi-dimineaţă am primit ceva în scris, poate ştii tu ce-o fi asta.

(Amicul meu cercetează foaia.)

— Cînd ai primit-o ?

— Ţi-am zis : azi-dimineaţă.

— Şi cît e ceasul acum ?

— Păi, douăşpe...

— Douăşpe, zici ? Cînd aci scrie să te prezinti la nouă ? Ştii ce-are să iasă din treaba asta ?

— Ce să iasă ? ! Am să mă duc şi le spun că mi-a fost somn.

— Ai dreptate, uite ce simplu ! Ţi-a fost somn ! Atunci, dă-i drumu', că ăia te aşteaptă acolo.

— Crezi ?

— Îți poți imagina. De azi-dimineață de la nouă tot corpul ofițeresc s-a strîns laolaltă și stă și bea și te așteaptă. Și din cînd în cînd, zice cîte unul : „Ah, ah, Spacsek ăsta, pe care l-am chemat aci, uite că tot n-a sosit încă ! O fi rătăcit drumul, sărăcuțu' de el !"

— Ai dreptate.

Da' spune-mi, te rog, la ce armă te-au înrolat ?

— La vînătorii de munte, în Tirol.

— Și nu știi, întîmplător, ce treabă au ăia pe-acolo ?

— Asta-i bună ! Vînătorii din Tirol ? Păi ce treabă ? Vînează ! Dimineața îi trimite-n munți, unde vînează pe-ndelete, împușcă acolo cîteva gazele, apoi la prînz se întîlnesc undeva, le frig pe jar, le mănîncă și după asta haida-hai din nou pe munți !

— Dragul meu Dobrák, după cîte observ, îți cam bați joc de mine. Dosi știi ce, am impresia că tot cu aș avea dreptate. În forma actuală, cu vechile ei deprinderi și instituții, armata nu mai corespunde pre-

tențiilor epocii noastre diferențiate. De cuînd am asistat la un exercițiu și trebuie să spun că asprimea, cuvintele dure cu care se transmiteau ordinele m-au întristat.

— Dure ?

— Vezi bine ! De acord, omul execută și treburile alea care i se cer acolo, da' ce nevoie-i să le urle așa, și să-i vorbească pe un ton atît de arogant unui orășan din capitală, care de mic copil e educat să vorbească politicos cu oricine și să nu suporte bădărănia.

— Nu te înțeleg prea bine.

— Am să-ți explic îndată. Țelul fiecărui război, nu-i așa, e pacea pe care-o obținem prin el. Și cine-s apărătorii de profesie ai păcii ? Diplomații. Așadar, ei sînt cei chemați să apere pacea. Și-acum, fii atent cum vorbesc diplomații. Diplomații, nu-i așa, sînt numai rafinament și politețe. Concluzia e deci foarte limpede : războiul trebuie rezolvat cu rafinament și politețe, și ca atare și soldații trebuie instruiți și modelați în acest sens. Nu e cazul să-i înveți la bădărănii pe țăranii pe care-i folosește armata, cînd se pricep și ei la așa ceva.

— Foarte interesant. Și cum îți imaginezi asta ?

— Cît se poate de simplu. Trebuie, înainte de orice, reformate cuvintele de ordine. „Atentie !“ „La dreap-ta !“ „Îngenunchiat !“ „Culcat !“ Ce-i tonul ăsta, monser ? Cum poti vorbi așa cu niste oameni ? Și cum stăm cu educația militară, ca să mă ia cu „tu“ ?

— Sînt numai urechi. Și cum ar trebui să fie treaba asta ?

— Păi, să se adreseze politicos. Pe un ton domnesc. Ce-i aia „culcat“ ? Astă, căprarul viitorului are s-o spună așa : „Îi rog foarte mult pe domnii, dacă nu le vine greu, să binevoiască a se întinde, eventual cît mai rapid, pe pămînt, cu capul înainte, vă rog suu —*pus* !“ Sau : „Ce priveliste plăcută ochiului ni s-ar oferi dacă tot al doilea soldat ar face un pas înainte, iar rîndul rămas în urmă s-ar decide să îngenunchezo, cu capul în jos, în noroiul din fața noa-*stră*!“

— Bravo ! Bravo ! Ura ! Extraordinar ! Și imaginează-ți ce efect ar avea limbajul ăsta într-un război : „Rugăm foarte mult pe preastimatul dușman să se gîndească la

faptul că, după Schopenhauer, inexistența valorează mai mult decît existența, și ca urmare e bine să renunțe la consecvență".

— Exact! La care dușmanul răspunde: „Ooo, numai după dumneavoastră!"

— Trebuie să recunosc că m-ai convins, amice. Și-acum, aleargă la biroul de recrutare; au să te întrebe desigur dacă nu ți-ar prii la sufletelul tău rafinat o singurătate de douăzeci și una de zile. Cu bine!

— Și ăsta, de pildă, ce-i ?

— Ăsta, stimată coană-mare ? Care ăsta ?

— Soldatul ăsta, de la masa de-alături.

— Aa, e-un locotenent.

— Locotenent ? Și după ce se poate cunoaște că-i locotenent ?

— Vedeți, stimată coană-mare, acolo pe guler are două stele de aur.

— Mda. Numai că are patru.

— Pe fiecare parte cîte două.

— Aha, am priceput. Și e un post înalt ?

— Depinde cum o luăm. Sînt multe grade sub el, dar destule și peste el.

— Și ăsta ce post are-n război ?

— Pardon, n-am înțeles bine întrebarea, ce post are în război, ziceați ?

— Da, adecă ce ocupație are, pe ce post e repartizat — ăsta conduce lupta ? Ăsta dă alea, cum dumnezeu le spune, da, comenzile ?

— La ce comenzi binevoiți să vă gîndiți ?

— Păi la haptac și la stînga, la dreapta, ori stînga-mprejur, alea de trebuie spuse la război.

— Mde... astea tocmai că nu trebuie la lupte... Dar în orice caz, da, comandă. De regulă comandă un batalion întreg, care-n vreme de război poate avea cîteva sute de oameni.

— Știu cum e, am mai văzut, în opereta „Domnișoara regimentului". Rolul locotenentului l-a jucat o foarte bună primadonă. Și ea mereu zicea haptac, haptac...

— Desigur... numai că nu-i chiar așa...

— Doar nu mă crezi atît de necultivată.

— Nici vorbă, stimată coană-mare... Dimpotrivă, e surprinzător și demn de admirație interesul pe care-l arătați celei mai ample mișcări a epocii noastre, militarismului.

— Păi, firește, omul se mai și interesează. Și.... spune-mi, cît primește un locotenent din ăsta pentru o bătălie ?

— Cît primește ?... N-am înțeles întrebarea.

— Ei asta-i ! Doar o fi avînd o leafă un locotenent din ăsta cu rang atît de mare !

— Desigur că are.

— Păi, de-asta întreb, cît i se dă pentru o bătălie ? Ori poate-i plătesc global, nu pe număr de bătălii ?

— Hm... să zicem global.

— Şi cam cîte bătălii trebuie să poarte pe lună ?

— Doamne... păi, nu s-ar putea stabili precis...

— Şi pentru cele cîştigate capătă mai mult ?

— În orice caz, e o idee foarte rezonabilă, stimată coană-mare. Mă miră că Marele Stat-Major nu s-a gîndit încă la ea.

— Deşi e limpede. Şi, spune-mi, unde lucrează locotenentul ăsta ?

— Unde lucrează, ziceţi ?... Judecînd după epoleţi, e la vreun regiment de vînători...

— Atunci n-are o treabă neplăcută.

— N-are o treabă neplăcută ?...

— Vezi bine ! Nu-i rău să vînezi. Şi cînd vînează ăştia, dimineaţa sau după-masă ?

— Pardon, nu trebuie să înţelegem chiar aşa... ăsta-i doar un fel de simbol...

— Şi ce ? Simbolurile nu vînează ? Atunci înseamnă că-i altceva. Şi cam ce vîrstă să aibă locotenentul ?

— Asta chiar că n-o mai știu, stimată coană-mare.

— Da' de ce s-o fi-ncruntat acum ?

— Habar n-am... Citește gazeta și poate că nu-i prea place c-au ocupat Erzerumul.

— Ei și ? Doar e bine dacă l-au ocupat. Întotdeauna ne bucurăm cînd cucerim ceva.

— Da... numai că, în mod excepțional, Erzerumul l-au ocupat alții.

— Ei, și ? !... Nu e bine ?

— Că l-au ocupat alții ?...

— Firește ! Poate o să ni-l dea nouă...

— Pardon, stimată coană-mare, e o mică eroare... nu-i vorba de aliații noștri... sîntem pe picior de război cu ei...

— A ! Atunci e altceva. Nemaipomenit ce de țări mai sînt pe lume ! Ei, și spune, ce crezi, locotenentul ăsta o fi avînd nevastă ? Și dacă nu, cine-o fi amanta lui ?

Mic îndreptar pentru iubitorii de literatură, avînd scopul de a lămuri definitiv anumite noțiuni

1. Scriitorul este un individ care are impresia că vede un lucru la care alții nu se gîndesc.

2. Criticul este un individ care se gîndește la un lucru la care alții, care cred ceva, n-au crezut că se vor gîndi.

3. Scriitorul impresionist e un individ care crede că vede ceea ce alții nu se gîndesc că văd.

4. Scriitorul naturalist este un individ care vede ceea ce alții cred că văd.

5. Poetul este un individ care crede că se gîndește la ceea ce alții nu văd și nu cred.

6. Redactorul este un individ care vede un lucru la care alții cred că se gîndesc și pe care scriitorii nu cred să-l vadă alții.

7. Scriitorul filozof este un individ care crede că gîndește la un lucru pe care alții îl văd.

8. Academicianul este un individ care nu crede, nu vede și nu gîndește nimic.

9. Scriitorul începător este un individ care vede un lucru pe care alți scriitori demult s-au gîndit că-l văd.

10. Criticul subtil este un individ care vede ceea ce alții gîndesc că văd.

11. Dramaturgul este un individ care nu vede ceea ce alții cred că vor vedea mai tîrziu.

12. Scriitorul la modă este un individ care vede cum gîndește că alții cred a vedea.

13. Scriitorul clasic este un individ care a văzut mai demult ceea ce alții gîndesc acum a vedea.

14. Scriitorul mistic este un individ care nu se gîndește la ceea ce alții cred că se gîndește el.

15. Sriitorul satiric este un individ care vede ceea ce alții nu gîndesc să vadă.

16. Gazetarul este un individ care nu gîndește ce vede, dar vede ce vor gîndi alții cînd vor vedea ce gîndește el că vede.

17. Umoristul este un individ care nu gîndește ceea ce alții văd în ceea ce crede

el că vede, dar vede ceea ce alții cred că gîndesc cînd văd ceea ce el gîndește că crede, și în sfîrșit :

18. Cititorul este un individ care după toate acestea pleacă să se recreeze la balamuc.

Articol de dar sau Marea sărbătoare a dragostei

În legătură cu Crăciunul, îi rog pe cititorii mei să-mi dăruiască un pic de atenție : aș vrea să vorbesc despre marea sărbătoare a dragostei, despre singura zi cînd lăsăm deoparte tot egoismul, toată rapacitatea din noi, unica zi cînd, sincer și dezinteresat, sîntem buni unii cu alții, nu ne certăm, ci ne trimitem unii altora daruri.

Minunată descoperire e darul de Crăciun, dăruiască-l Dumnezeu cu ceva, de pildă cu viața de apoi, pe cel ce l-a descoperit !

În dimineața zilei de Crăciun m-am sculat proaspăt și vioi din covata primită ieri în dar de nevastă-mea, da, din covată, pentru că în schimb eu îmi dăruisem patul, dîndu-l cumnatului meu — doar trebuie să te revanșezi cu ceva ! Din păcate cămașă, de îmbrăcat, nu aveam : fusesem silit să-mi vînd cămășile, spre a le putea cumpăra soților Vurgacsek acel candelabru la care

săptămîna trecută făcuseră aluzie, în schimb soții Vurgacsek ne-au cumpărat și trimis în dar o capă îmblănită, de purtat pe la baluri, pe care am îmbrăcat-o în locul cămășii ; mi-era cam cald în ea, însă-i iarnă, numai de n-ar ieși blana de sub guler. Am coborît îndată în stradă, deoarece în cameră nu puteam face foc, a, da, exact, soba am dăruit-o lui cumătru-meu, ăsta-i adevărul, dar n-are de ce să-mi pară rău, ei ne-au trimis aseară o splendidă cabină de baie, pe care nu rămîne decît s-o duc pe malul Dunării și să mă dezbrac acolo în voie. Ah, ce bine, ah, ce bine ! am primit și o minunată uniformă de husar, ce bine are să-i prindă lui fi-meu cînd o crește, doar dacă nu cumva mi-o va face cadou nevastă-mea. de Crăciunul viitor. Pînă atunci însă mai e destul, și eu sînt miop, chiar acum mi-am dăruit ochelarii surdului de Poldi, dar ce drăguț a fost și el, mi-a dăruit cornul lui acustic.

Am coborît, cum ziceam, în stradă, unde am zărit venind spre mine un om ce vibra tot de fercire, un adevărat dar. L-am strigat îndată pe bunul meu amic Weiss, care mi-a atras atenția, zîmbind, cum că el nu-i Weiss, ci Schwartz, și dacă am crezut că-i

Weiss, e numai pentru că Weiss îi făcuse cadou paltonul, și-i dăruise și el lui Weiss paltonul, îi stă ce-i drept cam șui, așa că de asta-mi spune, în caz că-l întîlnesc întîmplător pe Weiss, să nu cred că acela-i Schwartz.

Apoi, Weiss mi-a arătat o lanternă de buzunar primită de la o rudă, și care luminează șnur opt ceasuri în cap — păcat că acum nu-mi poate arăta ce minunat luminează, cică azi-noapte a lăsat-o întîmplător în buzunar și și-a așezat ghetele deasupra, așa că s-au atins sîrmele și-a ars bateria, n-am decît să-mi imaginez ce frumos îi luminase buzunarul toată noaptea.

Mi-am imaginat, după care văzîndu-mi de drum m-am întîlnit cu un prieten avocat, care se cam jena un pic — Doamne, pentru un fleac ca ăsta! — că purta în cap o pălărie de damă, dar ce mare pacoste?! Mi-a spus că nevastă-sa primise în dar zece pălării, iar el și-o dăruise cuiva pe a lui. Cînd l-am îmbărbătat, a devenit foarte vesel și mi-a oferit o țigară, el nu-i fumător, mi-a zis, ba dimpotrivă, nu poate suferi fumul de țigară, dar ce să facă, trebuie totuși să aibă ceva în buzunar în locul portmo-

neului pe care i-l dăduse unui văr, aşa primise ţigara. Mi-a vorbit apoi cu entuziasm de un splendid ceas de buzunar cumparat pentru o nepoată, de la care, ce-i drept, căpătase o frumoasă pisică de angora, din pricina căreia plecase el acum de acasă.

Un alt prieten a venit la mine disperat, neştiind ce să-i cumpere băieţelului cumnatei ; maică-sa îi spusese să ia ceva absolut în afara vreunui pericol, să nu se poată înţepa copilul, să nu provoace vreo nenorocire, foc sau dracu' mai ştie ce. L-am sfătuit să cumpere o brichetă, poate avea deplină încredere în aşa ceva.

După-amiază mi-am petrecut-o la bietul unchiu-meu, orbul, care primise în dar un aparat de proiecţie — păcat că nu avea pe ce să proiecteze, căci peretele îl dăruise unui prieten lipsit de părinţi. Căpătase şi un pian, la care s-o poată învăţa să cînte pe fata lui, dar între timp fata îşi dăruise inima unui şofer, cu care-a fugit.

Mişcat de atîtea semne de dragoste şi altruism, m-am întors acasă devreme şi m-am culcat în copaie, să dorm. Între vis şi trezie fiind, mă obseda o idee fantastică, şi anume ce frumos ar fi dacă de

Crăciunul viitor toți mi-ar restitui în dar acele minunate obiecte pe care le-am dăruit, cu dragă inimă aș înapoia și eu mulțimea de fleacuri primite în dar. Căci așa e omul : îi place ceea ce cumpără el însuși — doar tocmai pentru că-i place cumpărá ! — și nu ce-i cumpără altul, care are alte gusturi. Doamne, ce frumos ar fi dacă omul și-ar cumpăra el însuși cadouri !

Asta o spusesem de-acum în vis, cînd deodată m-am trezit că cineva îmi sfredelește cu mare zgomot barca pe care-o primisem cadou și pe care-o rezemasem de un perete. Uitîndu-mă acolo, l-am văzut pe-un amic de-al meu dintr-un cartier periferic. Cînd am aprins lumina, mi s-a adresat foarte mirat :

— Drace ! Ce-i asta ? Aici ar fi trebuit să fie seiful !

— Așa e, i-am răspuns, numai că p-ăla l-am făcut cadou. Și, la o adică, de ce vroiai să-mi găurești seiful ?

— Scuză-mă, îmi zise amicul, am primit și eu în dar de la un prieten o excelentă sculă de sfredelit, acușica, de sfintele sărbători ale Crăciunului.

Vă cer scuze, domnule Redactor, că am scris cu creionul, dar tocul pe care l-am căpătat de Crăciun, deși l-am umplut, nu vrea să scrie. Nu știu dacă am scris bine sau nu acest articol de Crăciun — tema nu se prea potrivește la genul meu, dar ce pot face, trebuie folosită, am primit-o cadou de la un prieten, poet dramatic. I-am dăruit și eu o temă bună, plină de haz.

Scrisoare despre felul cum trebuie să intri

Acum însă, frățioare Jóska, am să-ți vorbesc un pic despre felul cum, aici la Budapesta, poți pătrunde într-un loc unde oamenii n-au ce căuta. Noi doi știm prea bine cît de instructivă e treaba asta, noi, sutele de mii, știm, ca unii ce-am început prin a intra, toți, în altă parte decît ar fi trebuit, sau ni s-ar fi potrivit, și care am fost nevoiți să ne ocupăm de altceva decît de ceea ce ne plăcea și pricepeam, pentru că acel altceva nu-i trebuia nimănui. Personal, cunosc foarte bine nebunești le tale alergături pe străzi și pe scările clădirilor și prin anticamere și sălile de așteptare ale edificiilor publice, ca și nedumeririle, îndoielile și îngrijorările tale : la fel eram și eu în primul meu an de facultate. Rîndul trecut te-am întîlnit într-un foaier, la o comunicare științifică sau cam așa ceva, iar tu stăteai de vorbă cu omul de serviciu, ca

să te lase să intri, tu, care ai studiat atîția ani istoria omenirii, și ai citit filozofie și obișnuiești să rătăcești pe străzi gîndindu-te la încununarea Ideii ; îi explicai foarte inteligent și limpede și pe-ndelete ceva servitorului, un pic în maniera lui Schopenhauer, aș putea spune : vrînd să-l convingi cu logica pură, fără a-ți lipsi din toată ținuta nici un dram de demnitate. Numai că servitorul n-a mai stat să aștepte *quod erat demonstrandum*-ul tău final, ci a început să te ia cu grosolănii, spunîndu-ți că lui i s-a dat dispoziție așa și pe dincolo, iar dacă domnul știe mai bine decît el, n-are decît să se ducă unde poftește, dar aci nu intră fără bilet, așa că... la revedere ! Am aflat mai tîrziu că nu aveai bilet din pricină că tu însuți erai conferențiarul — și cu toate astea uite că n-ai putut intra.

Treaba asta te-o fi punînd pe gînduri, Jóska, dar habar n-ai că oamenii nu-s croiți după logica ta limpede. Așa că nu te mai frămînta, ci mai bine ascultă sfaturile unui om cu experiență.

N-ai putut intra la acea comunicare, tocmai pentru că aveai treabă acolo. Deci, renunță o dată pentru totdeauna la confe-

rințe. În schimb, decide-te ca de pildă azi după-amiază să iei parte la una din repetițiile de casă, intime, ale Operei, unde să cînți rolul lui Lohengrin. Iată cum trebuie să faci *asta*: Intri pe laterală, pe ușa cea mică, secundară; dar, vezi, fii foarte atent, nu cumva să nimerești o ușă pe care să *nu* scrie: „Intrarea strict interzisă". Acolo unde nu zărești asta, neapărat te-ar întîmpina vreun om de ordine și te-ar întreba cum te cheamă, ți-ar cere certificatul de revaccinare și ordinul de chemare la armată, apoi te-ar da afară. Ocolești, deci, astfel de uși. Acolo însă unde citești „Accesul străinilor strict interzis", intri frumușel. Străbați cîteva culoare, iar dacă întîlnești niscai angajați sau servitori, să nu te adresezi nici unuia. Îndată ce te-ai interesa, sau te-ai trăda că ai venit să cauți pe cineva, sau că ai o treabă acolo, în același minut ești pierdut. Te anunță că respectivul nu e acolo, că nu l-au văzut niciodată și de altfel azi-dimineață a plecat într-o călătorie, sau că acum zece minute mai era pe scenă, dar tocmai adineauri a dat fuga pînă la minister, dacă te grăbești îl mai poți ajunge din urmă. Nu, tu nu te lași ambalat în așa ceva. Treci furtunos pe lîngă

oameni, pătrunzi pe toate uşile, îţi roteşti încruntat privirile, ca şi cum ai spune : „Ei, drăcia-dracului, n-au venit încă ? Am să-i pedepsesc !“ Dacă vreun angajat se leagă de tine, urlă la el : „Ascultă, ce-i porcăria asta, nu mi-aţi adus încă partiturile ?“ Sau ; „Ce tot pierzi vremea pe-aici, în loc să cobori în trapă ?“ Şi nu mai aştepţi răspunsul, porneşti mai departe cu paşi apăsaţi. Deschizi cu zgomot mare lojile, străbaţi iar cîteva culoare, pînă cînd, în sfîrşit, urechile îţi sînt izbite de sunetul unui pian. O iei într-acolo. Ţi se iveşte în faţă o uşă tapetată, pe care scrie, să zicem : „Intrare artişti“. Îi tragi un picior, mături din calea ta un servitor : „Ce mi te-ai aşezat în cale, vită !“, la care respectivul te conduce bîlbîindu-se. Pătrunzi în semiobscuritatea scenei, unde stau cîţiva artişti şi tocmai repetă, cu dirijorul, opera „Lohengrin“. Înaintezi, îţi scoţi vestonul, rămîi în cămaşă şi smulgi partiturile din mîna unuia. Dacă se arată puţin miraţi, încruntă-te şi rosteşte pe un ton iritat : „Ce-i asta, n-a venit încă noul regizor ? Şi nici Duci ? Păi te cred, cum o să te cunoască oamenii !?“ Drept care toţi se retrag speriaţi şi respectuoşi şi-şi aduc aminte că

chiar azi-dimineață au citit că s-a confirmat sosirea lui Caruso la Budapesta. Tu te-apuci îndată să cînți, apoi zvîrli cît colo partiturile, zicînd : „Așa ceva n-am mai pomenit !“, îți îmbraci vestonul, îl chemi pe un servitor să te conducă afară și pe deasupra îi ceri și douăzeci de coroane, că n-ai mărunt, să-ți amintească de ei.

Asta e singura cale, frățioare Jóska, de a pătrunde undeva, aici la Budapesta. Dacă întîmplător sfaturile mele ți-ar sosi prea tîrziu, pentru că între timp te-a altoit în moalele capului un polițai pe care l-ai întrebat pe unde-i strada Sticleților, atunci îți recomand să-mi încerci metoda față de Sfîntu Petru, care te va opri la poarta raiului să-i spui pe temeiul căror merite dorești să intri.

— Ce mai ai ? spuse Omul Bogat, pe care insistența mea îl amuza vizibil. Hai să discutăm pe-ndelete. Afacerea-i afacere, n-o putem expedia așa, cu una, cu două.

M-am înroșit gotcă.

— Păi, iată... ăsta ar fi Visul Albastru... lucrez la el de zece ani... binevoiți să vă uitați. E un veritabil produs din creier distilat, esență de nervi... Amețitor și reconfortant... Mai presus de cele mai fine băuturi... Cine soarbe din el, o știu de la experți, trăiește însutit... într-o singură clipă trăiește zile întregi...

Dădu din mînă.

— Naivitate ! Cum poți să-ți închipui că am să-l iau ?... Așa ceva pot obține și gratis !... Arată-mi altceva... Ceva mai palpabil...

Mi-am scos ficatul.

— Poftim... ficat viu... nu vă spune cine știe ce, dar la urma urmelor e, oricum, ficatul meu. Valoarea lui muzeală e incon-

testabilă. Odată are să se poată vinde pe bani frumoşi.

Zîmbi.

— *Pretium affectionis !...* Dacă vreau — e valoare, dacă nu — nu constituie o valoare. Ştii cîţi ficaţi mi se oferă zilnic ?

Abia mai puteam răsufla

— Atunci, ce înseamnă valoarea, ce înseamnă pentru dumneata o valoare, spune-mi-o dumneata ! Din ce să trăiesc, de unde să procur bani, banii, banii care în momentul de faţă sînt în buzunarele dumitale, în ale dumitale şi ale altora, banii care încă nu sînt ai mei şi pe care trebuie să-i amăgeasc de-acolo, spune-mi, cum să-i amăgesc ?...

Mă privi vesel, senin. Apoi rel á pe un ton sentenţios :

— Ei, vezi ? Asta-i : ai spus-o chiar dumneata ! Dumneata nu vrei să *cîştigi*, ci să *amăgeşti*, să obţii prin amăgire banii care pînă una, alta se află în buzunarele altora. Dumneata, fiule, nu ştii ce va să zică banul — îl socoteşti drept ceva sfînt un fetiş intangibil — pe cînd noi ştim că nu-i decît un mijloc de schimb, etalon valoric al cererii şi ofertei — însă mult mai precis decît cîntarul — şi că nu poti amăgi

banul ! Cîntarul banului stă colea, drept, și nu se înclină spre dumneata decît dacă zvîrli în talger o valoare palpabilă, contra unei valori tot palpabile. Chiar dumneata ai spus-o -- eu nu fac decît să-ți reproduc cuvintele. Dumneata nu vei avea și nu vei putea avea bani niciodată, pentru că habar n-ai ce-i *marfa* și ce *prețul*, ce e cererea și ce *articolul* de consum... Dumneata vrei să obții din idei și vise, din umbrele unei lumi inexistente, acel *ceva* pentru care să ti se dea *ceva*... dumneata ai spus-o, eu nu fac decît să repet : adică ai vrut să *amăgești* banul, dar banul nu se lasă amăgit ! Cine vrea să adune vînturile e-un fluieră-vînt, cum se spune la noi ; tot ce mi-ai oferit e ceață nepalpabilă, comparație, formulă, vis, nimic -- aer !... și pentru așa ceva vrei, în schimb, realitate . Dumneata, fiule, vrei să trăiești din aer, vrei să vinzi aerul, numai că eu am nevoie de *ceva*, nu de aer, asta-i legea cererii și ofertei !

— Nu vă trebuie aerul ? am rostit ezitînd.

— Nu ! îmi răspunse cu sarcasm.

În clipa următoare i-am și pus funia pe gît.

Mă privi uluit, vrînd să-mi vorbească. Apoi, furios, roşu ca sfecla, cu ochii holbaţi, îmi făcu semn să retez îndată funia.

— Aşteaptă un pic, i-am spus calm. Afacerea-i afacere. Treaba asta nu poate fi expediată aşa, cu una, cu două. Hai să discutăm pe-ndelete, aşezat. De altfel dumneata nici nu trebuie să vorbeşti, e de-ajuns dacă dai din cap. Va să zică, aş avea o juma' de litru de aer de vînzare. Preţul, aşa, cu hurta, nici nu e exagerat, îl poţi achita cu jumătate din averea dumitale. Eventual poţi să-l cumperi şi la decilitru, dar aşa-i mai ieftin. Ei ?...

Îşi scutura sălbatic capul, horcăind.

— Aşadar, decide-te, pentru că am o ofertă mai bună, peste un minut nu ţi-l mai pot da decît la preţ dublu. Mă rog, e vorba de cerere şi ofertă, de nevoi şi preţ de cost... doar dumneata ziceai că preţul lucrurilor e în funcţie de necesităţi. Deci cît îmi dai pe jumătatea asta de litru de aer ?... Poftește carnetul de cecuri... uite şi creionul... nu te obosi, am să-l completez eu... dumneata nu trebuie decît să semnezi... Fireste, numai dacă vrei, eu nu te silesc... Ei ?

Dădu din cap şi întinse lacom mîna după creion.

Cine-i acolo?

Scena e împărțită în două, reprezentînd două firide de cafenea, fiecare cu cîte o cabină telefonică. Într-una stă A., telefonînd, cu receptorul la ureche, în cealaltă C.

A. Alo ! Allo !
C. Alio ! Aalo !
A. Alalo, aloalo !
C. Aliluia, aleiho !
A. Cine-i acolo ?
C. Ba cine-i acolo ?
A. Cine vorbește ?
C. Cine vorbește ?
A. Cine vorrbește ?
C. Cafeneaua Patagonia ?
A. Nu, nici o cafenea Patagonia ! Greșeală, lăsați receptorul. Sînt pe fir.
C. Și eu sînt pe fir. Lăsați, vă rog, receptorul.
A. Da' cine-i acolo ?
C. Ba acolo cine-i ! ?
A. Cine-i la telefon ?

C. Cine-i la telefon ?
A. Cădea-ţi-ar ceva-n cioc, papagalule ! Nu-i Cafeneaua Solferino ?
C. Nu, nu-i Cafeneaua Solferino. Nu pricepi, dom'le, că-i greşeală ? Lasă receptorul, sînt pe fir.
A. Şi eu sînt pe fir. Lasă receptorul.
C. Cine vorbeşte ?
A. Ba cine vorbeşte acolo ?
C. Cine-i acolo ?
A. Cine-i acolo ?
C. Cafeneaua Madagascar. Lasă receptorul. Cine-i acolo ?
A. Aici e Cafeneaua Noua-Zeelandă. Lasă receptorul, nu înţelegi că-s pe fir ?
C. Ba lasă-l dumneata, şi eu sînt pe fir.
A. Mă rog, dacă-i pe-aşa, fie, bunul meu amic, nu lăsa receptorul ! Am timp berechet să aştept, pînă te plictiseşti.
C. Da, numai că binevoieşte să-ţi iei nişte vopsea de păr dacă ai de gînd să aştepţi pînă-l las, stimate domn. Ai să-ncărunţeşti de-a binelea, domnul meu, dacă eşti hotărît să aştepţi asta.
A. Aşaa ? Trebuie să fii un om foarte subţire.
C. Exact. Sînt un domn foarte subţire. Şi dumneata trebuie să fii un domn subţire,

cum rar s-a mai văzut. Deci, nu vrei să lași receptorul ?

A. Cum ai ghicit ? Sigur că nu vreau, nici gînd să vreau.

C. Perfect. sufletelul meu. atunci ține-l mătăluță frumușel. Am s-aștept, suflețelule, am timp, floricică de nu-mă-uita. Oho, și ce de timp ! Altă treabă chiar că n-am !

A. Va să zică și dumneata ! Și eu am o groază de timp. Sînt unul din cei mai calmi oameni din țară. Să vorbim deci, păsărică dulce. Totuși, ce crezi, care din noi îl lasă primul ?

C. Eu unul cred că mătăluță.

A. Aaa... Ba mătăluțică ! Mătăluțică, puișor.

C. Ohoho ! Se cam simte un piculeț de nerăbdare în glăsciorul domniei-tale cel cristalin. Pari a fi un om destul de debil. Ai grijă ce faci cu sănătatea.

A. Haha... fac foarte bine. Gogoși ! Dumneata ai vrea ca eu să-mi pierd răbdarea... Să mă scoți, adică, din pepeni Vaai, ce puțin mă cunoști... Dumneata, firește, ai vrea ca acum eu să mă bîții de furie sau să înjur. A, domnule, ce eroare !... Au încercat ei niște găinari mai scîrboși ca dumneata să mă înfurie sau să mă facă

să înjur, dar n-au reușit... *Pe un ton mai ridicat.* Adică eu ? Să mă înfurii eu ?!... Mai repede dai în primire domnia-ta, dragă domnule, acolo, dragul meu, lîngă telefon, dragul meu, decît să smulgi din gura mea un cuvînt murdar, scumpe domn... Eu nu fac pur și simplu decît să aștept cu răbdare și fără să-mi ies din pepeni nici atîtica, pînă cînd are să putrezească receptorul în mîna dumitale canceroasă, scumpe domn !

C. Deci așa, nu vrei să lași receptorul.

A. Ce, mă rog ? Despre ce-i vorba ? Nu te înțeleg prea bine, multpreastimabile ! Ce adică să las ?

C. Receptorul.

A. Ce receptor ?

C. Receptorul telefonului.

A. A !... Receptorul telefonului ! Păi de ce nu spui, pentru Dumnezeu ! Atunci nu-i nici o nenorocire ! Credeam că te referi la un aparat de recepție. Sau la un cornet acustic. Habar n-aveam că te gîndeai la un receptor telefonic.

C. Deci, îl lași ?

A. Ce ?

C. Receptorul telefonului.

A. Receptorul telefonului ? Nu.

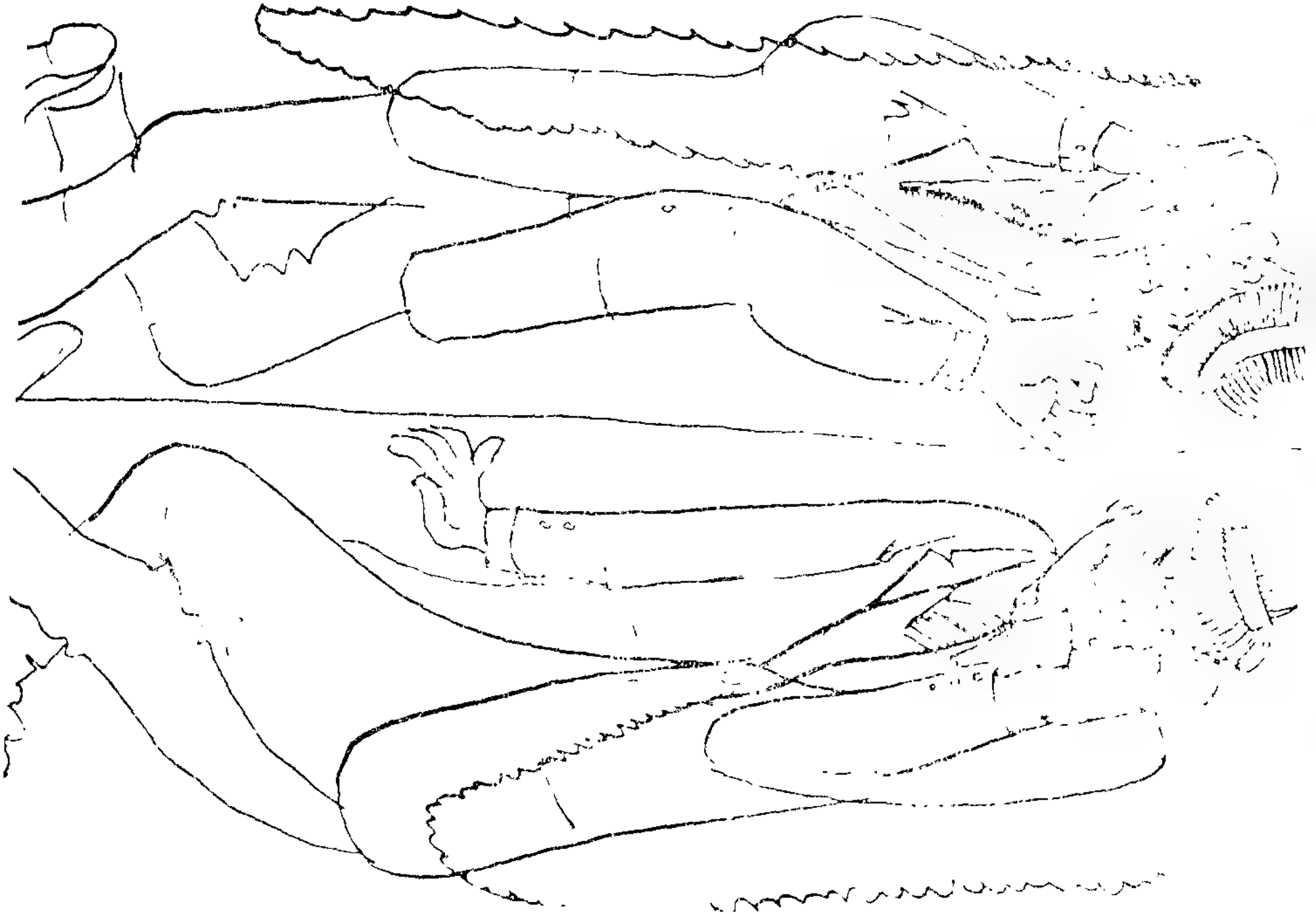

C Nu ? Bine... *Se întoarce spre D. și-i șoptește ceva. D. dă din cap, apoi pleacă.*

A. Ei ! Ce e ? Nu mai vorbești ? Te-ai răzgîndit, totuși ?

C. Eu ? Nici vorbă !

A Vorbești de unul singur ?

C. Eu ? Nu. Visam, așa...

A. Va să zică nu-l lași : atunci, știi ce, zevzec nenorocit, nu pricepi că am niște treburi importante, urgente ? De ce nu-l lași odată ?

C. De ce nu-l las, dragă Doamne !? Cred că numai de florile mărului, e-o fantezie trecătoare... Întreabă dumneata o floricică, să-ți spună de ce... sau o păsărică, din alea de fac pitpalac !

A Ce fac ?

C. Pitpalac.

A. Doar nu cumva te-a lovit damblaua ! ?...

C. Te supără ? Sau poate te-am plictisit ?

A. Pe mine ? Cum o să mă plictisești, scumpul meu !? Mă distrez de minune. În viața mea nu m-am distrat mai grozav ! N-ai aflat cum se fac perlele veritabile, care-s o podoabă atît de rară pe gîtul femeilor ?

C. Nu. Hai, povestește-mi și mie, zău

A. Îți povestesc, scumpișor. Uite, oameni de știință au stabilit că perlele veritabile se fac în interiorul uneie scoici, unde pătrunde o mică murdărie ce irită pielea sensibilă a scoicii. La care, pielea scoicii secretă o materie lichidă care învăluie acea mică murdărie și încet-încet se întărește. Uite-așa, în cîteva sute de ani se întărește ca piatra și ia naștere perla veritabilă.

C. He, he, he... Foarte interesant. Deci, nu lași receptorul ?

A. Aștept pînă iese o perlă veritabilă din scoica receptorului, în care-ai binevoit să intri mătăluță.

C. Eu ?

A. Vezi bine ! Domnia-ta ești tocmai acea mică-mică murdărie ce-i trebuie receptorului ca să se irite.

C. Hahah ! Grozavă ! Asta o fost grozavă ! Chiar c-a fost bună ! Zău că ești un om simpatic, spiritual ! Servus !

A. Servus !

C. Ce mai faci faci, dragă prietene ?

A. Mulțumesc, dragul meu. Cum ai dormit azi-noapte ?

C. Mersi, bine scumpule. Știi ce ? De dragul prieteniei noastre, îți șoptesc ceva la

ureche ; n-ar strica să lași repede receptorul și s-o ștergi.

A. Nu zău !?

C. Chiar așa ! Ți-e viața-n pericol. În timp tu-mi trâncănești verzi și uscate, eu m-am înțeles cu amicul meu, campionul de box, care era cu mine lîngă telefon, ca pînă te țin eu aici de vorbă, el să ia repede mașina și să alerge glonț la Cafeneaua Noua Zeelandă, să intre în cabina telefonică, și să-i ardă tipului pe care-l găsește acolo doi pumni, dar zdraveni, ca ăia pe care i-a expediat la Oxford în 1908, cînd a cîștigat centura de campion al Angliei.

A. Vorbești serios ?

C. Cît se poate de serios. Șterge-o repede, bunul meu prieten, că dobitocul poate pica dintr-o clipă-n alta. P-ormă, ne-ntîlnim amîndoi la Cafeneaua Abbazia și mergem la D'Hiver !

A. Hahaha ! Hehehehe !

C. Ce te rîzi ?

A. Rîd de tipul care telefonează la Cafeneaua Noua Zeelandă tocmai cînd pică acolo campionul tău de box !

C. Păi, nu ești tu ?

A. Pe dracu' ! Eu vorbesc de la Turchestan!

C. Hehehehehe ! E formidabilă. Hai, repede. fugim acolo, să vedem pumnii ăia grozavi !

A. Pa, bătrîne ! *Trimite o bezea.* La revedere !

C. *Trimite și el o bezea.* La revedere !

Cortina.

— Scuză-mă... Domnia-ta ai sosit acum ?

— Acum. Brrr.

— La început e niţel cam frig, nu ? Mde, te obişnuieşti. Ţi-au pus gheaţă şi pe cap ?

— Pus. Brrr.

— Ei da, Firește. Face foarte bine. Şi, bine-nţeles, te-au vîrît definitiv, nu ? Ce număr eşti domnia-ta ?

— Ce număr ?

— Păi, nu te-ai uitat ? Doar ţi-au legat de picior o plăcuţă cu numărul şi numele — dacă ai nume. Eu n-am decît număr, nume n-am. Încă nu m-au identificat. Nu-i prea mică pentru dumneata celula aia ?

— Nu.

— Pentru mine da, că-s umflat. M-au pescuit abia după patru zile. Nu-i nici o pacoste, doar ochii mă cam jenează, mi s-a scurs stîngul în gură. Dumneata ai ochi ?

— Unul. Pe celălalt mi l-a zburat glontele. Mi-a trecut chiar pe-acolo.

— Deci, cu un revolver ?...

— Cu pistolul.

— Excelent. La început și eu mă gîndeam așa, dar n-am putut face rost de bani să-mi cumpăr. La mine-a durat mult, dar știi, lucrul sigur e sigur !

— De unde te-ai ?...

— De pe-un pod de cale ferată. Știi, abia după patru zile am izbutit să mă ridic la suprafață. Plămînul ți se face harcea-parcea, o oroare. Scuză-mă, nu ți se înverzește burta ?

— Încă nu. Se înverzește ?

— Oho, dacă ai vedea-o pe-a mea ! Un verde crud, o frumusețe — pînă la buric. Mă bucură grozav că-n scurtă vreme am să mă-nverzesc tot. Numai osînza e albastră, un albastru pe cinste. Acum toate merg normal spre descompunere, numai de m-aș vedea odată scăpat de hop. Șrrr. Șrrrr.

— Ce faci ?

— Nimic, șiroiește apa prin mine ; eh, poftim ! acum mi se scurge și celălalt ochi.

Îmi pare rău. Altfel, sînt cît se poate de normal, așa mi-a zis doctorul. A, exact, spune-mi : era blondă ?

— Nu, brunetă. Dar a dumitale ?

— Tot așa.

— Cum o chema ?

— Pepi Pistruiata, așa-i zicea.

— Așaa... Așaa va să zică. Atunci înseamnă că dumneata ești Freinreisz Zoltán ?

— Da. Și ?

— Și dobitocul de mine am crezut că se mărită cu dumneata !

— Cum ? Dumneata ești Nebbich Lajos ? Și eu care credeam că te ia pe dumneata ! Atunci, la ce Dumnezeu a mai trebuit să mă arunc de pe pod ?

— Și eu, la ce dracu' să dau banii pe pistolul ăla ? Ah, ce tîmpenie !

— Atunci, înseamnă că s-ar fi măritat cu mine ! Dac-aș fi știut că nu vrea să te ia pe dumneata și că dumneata te arunci de pe pod... Dar mi-a zis că se mărită cu altul și eu știam că numai dumneata poți fi acela...

— Și eu, dac-aș fi știut că-ți cumperi pistol și că ea nu vrea să se mărite cu dum-

neata... Numai că mie mi-a zis că se mărită cu altul și eu știam că dumneata ești acela...

— De asta putrezim noi doi aici? Păi atunci cu cine dracu' s-a măritat Popi Pisruiata?

(Un domn, din a teia celu'ă):

— Cu mine.

Lexicon absurd

Enciclopedie maghiară

— fragmente —

Aliment, alimente

A. se împart în două grupe principale și anume :

a) alimente obișnuite, din care fac parte : 1. unul 2. pîinea 3. ghipsul 4. apa 5. iar apa 6. și iar apa ;

b) alimente compuse, din care fac parte : 1. și 2. pîinea cu unt.

Alimentația e cunoscută încă de pe vremea vechilor greci. Neavînd date exacte despre mîncărurile consumate de oameni în antichitate, nu ne putem referi decît la cîteva urme antice care mai pot fi văzute și azi prin cofetăriile din suburbia budapestană Erzsébetváros și în alte muzee. E vorba de niște obiecte solide, cu aspecte de tortă, în care se păstrează vechi urme de degete.

Compoziția lor e, pînă în prezent, necunoscută.

Evul mediu a îmbogățit omenirea cu cîteva mîncăruri noi. Acum s-a descoperit tocănița, pentru care Francis Drake aduce cartoful din America.[...]

Un rol important joacă alimentația în războiul de treizeci de ani, cînd o mare parte a ostașilor trece la vegetarianism și mușcă iarba. Acum s-au umplut și acei cîrnați și caltaboși din care, între timp, o parte a putut fi vîndută.

Alimentele simple :

1. *Pîinea.* Masă spongioasă, plină de găuri, înconjurată de o scoarță tare, ștampilată. Din miezul ei se fac gogoloașe, din coajă — tălpi de ghete. Dacă se usucă, e pisată și pusă în circulație sub denumirea de „făină". E folosită ca purgativ, vopsea, pilule (formă sub care e întrebuințată la felurite jocuri de masă), pielea ei se tăbăcește, intestinele folosesc la umplut, oasele se macină

2. *Laptele.* Materie lichidă, transparentă, fără culoare și miros. E folosită la spălat, fiert și acționarea morilor. Amestecată cu ghips, se întrebuințează și la băut.

3. *Untul.* Se prepară din untură, mărunțaie, seu rînced. În stare înghețată, se unge

pîine peste el. Nu poate fi folosit cu bune rezultate ca cel.

4. *Brînza.* În stare proaspătă poartă denumirea de unt. Soiuri : a/ de Ementhal, în care se scobesc găuri pentru uzul viermilor ; b/ Liptauer, numită și chit, folosind la lipitul geamurilor.

5. *Carnea de porc.* Specialități : a/ crenvurști — cresc în preajma bodegilor și stațiilor de birje, cînd se coc purtînd numele de debrețini, care se culeg de tineri, nefiind lăsați să crească.

6. *Carnea de om.* Delicatesă foarte apreciată în arhipelagul Fidji. La noi, fiind foarte ieftină, nu se consumă.

Alimentarea se produce pe mai multe căi, în forma originară prin trecerea din gură în stomac ; la noi, însă, procesul invers e mai des întîlnit. La obținerea rapidă și sigură a acestei metode, folosesc următoarele instituții :

1. *Cafeneaua.* Așezare largă, în care se mănîncă... unii pe alții scriitorii.

2. *Restaurantul*, sau cu alt nume : școala de exercitare a fanteziei ; așezare negustorească înțesată de mese, unde, așezați roată, își pot dezvolta fantezia poeții și scriitorii

cu imaginație mai săracă. Și anume, omul își comandă ceva și, uitîndu-se la ceea ce a primit, încearcă să-și imagineze că e ceea ce și-a comandat. La început merge un pic cam greu, dar mai tîrziu și mai greu. Principalele mîncăruri sînt: ciorbă condiționată — și anume de faptul că e într-adevăr ciorbă. Ciorbă de vacă — specialitate ce se cere consumată cu precauție, ca omul să nu înghită cumva eventuale bucăți de șea și harnașament rămase în ea. Tocană — din care există două soiuri: tocana obișnuită și tocana bine fiartă; aceasta din urmă poate fi consumată doar în extrem de rare cazuri; ultima oară s-au găsit cîteva exemplare cu prilejul incendiului care a mistuit restaurantul Drechsler, printre ruinele fumegînde; se zice că acelea au putut fi mîncate.

De curățenia restaurantelor se îngrijesc comisiile de salubritate publică. Fiecare client trebuie să-și lingă farfuria, pentru ca următorul client s-o primească civilizat. Balivernele (vezi: Legende) despre murdăria farfuriilor provin din faptul că novicii au confundat întotdeauna mîncărurile cu murdăria ce zace pe fundul farfuriilor.

Căsnicie *(vezi : psihopatologie, procedură penală, respirație dificilă)*

1. Contract reciproc stabilit între bărbat și femeie, prin care cei doi cad de acord, reciproc, ca începînd din ziua încheierii lui să nu-și spună unul altuia cu cine au legături. Cel ce încalcă această înțelegere, fie spunîndu-i celuilalt în ce fel are legătură cu cutare sau cutare, fie aducîndu-i asta la cunoștință pe altă cale, sau nu se îngrijește ca celălalt să nu afle — comite o rupere a căsniciei, pe care Trib. Terit. Bud. o reprimă printr-o pedeapsă specifică : așa-numita victimă umană. Femeia surprinsă a submina căsnicia e pedepsită de însuși soțul ei. Îndată ce o surprinde, soțul pune mîna pe ciomag și burdușește măr seducătorul, canapeaua și gaura cheii prin care a fost martor al subminării căsniciei. Această pedeapsă, cum putem vedea, se întemeiază pe dreptul strămoșesc și natural potrivit căruia, de exemplu, dacă cineva te lovește cu bastonul de promenadă, atunci, nu-i așa, pui mîna pe baston și bați măr bastonul. Sau, să zicem, dacă ai o umflătură pe burtă, îți tai burta de pe umflătură, drept care umflătura rămîne de rușine că nu mai are pe ce

să doară. Sau, să zicem, dacă te dor dinţii, îţi scoţi gura de pe dinţi. Sau, de pildă, dacă cineva îţi fură ceasul de aur şi-l duce la casa de amanet, atunci pălmuieşti zdravăn casa de amanet, îi pălmuieşti sobele, îi spargi geamurile şi o provoci la duel, unde o împuşti în cap sau o străpungi cu sabia. Dreptul acesta e foarte vechi şi foarte drept ; el mai poate fi găsit şi azi, în cadrul vieţii de familie, în forma ei deplin strămoşească ; dacă, de exemplu pruncul se lăcomeşte şi fură o prună, mama îi înhaţă mîna şi spunîndu-i : „Mă nemernicule, cu asta te-ai lăcomit, ai ?“ îl bate, ca pedeapsă, peste mînă. Sau dacă se scobeşte copilul cu degetul în nas, mama îi înhaţă degetul şi spunîndu-i copilului : „Mă, nemernicule, cu ăsta te-ai scobit în nas, ai ?“ se-apucă să-l pedepsească, bătînd degetul. Exact aşa păţeşte, cu un sentiment justiţiar cîtuşi de puţin surprinzător, şi soţul înşelat — cînd îl trădează nevasta, îl prinde pe seducătorul ei şi spunîndu-i nevestei „Ah, nemernico, tocmai cu ăsta m-ai înşelat, ai ?“ drept pedeapsă, îl ucide cu cuţitul pe individ

Absoluta îndreptăţire a procedeului, ca şi sensul justiţiar sînt recunoscute şi de lege, care va face paradă aprobînd după

aceea sentința de moarte executată de soț. Juriști de seamă lucrează chiar acum la un proiect de lege, care pentru prescurtarea acestei proceduri actualmente de o durată puțin cam mare, s-ar baza pe faptul că inversînd procedura actuală, se va îngriji de rezolvarea mai operativă a acesteia. Astfel, în sensul noii legi a căsătoriei, tribunalul îl achită de la bun început pe soț, *auf alle Fälle*, după care soțul, cu hotărîrea judecătorului la mînă, care totodată e și împuternicire de execuție, permis de port-armă, adeverință de la poliție, act justificativ militar, permis de circulație cu tramvaiul și abonament cu preț redus la cinema, se duce liniștit acasă, îl execută pe seducător — după care soția cere desfacerea căsătoriei, și procedura legală e încheiată.

2. În general, distingem două feluri de căsnicii, și anume căsnicia obișnuită și căsnicia amestecată. Aceasta din urmă trebuie înțeleasă în sensul că se căsătoresc un bărbat și o femeie. În astfel de căsnicii și desfacerea căsniciei e amestecată, în măsura în care femeia își traduce soțul cu diferite elemente. Căsnicia e precedată de logodnă, cînd adică logodnicul oferă inele,

al căror înțeles simbolic e : uite-așa să mă îndoi, ca inelul ăsta. Una dintre maladiile caracteristice căsniciei e tumoarea numită copil, care apare la o anumită perioadă de timp la suprafața pielii și nu poate fi îndepărtată decît cu mare greutate. E o boală molipsitoare, pe care tovarășii de căsnicie (în timpul manifestării bolii — tovarăși de temperatură) o iau unul de la celălalt.

Cititor *(vezi : citire, p. ex. fenomene naturale)*

Exemplar caracteristic, care, potrivit mărturiilor naturaliștilor, nu poate fi studiat decît extrem de rar și a cărui cauză terapia o cercetează fără succes. Aspectul lui exterior e absolut identic cu al oamenilor și scriitorilor ; se hrănește și respiră. Locul lui de ședere e incert. Potrivit unor cărți vechi, și din cîte se spune, în jurul anului 1840 încă putea fi văzut în cete mari în viața literară. Astrologii disting două ramuri principale : cititorul comun și așa-numitul cititor pasionat : amîndouă noțiuni sînt pe cale de dispariție.

Trăsătura specifică și cardinală o constituie acea însușire de pe urma căreia și-a luat și numele. El execută operațiunea inversă scrierii de cărți și articole și opere științifice și poezii — caracteristică ciudată, ce foarte greu poate fi explicată unui profan. Acest soi aparte, am putea spune corcitură, nu scrie poezii sau nuvele, ca orice om normal, ci ia în mînă poeziile, respectiv povestirile gata scrise de alții și, cu ajutorul unei chei specifice, cunoscute numai de el, a așa-numitului citit, ia cunoștință de conținutul acestora. Potrivit unor studii mai vechi, pe vremuri această operațiune caracteristică era îndeobște foarte cunoscută ; după mulți, o cunoșteau pînă și oamenii normali, ca și restul scriitorilor. Explicația fenomenului poate fi căutată, pare-se, în faptul că literele povestirii sau poeziei au un oarecare înțeles, sau sens, pe care cititorul îl poate deduce și înțelege. Mărturie stă scrierea unui om de știință trimis în străinătate, care a văzut el însuși un exemplar din acest soi pe cale de dispariție, urmărindu-l chiar și în timpul activității. „Ca aspect exterior — scrie savantul nostru (și cum de altfel am mai amintit) — cititorul abia dacă se poate

distinge de un prozator sau poet normal. Umblă în haine omenești, are o ținută calmă și hotărîtă. Exemplarul pe care l-am văzut eu însumi în deplină libertate, era blond și arăta a fi tînăr. A mirosit volumul de proză sau versuri pe care-l avea în mînă, dar nu l-a azvîrlit și nici nu l-a aruncat la coș. A scos un cuțit și l-a înfipt de cîteva ori în muchia hîrtiilor. Cititorul numește această operațiune tăierea filelor, obținînd prin aceasta ca filele cărții să se despartă, căci numai așa devine cartea bună pentru scopurile sale de maniac ciudat. După asta și-a pus cartea în față și, holbîndu-și ochii, și i-a fixat pe o filă. După o studiere mai atentă, a reieșit că-și mișcă foarte încet capul de la stînga la dreapta, urmînd cu privirile această direcție. Se pare că faptul de a privi literele și celelalte semne are un oarecare sens decorativ ; printre altele, mișcarea capului seamănă cu aceea pe care obișnuim s-o facem noi cînd scriem. După un răstimp, a apucat cu două degete marginea filei și a întors-o pe cealaltă parte înălțîndu-și puțin capul și reluînd procesul. Aceste mișcări neînțelese le-a făcut pînă cînd a ajuns la sfîrșitul

cărții. Se comporta absolut calm, fără a mușca alimentul. Glas nu avea".

Cititorul nu trebuie confundat cu așa-numitul abonat, căruia, la prima vedere, adesea i se aseamănă (vezi : mimetism). Nu avem încă nici un exemplar din specia aceasta în grădina noastră zoologică.

Literatură, *istorie literară*, *scriitor*, *scriitor cu unt*, *brînză Ementhal*

Culegere de cărți, de jalbe și apeluri, scrise laolaltă și consemnate în general de oameni naivi, nemulțumiți de situația lor ca și de condițiile existente, necunoscînd resorturile respective ale respectivelor foruri competente (ministere, direcția generală a căilor ferate, ocna), unde ar trebui să-și înainteze plîngerile și opiniile — sau eventual le-au înaintat, dar forurile competente li le-au respins. Acest soi de om nemulțumit (scriitor) își răspîndește apoi în fața marelui public opinia, sperînd că se va găsi vreun suflet milostiv care să-l ajute. Despre multe obișnuiesc să se plîngă acești oameni, de bolile care-i macină, de ne-

cazurile băneşti — şi adesea şi de treburi cu care nu se ocupă instituţiile, cum ar fi de pildă că cutare nu capătă ce doreşte, sau că-i ia altul ce-i al lui, sau că simte nevoia să moară, sau că iarna e tare frig. Plîngerile şi le ilustrează şi cu exemple, care din păcate nu pot fi interzise, şi astfel scriitorul se bucură de oarecare atenţie la ministerul ocnelor.

Literatura se prezintă sub mai multe forme, dintre care notabile sînt :

1. *Poezia.* De regulă, produs al unor oameni foarte tineri şi în parte lipsiţi de experienţa, care încep să spună ceva, dar în rîndul imediat următor pe care-l aştern în scris urmează pe neaşteptate un cuvînt ce se termină exact ca un cuvînt din rîndul anterior —drept care aceştia se sperie întrebîndu-se ce-o mai fi şi asta şi uită ce-au vrut să spună şi iar încep un rînd de la cap. Medicii psihiatri denumesc această scriere confuză poezie şi rimă — din fericire, limba noastră e atît de săracă în rime, încît de regulă poeţii sînt iertaţi pînă şi pentru rimele de-a dreptul ucigătoare. [...] De obicei aceşti tineri sînt ahtiaţi după bani şi ar vrea să se îmbogăţească, şi după ce află că în vremurile

noastre cel mai bine cîştigă descoperitorii şi inventatorii, încep a se ocupa în versurile lor cu predilecţie de aşa ceva, dar de regulă cu rezultate extrem de slabe. Aceşti descoperitori denumiţi poeţi au descoperit, de pildă, că atunci cînd soarele coboară, se face întuneric (descoperire ce n-a putut fi valorificată). Unul, după îndelungi cercetări, a ajuns la concluzia că orificiul superior al sistemului intestinal al unei tinere fete (gura), în atingere cu orificiul superior (gura) al propriului său sistem intestinal poate facilita, în anumite împrejurări, stîrnirea unor senzaţii plăcute. Aşa cum a reieşit mai tîrziu, descoperirea nu s-a putut breveta, fiind mai veche.

2. *Romanul.* Modalitate de exprimare a necazurilor, practicată de scriitorii mai meluri : scriitorul ori scrie cum i-ar place să turi. Plîngerea se poate petrece în două fe- fi o treabă dacă ar fi a lui (roman romantic) — şi deci arată ce bine ar duce-o el de pildă într-un strălucitor castel, unde sînt femei frumoase şi toate s-ar mărita cu el — ori scrie cum e în realitatea (roman naturalist), din care reiese ce de necazuri a avut el întotdeauna şi ce gînduri urîte a nutrit

în asemenea momente. Acesta din urmă poartă și numele de roman obiectiv.

3. *Drama*. Scriitorul mai înstărit angajează, pentru tălmăcirea plîngerilor sale, niște agenți numiți actori, care îi rostesc în gura mare necazurile. Înfățișarea Dr. se petrece în felul următor: omul scoate pe scenă cîteva făpturi, apoi se duce în sala și întreabă publicul spectator care din făpturile acelea îi place cel mai mult. Spectatorii îi spun că mai presus de toți le place A, la care scriitorul se întoarce pe scenă și se înțelege cu actorii ca A să-i ucidă pe toți, drept care A îi ucide pe toți. Cu asta se pot cîștiga bani.

Specii inferioare ale Dramei:

a) *Tragedia*. Se ocupă de soțul înșelat de soție, și care, furios, își împușcă soția, sau se împușcă el însuși, sau pe soție și pe seducătorul ei, sau pe seducător și pe el însuși, sau numai pe seducător, sau pe seducător, pe soție și pe el însuși, sau pe seducător și el însuși pe sine însuși. (Vezi: permutatio, șt. derivată din matematică.)

b) *Comedia*. Se ocupă de același soț, pe care-l înșală nevasta, drept care o înșală și el.

c) *Vodevilul.* Se ocupă de același soț, pe care-l înșală nevasta, iar el cîntă un cuplet.

4. *Critica.* Treabă exercitată de un oarecare om cusurgiu din fire (critic), care altminteri n-are nici un motiv să fie așa, și care urmărind evoluția mai sus-amintiților oameni ce se plîng, se va lăuda chipurile că el ar putea rezolva tot, dar nu e bine să-l contrazici, căci e un om răutăcios și sfidător, și adesea îl necăjește pe scriitorul suferind ; așa, de pildă, dacă cineva are un glonț în stomac și se plînge de asta sub forma unei P. (poezii) (cu titlul „Un glonte-mi stăruie-n stomac"), un astfel de Cr. e în stare să spună cum că e frumos, și respectiv îi place (vezi : maliție) că poetul are un glonț în stomac.

5. *Istora litrară.* (Vezi : științe statistice, paragraful „Morți de inaniție.")

Sport, a face sport, *educație fizică.*

Prin S. înțelegem toate acele mișcări și convulsii pe care oamenii asmuțiți din start le execută cu unele părți ale trupului, dar

și cu întregul trup, cu scopul ca absolut nici o părticică a trupului să nu rămînă la locul unde era prevăzută organic să stea și pe cît posibil să ocupe o poziție pentru care respectiva parte a corpului nu e absolut de loc structurată. Pentru această artă pot fi folosite toate părțile trupului, cu excepția creierului, a cărui funcție are o influență nefastă, creierul calificînd eforturile și scălîmbăielile drept tîmpenii.

Evoluție istorică.

Sporturile erau cunoscute încă de vechii greci, lucru atestat limpede de statuile rămase de la greci și romani, cărora le lipsește ba un braț, ba un picior, ba capul, și cînd au burta suptă, cînd coastele ieșite în afară — fapt grăitor pentru înflorirea și marea popularitate cunoscută peatunci de gloriosul sport al fotbalului. Dovadă, dictonul latinesc : *Mens sana in corpore sano*, adică „Mergi sănătos în corp sănătos", ca și antica zicală asiriană „Mene Tekel, Fares" — „Frînge-ți gîtul pe terenul de tenis".

Evul Mediu a familiarizat omenirea cu cîteva sporturi noi și interesante. Acum ajung la modă în Spania îndreptarea trupului și gimnastica de extensie — aceasta

din urmă executată de protestanți la butuc de plumb, șurub de gît, cizmă spaniolă și stîlp cu cuie ; mai era la modă în oarecare măsură și înotul în untdelemn fierbinte.

În Ungaria, sportul cel mai uzual a fost întotdeauna vînătoarea ; politicienii noștri preferau mai cu seamă loviturile ratate Dintre sporturile strămoșești, trebuie să le mai amintim pe cele acvatice : încă din cele mai vechi timpuri am avut numeroși pescuitori în apă tulbure.

Celelalte sporturi au stagnat vreme îndelungată într-o stare primară, neevoluată Dintre cele exercitate curent, cel mai vechi e trasul la fit — știut fiind că ungurii au depus dintotdeauna multă ambiție și perseverență în privința asta, ca de ex. trasul la fit în privința obligațiilor de tot felul. După 1848 a devenit sport preferat atîrnatul de sfoară — executat la funie subțire de diferiți generali și patrioți honvezi, sub comanda artistică a austriacului Haynau.

Sporturi comune :

1. *Fotbalul* sau *jocul cu mingea*. Se joacă în douăzeci și doi de oameni, pînă la extenuare, fără bandaje de protecție. În joc figurează și o minge, care însă nu e decît o rămășiță degenerată a formei de joc ori-

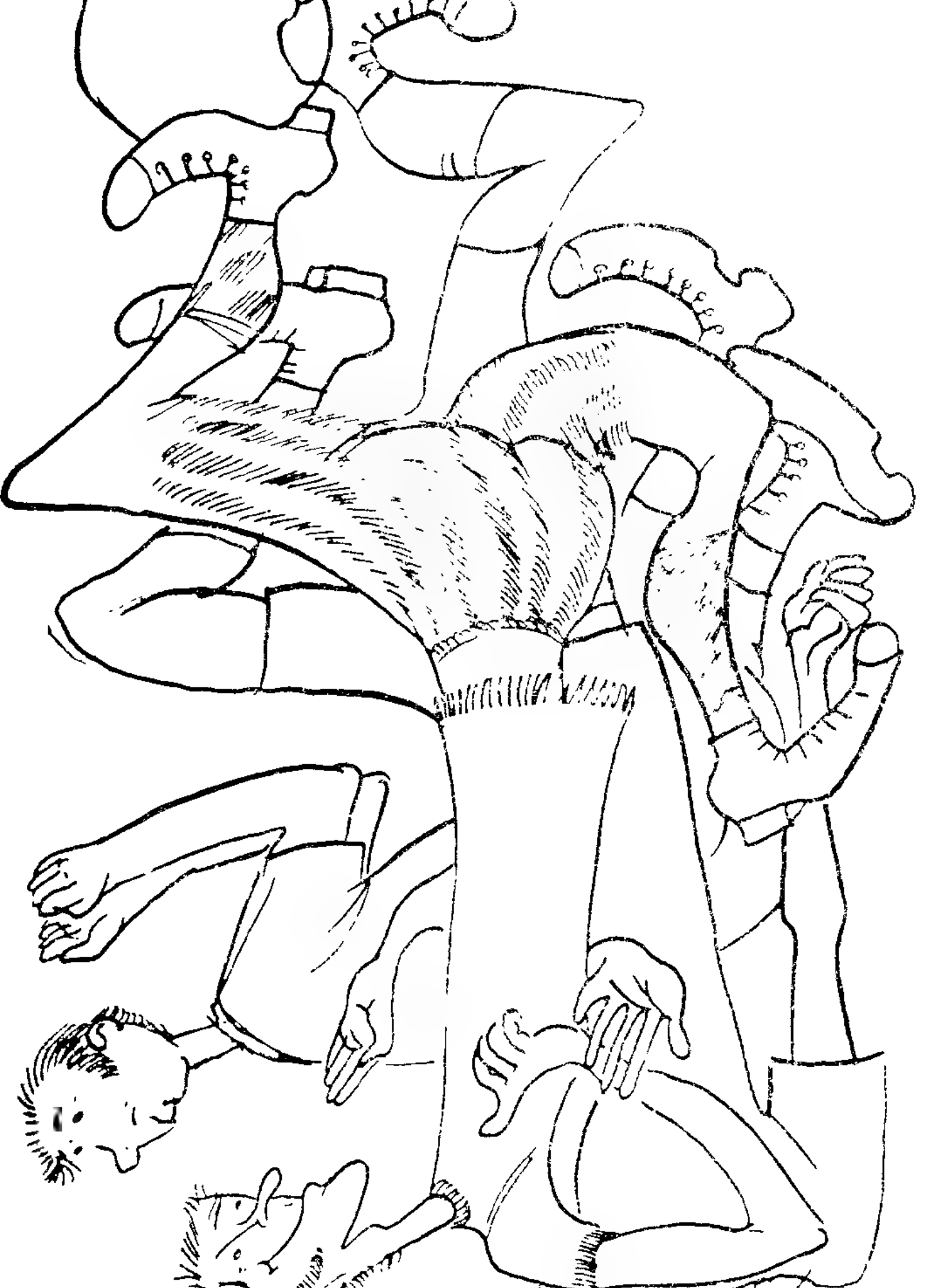

ginare — figurînd mai mult ca simbol ce amintește de scopul jocului : lovirea mingii. Nu e admis să se joace cu mîna — atît în cap, cît și în stomac, spinare, noadă, dinți, nas, gît sau fluierul piciorului nefiind voie să se lovească decît cu piciorul.

2. *Înotul.* Doi sau mai mulți oameni se aruncă în același timp asupra unei suprafețe mari de apă, și se tot fîțîie în ea pînă ajung la celălalt capăt. Cel ce izbutește să-i bușească pe ceilalți cu picioarele atît de bine, încît să-i bage la fund, ajunge primul și cîștigă titlul de campion.

3. *Salturi acrobatice.* Omul se duce la un atelier de fotografiat și cere o mie de forinți pentru a se arunca de pe stîlpul unui pod în Dunăre. Dacă cei de acolo primesc, omul merge la Dunăre, înoată pînă-n mijlocul ei, iese, se lasă fotografiat, apoi iar intră în apă și iar iese.

4. *Înotul-scafandrier.* Doi sau mai mulți oameni își trag capetele sub apă și stau așa pînă cînd cei de afară își pierd răbdarea. Atragem atenția începătorilor că în astfel de situație se respiră ceva mai greu. Iese pe primul loc cel care-a rămas ultimul sub apă. Normal e ca omul să stea cu un minut mai mult decît rezistă — după aceea

putînd continua concursul cu cea mai deplină ușurință, fie și zile în șir, fără a-și scoate nici măcar scafîrlia la suprafață.

5. *Săritura în înălțime.* Omul lovește cu piciorul în pămînt, la care pămîntul îi întoarce lovitura și-l aruncă în aer. Apoi omul zboară așa pînă ajunge la o trestie spaniolă, pe care-o trece, și o ia în jos. Sus fiind încă, își alege un loc moale unde să aterizeze comod, de ex. capul unui arbitru.

Sporturi mai noi:

1. *Jiu-jițu, sport japonez.* Se aplică în caz de atac agresiv. Cîteva reguli:

a) Înșfăcăm cu ambele mîini talpa adversarului și-o răsucim brusc în sus, pînă în dreptul genunchiului, la care genunchiul i se izbește de umăr și-i catapultează afară ochiul stîng. Speriat, adversarul se întoarce și-și frînge gîtul. Îl culcăm la pămînt și ne vedem de drum.

b) Presărăm sare pe călcîiul adversarului, drept care el își ridică brusc piciorul stîng — îl înhățăm de urechi, i le tragem tacticos mainte, pînă cînd șira spinării capătă aspectul unui arc. Îi repezim apoi fulgerător un picior în coaste, îi întoarcem cotul pe dos,

la care creierul îi pică din cap. Îl rezemăm de un zid și-l lăsăm acolo.

De obicei, toate aceste metode se dovedesc a fi eficace, însă cu condiția de-a avea grijă ca adversarul să nu ne poată stînjeni în executarea precisă a figurilor. (Se recomandă, deci, ca înainte de orice să-l altoim cu un par în moalele capului.)

2. *Patine cu rotile.* Se execută cu două patine cu cîte patru roți. De regulă, începătorii, din eroare, își leagă patinele la picioare, pînă cînd mai apoi experiența îi va face să-și dea seama de folosirea lor normală, în sensul că de fapt e bine să și le lege din capul locului de burtă.

3. *Damblăgeala. Bîțiiala.* Ultima treaptă, finală, a tuturor acestor sporturi, care împing organismul, puțin cîte puțin spre aceasta. Vezi : nervoasă.)

Știința, *a ști, știutor, a înștiința, a știrici știr...*

Totalitatea scrierilor despre acele rezultate care iau naștere de pe urma a ceea ce se numește „sete de cunoaștere", maladie

spirituală, rudiment atavic al omului, moștenit dintr-o eră mai veche. Unii oameni, după ce s-au transformat din maimuță în om, au moștenit acea însușire a maimuței de a desface obiectele ce le pică sub mînă în părți mărunte, drept care obiectele nu mai pot fi întrebuințate. Această operațiune o numim analiză. Obiectul analizei (desfacerii), apare la oameni în foarte variate feluri. Unii oameni desfac plantele sau animalele mai mici, acest soi de indivizi fiind cel mai puțin periculos, alții în schimb destramă pînă și stomacuri omenești și căsnicii. Scopul recunoscut al științei constă în căutarea adevărului și cunoașterea naturii, și, în afară de acestea, în aflarea scopului final al lucrurilor. După îndelungi cercetări, oamenii au constatat că urechea folosește la auzit, ochii la văzut, iar picioarele la mers : a mai rămas de stabilit doar la ce folosește omul, în totalitatea lui. Pentru stabilirea acestui lucru există filozofia, care studiază la ce anume gîndește omul și dacă într-adevăr gîndește sau doar crede că gîndește. Rezolvarea acestei întrebări cere timp, pînă se va elucida.

Pretinsul scop final al științei este ca, prin ea, omenirea să fie în sfîrșit fericită.

Pentru a se realiza asta, se întîmplă mai sus-amintita cunoaștere a naturii și analiza, căci la o adică, ce fel de fericire poate fi dacă omul nu bea apă, ci două părți de hidrogen și o parte de oxigen, din care lesne poți da ortul popii. În schimb, nu-i așa ? cît de substanțial poate contribui știința la fericirea că o pot săruta pe domnișoara verișoară-mea prin faptul de a ști că în același timp matele ei arată ca o rîmă plină cu sînge pe care-ai călcat-o întîmplător. Cunoașterea adevărului oferă imaginației omenești și o altă fericire, elevată ; așa, de pildă, nu-l lasă pe om să uite că pînă la urmă toți murim, și că, prin urmare, dă ortul popii și celălalt, și în fine conduce și la valoroasa concluzie că, știind aceasta, nu merită să te prepari ca pentru o viață lungă și deci nu merită să cunoști nici adevărul.

Pentru a ajunge la fericirea omenească, sînt necesare următoarele științe :

Fizica. Știință care se ocupă de toate acele fenomene ce sînt legate de aspectul exterior al obiectelor. Printre altele, se ocupă de greutatea obiectelor, stabilirea greutății obiectelor fiind extrem de importantă, de pildă dacă vrem să știm ce mărime tre-

buie să aibă o rangă de fier pentru a-l putea [illegible] la cavi cuiva. Apoi se ocupă de căldura obiectelor și a stabilit ce temperatură e necesară pentru a face să acționeze un tun tip Krupp spre a putea da gata dintr-un foc trei sute de oameni.

Chimia. Se ocupă cu părțile componente ale corpurilor, descoperind ce fel de materii trebuie alăturate pentru a exploda în stomacul omului. Se ocupă, apoi, cu materiile necesare producerii de electricitate și a descoperit cu cît curent se poate lichida în America un om pe care gloanțele au omis să-l dea gata.

Medicina. Se ocupă de structura internă a omului și a descoperit cum trebuie cusut un soldat sfîrtecat pentru a putea fi sfîrtecat încă o dată. Se ocupă apoi de boli și a descoperit cum poate fi menținut încă o vreme în viață corpul bolnav, pentru a boli bietul de el cît mai mult.

Istoria. Se ocupă de trecutul omenirii și a descoperit că tot au mai rămas cîțiva oameni care n-au căzut la Lipsca. Se ocupă de politică și a descoperit ce sumă de bani se poate economisi de pe urma unui soldat.

Matematica. Se ocupă de numere și de linii și a descoperit ce deschidere trebuie

să aibă unghiul de lansare a unui obuz, pentru ca obuzul să pice în capul celui prevăzut în calcule.

Gramatica. Se ocupă de legile limbii și a descoperit cum trebuie formulată cît mai frumos o sentință de condamnare la moarte.

Filozofia. Se ocupă în ansamblu de condițiile fericirii omului și a descoperit că omul e cel mai fericit atunci cînd e mort.

Brevete personale

În adîncul sufletului, am fost întotdeauna convins că, dacă mi s-ar da mînă liberă, aș fi un inventator genial. Ba, mai mult, cu desăvîrșire deosebit de cei cunoscuți pînă acum. Vechea școală — Stephenson, Bell, Edison, Marconi — nu are nimic comun cu mine. Aceștia lucrau după o rețetă șablon — analiză și sinteză, pentru rezolvarea unor scopuri practice. Mie altceva îmi fîlfîie prin cap, ceva ce n-a mai existat pînă azi — am descoperit o nouă orientare în domeniul invenției și al misiunii acesteia.

Aș vrea să mă explic.

Acea școală al cărei cel dintîi apostol simt că aș fi devenit, consideră invenția un scop în sine, fără aplicație la necesități sau urmărind scopuri meschine. Aș putea-o numi orientare impresionistă sau artistico-individuală în domeniul invențiilor : în orice caz, ea aduce și afirmă idei noi

Dar ce să mai stau să explic, exemplele sînt cea mai bună demonstrație.

Idealul meu, maestrul meu demn de urmat e, de pildă, acel suflet avîntat, unul din înaintașii mei (de altfel — fapt semnificativ — a murit într-o mare sărăcie, fără ca posteritatea, lipsită de înțelegere și nerecunoscătoare, să-l fi prețuit nici pînă azi), inventatorul bătăturilor artificiale, care dor exact ca bătăturile naturale.

Din păcate, bietul de el n-a avut niciodată destui bani pentru a-și fabrica modelul invenției ; și-a irosit zadarnic mersul picioarelor, nefericitul de el purtînd tot bătăturile veritabile chiar și-atunci cînd și le-a dus pe cealaltă lume.

Ei bine, cred că acum m-am făcut înțeles.

Aci mai jos am plăcerea să înșir cîteva din ideile mele originale — firește, sub rezerva păstrării stricte a copyright-ului și priorității brevetului — pe care le pun la dispoziția puținilor mei adepți, pe de o parte cu scopul de a le da posibilitatea să prepare modelele lor, pe de alta pentru a-i îmboldi să născocească și ei astfel de invenții. Așadar, iată-le :

1. *Aparat de amuțit ceasul deșteptător,* pe care-l montăm chiar înainte de culcare

pe ceasul gata întors să sune. Dimineața, cînd ceasul începe să sune, aparatul captează parțial sau — soluție ideală — în întregime sunetul, care de obicei îl tulbură atît de neplăcut, din cel mai frumos vis, pe posesorul deșteptătorului.

2. *Veioză pîlpîitoare*, împotriva cititului, menită a zădărnici prostul obicei de a citi în pat. Îndată ce e aprinsă, veioza începe să fileze și să pîlpîie, făcînd imposibilă orice lectură.

3. *Ploscă pentru tocuri-rezervoare*, conținînd, în loc de cerneală, rachiu de umplut stiloul, sau eventual — pentru dezalcoolizați — apă chioară, călduță. O dată cu umplerea, la capătul stiloului se aprinde un beculeț cu indicator roșu și termometru, pentru cei ce trec strada.

4. *Termometru invizibil și busolă invizibilă*. Mercurul din termometru urcă pe o țeavă de metal — astfel că bolnavul, nevăzînd ce temperatură are, nu se sperie, și ca urmare simțindu-se mai optimist, eventual se va vindeca mai ușor (medicul poate folosi un termometru normal, pe care-l pune sub celălalt braț). Axată pe aceeași idee e și busola cu capac metalic bine sudat, pentru uzul vagabonzilor și

turiștilor, cărora tot nu le pasă unde se află punctele cardinale.

5. *Vopsea pentru piatra depusă pe cazane.* Soluție chimică adecvată, care, amestecată în apa din cazanele cu aburi, vopsește în roșu, albastru, verde și eventual violet așa-numita piatră depusă pe pereții cazanelor.

6. *Barbă falsă pretabilă la ras*, indispensabilă detectivilor. Poate fi rasă în cîteva minute. Bineînțeles, pînza de care e lipită trebuie solid aplicată pe bărbie, pentru a nu se desprinde în timpul rasului.

7. *Șifonier cu talpă dublă.* Șifonier prevăzut și sus, pe capac, cu picioare. Cînd se umple sus de praf, nu mai e nevoie să fie șters, ci pur și simplu întors în întregime, astfel că praful va cădea de la sine. (Cu rezerva de a nu se păstra în șifonier obiecte de sticlă.)

8. *Nasturi pentru pălărie.* Doi nasturi de prins pe borul pălăriei. O dată scoasă din cap, pălăria se va apuca de o parte și de alta a borului, putînd fi astfel încheiată. Eventual se aplică și o broască cu cheie portabilă în buzunar. La pălării tari — pentru a nu se deteriora la îndoire — se va folosi un lanț de oțel sau de argint cu care se prind cei doi nasturi.

9. *Aparat automat.* Mecanism simplu, la care apăsînd sus un buton, jos iese alt buton, ce poate fi de asemenea apăsat.

10. *Lighean de alarmă pentru spălat picioarele.* Lavoar oarecare pentru spălat picioarele, umplut cu apă și prevăzut cu savonieră, așezat în apropierea caselor de bani Wertheim, așa fel încît cel ce efectuează spargerea să-l poată observa. În caz că respectivul se gîndește să facă o baie de picioare reconfortantă după munca depusă, ligheanul începe să sune, alarmînd casa. Dacă nu se spală, nu sună.

Bucuriile evoluției
sau
ce ți-e si cu dezvoltarea tehnicii!

Ședeam într-un balcon, la cafeneaua artiștilor, și răsfoiam o revistă literară în care-mi apăruse un articol. Deodată am auzit niște pași ușori, și pe trepte apăru un prunc de șapte luni. Își roti privirile și se așeză fără multe fasoane la masa mea.

— Mă numesc Mandoki, gunguri politicos. Sînt foalte felițit că vă pot cunoaște, dlagă maestle. Sînt un vechi admilatol al sclielilol dumneavoastră. E pentlu plima dată că pun pițiolul în cafeneaua asta. Știți, as vlea să mă fac scliitol. Mi-am zis : mă duc la un maestlu, poate că o să-mi dea vleun sfat.

— Mă bucur, i-am spus cu o vagă emoție. Cu ce te pot ajuta ?

Își lungi puțin gîtul și mîinile, și rămase așa. Ochii și-i căscă larg, și-i rămaseră și ei așa. Își întinse picioarele, și-i rămaseră și ele așa. Capul i se turti o idee la ceafă,

nasul i se mări, gura i se lărgi : acum părea un copil de vreo cinci sau șase ani, dar semăna bine cu ceea ce fusese în urmă cu două minute.

— Apelez la scriitor, la un cunoscător al sufletului omenesc, rosti, de astă dată mai puțin peltic. Vreau să vă cer cîteva sfaturi, în niște probleme sufletești și artistice.

— Vă stau la dispoziție, i-am zis puțin dezumflat și surprins. Numai că...

Tînărul scriitor mă privea încordat. În clipa aceea, frumosul lui păr blond începu să crească vertiginos și i se lăsă încet pe ceafă, iar dinții de lapte îi picară unul după altul, cu zgomot, pe masă.

— Scuzați un minut, mă rugă. Știți... pînă-mi cresc dinții. Așa, vorbesc foarte greu.

Am așteptat cu răbdare pînă i s-au răscat tăcut gingiile și i se iviră niște dinți nostimi, albi. M-a privit zîmbind : arăta ca un puști de doisprezece ani, drăgălaș, blond.

— E bine, vă rog să mă scuzați — începu cu o frază rostită limpede și tare — dar am s-o iau cu primul și cel mai important lucru : sînt îndrăgostit.

— Ah-ah ! am exclamat.

— Sînt îndrăgostit ! strigă pe o voce un pic mai adîncă, în timp ce părul său blond se întunecă în nuanță. Sînt îndrăgostit și nu mai vreau să știu de nimic altceva !... Da, aleasa inimii mele trebuie să fie a mea, voi merge cu ea în îndepărtata Italie, unde vom duce o viață curată, de artiști, ca Salomeea și Oscar Wilde, marele sociolog. Ce ziceți ?

În ochi îi juca un foc nobil — și în clipa aceea începu să-i mijească puful mustății deasupra buzelor ușor întredeschise. Dragostea și hedonismul lui tînăr îl maturizară, cu toate că nu părea a fi depășit cu mult vîrsta de șaptesprezece ani. Avîntul său tineresc mă cuceri și-mi stimulă imaginația.

— Ai dreptate ! am strigat cu însuflețire. Nu-ți bate capul cu nenorocitele de prejudecăți burgheze ! Nu există nimic, decît dragostea, restul e numai tîmpenie ! Cîntă dragostea fierbintei tinereți, cîntă romantismul bucuriei, și du o viață de artist, fii regele acestei vieți... fericit, liber și nepăsător...

Mă privea cu aerul că-mi dă dreptate. Dar ochii lui mi se părură puțin cam obosiți și pe neașteptate pletele lungi i se împuținară. Apoi începu vag să chelească, fapt

care, la cei douăzeci de ani cîți părea să aibă, mi se păru cam neobișnuit.

— Ei da, rosti pe o voce adîncă, spartă, ceva mai rigid. Ei da, s-ar putea să aveți dreptate. Dragostea e o treabă foarte importantă și, firește, merită și chiar trebuie să te ocupi de ea. Ei da, e ceva ! Dar nici mizeria, lipsa de bani, truda nu pot fi neglijate, pentru că nu-i bine. Romanticii au cam denaturat adevărata față a lucrurilor. Or, nu-i permis să le cînți în strună. Fiecare treabă își are un rost la vremea ei. Dar azi romantismul e de mult perimat.

Am replicat surprins :

— Bine, dar adineauri ziceai că...

— Adineauri, adineauri..., îmi spuse îngîndurat. Ce eram adineauri ? Un țînc lipsit de minte, un flușturatic, care n-a cunoscut încă viața... Dar acum...

— Acum ?

Mă privi rece.

— Abia acum mi-a crescut tărtăcuța, spuse punîndu-și mîna în moalele capului. Fără bani nu ține nici dragostea, nici literatura, bătrîne ! Nu merită să scrii decît librete de operetă, bătrîne !

— S-ar putea să ai dreptate, am replicat politicos. Și eu m-am gîndit nu o dată, te

rog să mă crezi, că arta în sine e egală cu zero, pentru așa ceva se cer anumite condiții. Dar dacă există aceste condiții, ei bine, după părerea mea, arta e cea mai deosebită, cea mai pasionantă senzație a vieții noastre. Ai vrut un sfat și-ai venit la mine, la scriitor, ca la un om care cunoaște sensul vieții, și așadar iată ce-ți spun : fii tare. Nu te lăsa înfrînt. Iar cît privește entuziasmul dragostei, despre care-mi vorbeai adineauri, nu-ți pot spune decît un singur lucru : însoară-te cu aleasa inimii !

Își încruntă sprîncenele negre și stufoase.

— Mda... femeia aceea... am uitat-o cu desăvîrșire, îmi spuse repezit. Nu, n-am să mă însor cu ea. Doar nu sînt nebun. Sînt convins că m-ar înșela cu cine știe ce terchea-berchea cu caș la gură sau cu vreun ofițeraș de cavalerie. Asta-i ! încheie, în timp ce barba lui stufoasă, neagră, îi acoperi încet-încet gulerul cămășii. Femeile nu se prea omoară după oameni serioși, adăugă.

— Dar iluziile...

— Iluziile ! și dădu din mînă cu dispreț, apoi își vîrî degetele brune, păroase, în barba-i grizonată. Iluziile !... Nu folosesc

decît pentru a ne ascunde realitatea, realitatea limpede, adevărată, deşi neplăcută. Nu merită şi nu e bine să-ţi faci iluzii, iar cînd ai ajuns la o vîrstă oarecare, îţi dai seama că nu ai nevoie de femei si nici de iluzii... toate astea-s aiureli şi slăbiciuni... te rog crede-mă, tinere...

— Scuză-mă, i-am răspuns puţin cam şocat, dar dumneata te-ai aşezat la masa mea ca să-mi ceri nişte sfaturi, cam ce fel de viaţă să-ţi faci. Iar eu ţi-am dat aceste sfaturi şi explicaţii în termenii cei mai politicoşi !

Auzindu-mă, se ridică în picioare brusc, ca împins de un resort. Barba lui lungă, albă, îi fremăta toată pe faţa plină de zbîrcituri, în timp ce-şi repezi spre tavan braţele tremurătoare.

— Cuum ? zbiară pe un ton ascuţit, strident, de om bătrîn. Dumneata ? Dumneata vrei să-mi dai sfaturi ? Mie ? Unui om venerabil ? Dumneata vrei să mă înveţi pe mine ? Ştii ce ? Mai bine şterge-ţi nasul, mucosule !

Scuipă scîrbit, îşi vîntură prin aer bastonul noduros şi mă părăsi brusc, fără un cuvînt.

La tanti

Pe stradă merge un bărbat tînăr. Trece pe trotuarul de vizavi, scăldat de razele soarelui ; își mijește ochii și se întoarce. În cele din urmă își aduce aminte : da, da, trebuie totuși s-o viziteze pe tanti Stanci, căreia-i murise bărbatul ; de altfel și maică-sa îi spusese azi-dimineață, din pat :

— Frédi, e cazul să treci pe la tanti Stanci să-i transmiți condoleanțe, nu-i frumos să nu-i mai calci pragul ; au trecut două săptămîni de cînd i-a murit soțul.

Așadar, Frédi se gîndește la tanti Stanci și-l apucă o disperare mută. Se plimbă alene prin fața casei și nu e în stare să se decidă. Se tot frămîntă în sinea lui : ah, ce Dumnezeu ar trebui să-i spună lui tanti Stanci... Dragă tanti... — atîta ajunge, și o privește înduioșat și trist, da, nu mai e nevoie să continue, ci doar s-o privească întristat, și cu asta îi spune tot. Mai bine c-a

ajuns așa, sus în rai. Fredi își supraliciteazã imaginația pentru a se contopi cu acest gînd și încearcă să se convingă că acolo sus e mai bine pentru răposat.

Cu gîndul la aceasta, urcă treptele, sună și ciocănește. În timp ce ușa se deschide, Frédi oftează adînc și colțurile gurii i se lasă în jos. Brusc, îl năpădește emoția și-și repetă repede, căutînd să se convingă : „Săracu', săracu' nenea Stanci !" Face eforturi să și-l imagineze chiar lîngă el pe nenea Stanci, pentru a se pătrunde de căldura sincerei dureri, și în cele din urmă nenea Stanci apare totuși ; cu nasul lui borcănat, lucios, vîrîndu-și încruntat în gura pe jumătate deschisă un colțunaș unsuros și mușcîndu-l în două. Din colțunaș se scurge o picătură de untură, pe care nenea Stanci vrea s-o prindă cu limba, dar prea tîrziu, picătura îi cade pe vestă. Mutra fantomatică a lui nenea Stanci se strîmbă caraghios — paștele mă-si ! — zice nenea Stanci — și Fredi își amintește cum îl pufnise rîsul atunci, el văzuse cu cîteva clipe înainte că untura va pica, dar nenea Stanci n-avea într-adevăr cum să-și dea seama, din moment ce omul nu-și poate vedea propriul cap. Bruhaha !

Ușa se deschide, și Frédi se stăpînește cu un ultim și disperat efort, chinuindu-se să și-l imagineze pe nenea Stanci, alb ca varul, întins pe catafalc, deasupra creștetului cu șușotitul chiparosului Săvîrșirii. Dar nu merge.

F r é d i, *cu vocea sugrumată*: Ce faci, tanti Stanci?

T a n t i S t a n c i, *îmbrăcată în negru, cu părul pieptănat lins pe spate, mirosind vag a pomadă. De trei săptămîni vorbește cu glas stins, fără șir*: Ah, ai venit, Frédi?

Frédi încearcă furios să-și alunge imaginea lui nenea Stanci înfulecînd colțunașul. Dar e imposibil, e o tîmpenie! Nu merge. Și toate se nimeresc atît de idiot. De ce l-a întrebat tanti Stanci „ai venit, Frédi!?" De parcă n-ar vedea fără nici un dubiu că a sosit. Dracu' n-a sosit, nu el! Și de ce-l întreabă pe tonul ăsta trist? În timp ce tanti Stanci îl conduce în casă, Frédi are senzatia că cineva îi vorbește în creier, obraznic, cu pălăria împinsă pe ceafă, înclinîndu-se adînc, pînă la pămînt, și-și scoate pălăria din cap, da, și cu un gest distins și-o îndepărtează, ținînd-o doar cu două degete, grațios, și spunînd: „Doamnă, dragă tanti Stanci, încă n-am venit, dar sosec îndată,

sînt încă pe stradă și sînt grăbit să ajung cît mai repede aici !“ Și spiriduşul face cu ochiul în sus și-și îndreaptă degetul mic spre capul lui Frédi. Frédi îl alungă furios pe nepoftit și încearcă să facă apoteoza lui nenea Stanci, dar tipul revine cu insistență.

În cameră, spaletele sînt închise, aerul e greu, îmbîcsit. Vizavi de ușă, un ceas ticăie tare și grav. Prin capul lui Frédi fulgeră acea grotescă bănuială că de fapt ceasul nici măcar nu merge, ci doarme, ca un mecanism vechi în camera asta întunecată, un ceas care nu pornește decît atunci cînd vine cineva, ticăind de zor și neobișnuit, parcă răstindu-se la om, pulsînd, făcînd zarvă, gîfîind și mîrîind, apoi amuțind iar imediat.

Tanti Stanci *se așază încet și dureros, de parc-ar fi de sticlă și acum-acum se sparge :* Ia, te rog, loc... nu, nu acolo... în fotoliu...

Abia acum observă Frédi că, din pricina zăpăcelii, fusese gata să se așeze pe o pălărie. Brusc, sîngele i se urcă la cap. Spiriduşul care se aplecase adineauri, îndreptîndu-se acum, se uită obraznic drept în ochii lui tanti Stanci și zice așa : „ Într-adevăr, doamna mea, n-am avut intentia

să mă așez pe pălărie, pentru că în acest caz pălăria dumitale s-ar fi spart. ca o bășică. Pricepi ? Ca o bășică.“ Tremurînd îngrozit, Frédi încearcă să-l potolească pe spiridus, simte că are să iasă lată, tîmplele îi zvîcnesc. Nenea Stanci... bietul nenea Stanci... deci, a murit... dar mai bine de el acolo sus... își spune Frédi, și încearcă să se gîndească la propria moarte.

Tanti Stanci, *lamentîndu-se*: N-ai mai trecut pe-aici... de atunci.

Frédi *acum însă trebuie să vorbească*; *vocea îi tremură, slab și fals, din pricina spaimei pe care abia și-a înăbușit-o, la gîndul ce va urma sfinte Doamne, ce se va întîmpla aici, chiar acum. Deocamdată, acest tremur îi folosește, pentru că se confundă cu tonul aparent contrăitimitor și emoționat și dă această impresie — dar, Doamne, ce va urma, dacă va reieși din ce cauză* Da, n-am mai trecut... am fost extrem de prins la facultate... tanti Stan...

Spiriduș*ul topăie în fața ochilor lui Frédi; a ajuns cît degetul cel mare, și se tot înclină obraznic*: „Da. sigur, tanti Stanci, a fost prins. A fost ocupat. Ocupat pînă peste cap. Ocupat sadea. Avea și-o ștampilă pe el, pe care scria : Kopf Alfréd e ocupat, nu mai

poate fi văzut decît foarte greu. Poftiți, intrați, etajul trei, intrarea prin pivniță."

Pe fruntea lui Frédi venele se umflă.

T a n t i S t a n c i, *lamentîndu-se:* Au trecut trei săptămîni de zile de cînd l-am redat pămîntului pe răhăposatul.

Răhăposatul? Răhăposatul? De ce răhăposatul?

Dumnezeule, nu se mai poate rezista! De ce răhăposatul? Ce-i asta, răhăposatul? Frédi își lasă în jos privirile, stomacul începe să-i ghiorăie. Își închide ochii de-a binelea, să nu-l mai vadă pe tip și se roagă, disperat, să nu se uite tanti cumva la el, că-i mai rău ca moartea. Dar degeaba.

S p i r i d u ș u l, *tare:* „Răhăposatul? Al cui prea iubit răhăposat? Al mahamii și-al tahatii."

F r é d i, *înduioșat:* Oh... dragă tanti Stanci... dac-ai ști ce-am simțit, cînd... *Amuțește, numai el știe de ce.*

T a n t i S t a n c i, *lamentîndu-se:* Joi, încă ședea aici... așa cum stau acum cu tine... așa stătea în fața mea și mi-a spus: „Mai scriu puțin, draga mea"... și-a scris scrisoarea asta... a scris-o și a semnat-o... am pus-o bine, în sertar...

Tanti Stanci se scoală cu un oftat și se întoarce cu spatele spre Frédi. Frédi îi privește fix spatele.

Spiriduşul: „Sertarul a fost un băiețaș tare drăguț, vesel. În fiecare zi îi săruta cu grijă mîna lui taică-su, a biroului, care l-a născut."

Tanti Stanci *aduce scrisoarea și i-o întinde lui Frédi. Lamentîndu-se:* Uite, scrisoarea asta a scris-o joi... ședea așa cum ședi tu acum... Şi a doua zi... *Scoate o batistă.*

Frédi *ia scrisoarea și se apleacă peste ea cu pioșenie. Capul îi vuiește, ochii îi scapără. Vede puzderie de stele. Nu mai înțelege nici un cuvînt din discuție. În clipa asta îi apare iar nenea Stanci cu colțunașul.*

Tanti Stanci: Așa cum ședi și tu acum... *Plînge încet.*

O voce în curte, tare și ascuțită: „Heei, vaca dracului!")

Puff!

Gura lui Frédi, strînsă și vînătă, explodează. Capul îi e cuprins de o vijelie oarbă. Totul se întunecă. Scrisoarea cade jos ca o cîrpă udă. Frédi sare în picioare, tanti Stanci se prăbușește latră, pe spate.

Frédi țîșnește afară, aleargă jos, pe trepte, taie peste străzi... iar din gîtlej îi izbucnește rîsul dureros, teribil pe care abia și-l reținuse pînă atunci... totul s-a sfîrșit... n-are decît să vină moartea, prăbușirea... să-l înghită apa verde a Dunării... să vină coșciugul, în care au să-l înghesuie și să-l turtească, și să-l îngroape... sicriul... în liniștea, în bezna și singurătatea căruia va putea, în sfîrșit, să rîdă dezlănțuit... Hahaha! Bruhahaha! Iehehe... ha... ha...

Vreau un pled de pichet

Aha, noroc că mi-am adus aminte cu un ceas înainte de plecarea personalului. Mi-a spus să-i aduc neapărat două pleduri de pichet, că pilota țărănească e groasă, iar cearceaful prea subțire. Aici, desigur, voi găsi.

— Bună ziua.

— S'trăiți, ce-ați dori ?

— Aveți pleduri de pichet ?

— Pleduri de pichet... pleduri de pichet... da, mă rog, este, poftiți, poftiți, îndată... Jakab, ce stai cu gura căscată, n-auzi ? Domnul dorește un pled de pichet. Suie trap pe scară, colo sus, la dreapta, ce poftiți, un costum de baie cu șliț la spate ? Albastru ? (I se adresează altuia.) Da, mă rog, ce doriți ? A, da, știu, cum ziceați să fie pledul ?

— Cum adică ? Păi, cum să fie ! De pichet și să aibă formă de pled.

— Poate fi o calitate mai bună ?

— Știi ce ? Lasă-mă, dom'le-n, pace. n-am chef să fie scump, doar n-o să mă obligi să iau o cîrpă de vase folosită ani întregi, în loc de pichet. Dă-mi un pled obișnuit, de pichet, ieftin.

— Hehe, da, mă rog, poftiți pentru cine-l luați, mă rog ?

— Cum adică pentru cine ? Asta chiar că n-am mai auzit-o ! Trebuie să-l declar pe respectivul, sau te pomenești că centrul de devize nu dă pleduri decît doar pe cît te poți întinde ? Să aduc poate și-o adeverință cu fotografie în regulă ?

— Hehe, mă rog, întrebam doar așa, dacă-i pentru un om mare sau pentru un copil ?

— Firește că pentru un om mare. În cel mai rău caz îl împăturesc în două dacă vreau să-l pun pe copil. Arată-mi odată, pentru numele lui Dumnezeu, ce mă tot supui la interogatorii, mai bine trimite-mă la procuratură.

— Hehe, mă rog, sînteți puțin cam nervos. Poftiți, vă rog, a sosit.

— Bine, da' ăsta nu-i pichet.

— Nu e, mă rog. E mult mai bun și mai ieftin. Pînză de urzică.

— Numai că eu am cerut pichet ! Şi ce-i asta ? N-are decît cel mult un metru şi jumătate !

— E suficient, mă rog.

— Pentru pat ?

— A, nu, mă rog, nu-i pentru pat, e pentru masă. Nici nu există pichet pentru pus pe masă !

— Nu pricepi, omule, că ţi-am cerut un pled, nu faţă de masă !?

— Pled din pînză de urzică nu există !

— Dar eu ţi-am cerut pichet ! urlai.

— Faţă de masă din pichet nu există, poftiţi, luaţi din asta, din pînză de urzică, v-o vînd foarte ieftin, mă rog.

Am ieşit glonţ din magazin ; aveam impresia că dacă mai dura aşa un minut, îl muşcam de beregată şi mă scăldam în sîngele lui.

Urmărire (I)

Purta un pantalon în carouri, ca de provincial, și o cravată țipătoare. Era îmbrăcat foarte derutant și pe deasupra avea și un baston gros, bătrînesc. Dacă n-aș sta de patru ani, zi de zi, în fiecare după masă, de la trei la șapte, la cafeneaua unde-și face veacul și el, și nu l-aș cunoaște, și n-aș ști că e de la poliția secretă, l-aș fi crezut desigur altceva, atît de mult se străduia să facă impresia, asupra unui privitor superficial, că ar fi un biet provincial naiv.

Intră cu o mutră întunecată în odaia mea și-mi spuse :

— Bună ziua.

— Zău, maestre Csavolcsek, i-am răspuns, de ce-mi zici bună ziua, cînd dumneata colo la cafenea de obicei spui „pa, băthîne !" Altfel, cum o duci cu sănătatea ? Ce-ți fac copiii ? Ai vreo șansă să-ți mărească leafa ?

Detectivul mă privi descumpănit.

— Dar... dar... eu nu-s detectiv, ci un biet provincial naiv, un bătrînel acolo, care n-a nemerit decît din întîmplare la dumneata, îmi spuse după o ușoară ezitare.

Am rîs cu poftă.

— Bine, bine, e-n regulă, domnule Csavolcsek, ia loc pe scaun. Ce vești bune-mi aduci ?

Detectivul mă privi șovăind.

— Ești chiar atît de sigur că eu sînt Csavolcsek, detectivul ? Îmi poți dovedi identitatea ?

— Desigur ! Dumneata ai în buzunar un pachet de cărți de joc pe care l-ai cerut acum o jumătate de ceas de la chelner.

Își pipăi buzunarele.

— Ai dreptate, îmi spuse apoi jovial. Ei bine, recunosc că sînt detectivul Csavolcsek din poliție.

— Mie-mi spui ?! Și cu ce prilej pe la mine ?

Mă fixă lugubru.

— Fac cercetări în legătură cu crima din strada Sfeclei.

— Foarte interesant. Și ce dorești de la mine ? l-am întrebat.

— De la dumneata ? Nimic. N-aș vrea

decît așa, să stăm de vorbă. Să trăncănim un pic. Să discutăm.

— Nu mai spune !? Și despre ce ai dori să discutăm ?

— Păi... să zicem... despre croitorul din Kalotaszeg, rosti viclean detectivul. Am hotărît încă de pe stradă că voi aduce vorba despre asta.

— Mă rog, fie, poftește.

— Ieri după-masă, între orele cinci și șase, spuse detectivul fixîndu-mă tăios drept în ochi, nu te-ai gîndit la croitorul din Kalotaszeg ?

— Nu cred. Scuză-mă, dar într-adevăr nu mi-a dat prin minte.

Detectivul mă privi triumfător.

— Așaa ! exclamă ironic. Atunci la ce te-ai gîndit, dacă-mi permiți să te-ntreb.

— Zău dacă mai țin minte !

— Mdeh, rosti detectivul, mai gîndește-te. Nu te-ai gîndit cumva la o femeie bătrînă ?

— Ei asta-i !... Cum îți dă prin cap așa ceva ?

— Foarte simplu, spuse detectivul, din ce în ce mai apăsat și ironic. Adică nu te-ai gîndit dumneata ieri după-masă, între cinci și șase, la o bătrînă, care stă singură, și la

care, să zicem, poți urca din cine știe ce motiv ?

— Uite, Csavolcsek, i-am declarat deschis, de ce nu ești sincer cu bătrînul dumitale prieten ?

— Ce înțelegi prin asta ?

— De ce nu-mi spui sincer că mă bănuiești cum că eu am omorît-o pe bătrîna din strada Sfeclei ?

— Așa ceva nu merge, mi-o întoarse ritos detectivul. Dacă ți-aș spune, ai deveni precaut. Dar așa, că nu știi, fără să vrei, te poți da de gol.

— Fie, i-am zis, atunci supune-mă la niște întrebări-cheie.

Mă privi recunoscător.

— Ai dreptate. Uitasem de-a binelea. Nu știi întîmplător o întrebare-cheie ?

— Ba da. Întreabă-mă, de pildă, dacă-s încuiat sau nu !

— Foarte bună !

— Nici vorbă că-i foarte bună. Dar, vezi, la o adică de ce să te mai obosești ? Din moment ce am trecut peste asta, pot să-ți spun clar : nu recunosc că eu am omorît-o pe bătrîna din strada Sfeclei.

Detectivul se gîndi adînc.

— Nu e bine, spuse apoi. Asta te face suspect ; vreau să zic faptul că negi. Ce te determină să negi c-ai omorît-o ? Păi, uite de ce negi : tocmai pentru că ai omorît-o, iar acum te temi de consecințe. Dacă n-ai fi omorît-o, ce rost ar avea să negi ?

— Ascultă, nene Csavolcsek, i-am zis, pentru că treaba începuse să mă plictisească, în fond, ce urmă te-a condus la mine ?

— O urmă foarte interesantă. Pe gîtul bătrînei s-a găsit o batistă roșie, cu care a sugrumat-o criminalul. Ei bine, iar eu te-am văzut pe dumneata la cafenea și-am observat că scoți din buzunar o batistă albă. De ce ? mi-am zis atunci. Păi, pentru că, mi-am răspuns, pentru că pe cea roșie a lăsat-o pe gîtul bătrînei, și-acum nu are decît una albă. Ei ? Ce zici de asta ? Îmi poți dovedi că ai batistă roșie ?

— Nu, am recunoscut.

— Deci dumneata ești criminalul. Unde-i batista roșie ? Pe gîtul bătrînei !

— Știi ce, domnule Csavolcsek ? i-am spus, hotărît să mă culc. Dar dumneata ai batistă roșie ?

— Nu ! îmi răspunse uluit.

— Atunci, uite că există și-o altă urmă. Ți-o dau, s-o iei sub cercetare. Poate că dumneata ești criminalul !

Csavolcsek îmi mulțumi pentru îndrumare, îmi făgădui că va cerceta și cea de-a doua variantă, apoi plecă satisfăcut.

— Dragă domnule coleg, te caut din pricina unui caz interesant ; mă adresez dumitale ca unui medic psihiatru în a cărui capacitate științifică și garanție în stabilirea traumelor psihice sînt cel puțin tot atît de convins ca și în mine.

— Ești foarte amabil și ai perfectă dreptate, dragă domnule coleg. Și eu sînt de părere că în domeniul psihiatriei cam noi doi am fi în frunte, la egalitate.

— Într-adevăr, domnule coleg. Personal, consider faptul că avem aproximativ aceeași părere în problemele psihiatriei o victorie a științei just înțelese. Te-am căutat, pentru ca împreună, într-o intimitate în doi, întemeiați pe principiul că „patru ochi văd mai mult", să disecăm acest caz interesant.

— Sînt numai urechi, domnule coleg.

— E vorba, dragă domnule coleg, să stabilim dacă eu, care în clipa asta vorbesc cu dumneata, sînt nebun sau nu.

— Foarte interesantă întrebare. De altfel, m-am și gîndit la ea. Va să zică, asta-i problema pe care ai dori s-o discutăm ?

— Exact. La început m-am gîndit că, medic psihiatru fiind, am constatat boala asta eu însumi pe pielea mea : dar apoi mi-am adus aminte că fiind vorba despre mine, ar fi de preferat totuși să convoc un consult, alcătuit măcar din doi medici care se pricep cel mai bine la asta. Așa că m-am convocat pe mine și pe dumneata.

— Foarte firesc, domnule coleg. Atunci, poate putem începe imediat consultul ?

— Îți stau la dispoziție.

— Deocamdată nu am o părere formată despre acest caz interesant. Oricum, m-ar interesa care-i părerea domniei-tale.

— Părerea mea e că-s nebun.

— E, în orice caz, o părere demnă de luat în considerație din moment ce vine de la un om care-i o somitate atît de strălucită în psihiatrie cum e domnul coleg.

— Mă măgulești, domnule coleg.

— O, da' de unde ! Dar să revenim la obiect. Sîntem, nu-i așa, amîndoi de acord asupra celui mai important simptom al nebuniei.

— Desigur, desigur. Te gîndești la ideea fixă, nu-i așa, domnule coleg ?

— Firește, după cum foarte bine știi, domnule coleg. Deci, trebuie să stabilim dacă dumneata, domnule coleg, ai o idee fixă. Așadar, cred că am căzut de acord asupra problemei : ce înțelegem printr-o idee fixă ?

— Desigur. Prin idee fixă, adică, înțelegem o obsesie pornită dintr-o idee greșită, care a dat naștere automat, în rațiunea altminteri funcționînd logic a omului, unei prezentări eronate despre noi înșine, cu alte cuvinte, cineva se crede împărat, cînd de fapt nu e.

— Foarte adevărat. Doar știm amîndoi că nebunii, exceptînd ideea lor fixă, raționează absolut normal. Și-acum, deci, să vedem dacă dumneata, domnule coleg, ai o idee fixă sau nu. Căci dacă nu ai, dacă toate raționamentele domniei-tale sînt normale si logice, atunci, domnule coleg, înseamnă că nu ești nebun.

— Așa e.

— Deci, să vedem dacă ai vreo idee fixă despre dumneata însuți... Cum te numești, domnule coleg ?

— Așa și-așa.

— Perfect. E-n regulă. Ce ești, domnule coleg ?

— Medic psihiatru.

— Perfect. Unde locuiește, domnule coleg ?

— În cutare și cutare loc.

— Foarte normal. Așadar dumneata știi foarte bine cine și ce ești dumneata, pentru că tot ce mi-ai spus e adevărat, cuvînt cu cuvînt. Deci, dumneata nu ai o idee fixă despre dumneata, și ca urmare părerea mea e că dumneata, domnule coleg, nu ești nebun.

— Părerea mea e că sînt nebun.

— Bine, dar nu ai nici o idee fixă ! Doar dumneata știi clar ce ești !

— Da. Sînt nebun.

— Deși, așa cum am văzut amîndoi, nu ești.

— Crezi, într-adevăr ?

— Firește. Doar am dovedit.

— Oho, stai un pic. Păi, dacă nu sînt nebun, atunci faptul că mă cred nebun e o idee greșită, o idee fixă !

— Așa e !

— Și-atunci înseamnă că am o idee fixă, și deci sînt nebun.

— Ei da, firește. Dacă ai o idee fixă, atunci ești nebun.

— Deci sînt nebun ?

— Din moment ce ai o idee fixă, desigur că da.

— Oho, stai oleacă. Dumneata, întemeiat pe ideea mea fixă, afirmi că-s nebun. Dumneata însuți ai spus adineauri că sînt așa. Dar atunci asta nu mai e o idee fixă, atunci e un raționament logic. Deci n-am o idee fixă. Prin urmare, totuși, nu-s nebun. Așadar e numai o idee fixă că nu sînt totuși nebun. Deci e doar o idee fixă că-s nebun, deci am o idee fixă, deci sînt nebun, deci nu-i o idee fixă că sînt nebun, deci am dreptate, așadar nu-s nebun. Orice s-ar spune, minunată treabă-i știința!

— Cea mai minunată, domnule coleg! Numai că trebuie să te pricepi la ea măcar atîta cît noi, domnule coleg!

— Urmează punctul al treilea din înaltul județ al Sărmanului, te predau Maimarelui Călău ! Maimare Călău, împlinește-ți datoria !

Meșterul își înălță brațele, degetele lungi ce-i porneau din negrele încheieturi căzură în jos, o clipă albul ochilor fulgeră din spatele măștii negre, triunghiulare, apoi retrăgîndu-se aproape fără zgomot, dispăru pe sub intrarea boltită a beciului.

Maimarele Călău, un bărbat mușchiulos, cu fața deschisă, cu privirea un pic visătoare, își dezbrăcă vesta — pielea lui frumoasă, oacheșă, palmele uriașe erau reconfortante după atîtea cape negre, foșnitoare, din care nu se zăreau decît doi ochi : în sfîrșit, printre atîtea Dogme și Legi și Sentințe cu înfățișări omenești, o umbră de realitate. M-am așezat jos, pe dalele de piatră ale beciului, și-l urmăream cum se pregătește.

Verifică atent scripeții și funiile, dacă-s destul de rezistente. Apoi îmbucă una-n alta

piesele de lemn ale dispozitivului ingenios gîndit al cizmei spaniole. Învîrti de cîteva ori tăvălugele de sub scîndura mobilă, prevăzută cu piroane, scormoni jarul din talger, fixă mai bine mînerul de învîrtit roata, meșterind ceva, să nu scîrțîie atîta. „Are ureche muzicală", mi-am zis.

Dar pregătirea dura mult — cenușiile ziduri ale beciului îmi împovărau pleoapele tot mai amorțite — și mă temeam că am să adorm. De mult nu mai vorbisem cu nimeni ! Iată de ce cred că i-am zîmbit ușor cînd mi-a aruncat întîmplător o privire. Ba am mai schițat și un gest complezent, ca și cînd l-aș fi întrebat dacă e cazul să viu. Dar privirea îi alunecă distrată peste mine — treaba asta, pregătirea, aranjarea feluritelor menghine și frigări îl absorbea foarte mult.

Mai tîrziu, cînd, la un semn al său, m-am lungit pe scîndura cu piroane, și el mi-a prins gleznele și încheieturile palmelor în curele, am încercat totuși să-l silesc să vorbească. Gîndul că va trebui amîndoi să petrecem muți, fără o vorbă, cele două-trei ceasuri cît are să dureze procedura, mi se părea insuportabil. În fond vom fi numai noi doi, un ansamblu de groază, preocupați unul

de celălalt — nu, nu-mi puteam pretinde să trăiesc două-trei ceasuri alături de o ființă vie fără s-o cunosc, fără să vorbesc cu ea, nu, n-aveam destulă tărie pentru așa ceva.

Îi studiam fața : atent, cu ochii mijiți, se căznea să vadă dacă piroanele mi-au pătruns în spinare, apoi începu să învîrtă tacticos tăvălugele. Mi-am dres glasul.

— Funcționează bine ! am început curtenitor.

Clătină din cap.

— Da, dacă ai grijă să nu se scurgă sîngele în lagărul osiei. Ajunge să se ude un pic, că se și umflă.

Avea o voce spartă, dar nu neplăcută. „Dialect toscan", mi-am zis îndată.

— Trebuie umblat cu grijă ! i-am spus.

— De asta-l și șterg cînd și cînd aci, pe mărgini, cu cîrpa. Deh.

Iar am tăcut. Se foia de zor jur-împrejurul meu — îmi luă curelele, puse un scăunel sub mine, îmi prinse spinarea între pene, îmi fixă gîtul. Apoi ridică două obiecte complicate, arătînd ca niște cutii, prevăzute cu șuruburi de lemn și drugi de fier.

— Astea-s pentru strivit degetele ? l-am întrebat, prefăcîndu-mă că mă interesează.

— Da.

Le potrivi cu mișcări sigure pe policarele mele așezate unul peste altul. După ce răsuci de patru ori șuruburile, se aplecă spre mine cu priviri de expert și dădu din cap văzînd că rădăcinile unghiilor mi s-au deschis. Mă încerca senzația dureroasă că-l interesează mai mult instrumentul decît ceea ce-i spun eu. Ori, dimpotrivă, că meseria sa îl plictisește teribil, și s-o fi gîndind la viața de apoi.

— Cred că azi e vreme frumoasă, am rostit prostește.

— Frumoasă. Pe la noi a început culesul viilor. E sorocul.

— Ești om însurat ?

— Am doi copii.

Am devenit visător.

— Și eu am avut familie... am rostit apoi.

Luă roata de lemn, coborî scripetele, rostogoli lîngă mine alene cizma spaniolă. De data asta începu singur să vorbească.

— Știți, aș fi putut rămîne acasă. Lucrător la vie... Da' viața la oraș, și lumea, cică așa și pe dincolo, slujba-i slujbă și, oricît, e ceva mai de soi. La armată m-au simpa-

tizat, și-apoi mai e și religia... I-a plăcut Marelui Magistru că eram atît de evlavios... Vă rog să întindeți un pic mai tare genunchii... Așa. Oricît, omul e dator Sfintei Biserici...

— Firește, firește.

— Întotdeauna iese de-un strop de băutură. Și unde mai pui stima... Nu-și mai bat joc de mine perceptorii. La anu', de m-o ajuta Sfîntu' Anton, îl pot lua la mine pe fi-meu.

Răsucea mișcat drugul de fier în jar. Vroiam să-i spun ceva, dar mi-a făcut semn că trebuie să-mi pună călușul în gură. Apoi, probă tacticos pe spinarea mea drugul încins, roșu, scînteietor.

— Pielea pîrlită miroase urît, îmi zise zîmbind din coada ochilor. Unii nu suportă.

Mi-am întors ochii spre el, nedumerit.

— Da. Ortacul meu Balázs le făcea toate bine, era voinic ca taurul, învîrtea roata cea mare ca pe-o sfîrleză. Răsucea cu o singură mînă brațul condamnatului, din umăr... Dar cum se apuca de pîrlit, i se făcea rău si-i pica drugul pe jos. L-au și dat înapoi la armată. E chestie de fire.

Am dat din cap.

— Deși era un om cumsecade... Ne-am avut bine o juma' de an. Da' ce să-i faci... nu-i rezista inima...

Scoase călușul, puse în mișcare scripetele, coborî funia. Bila de fier bubui, grea, pe pămînt, în timp ce mi-o fixa de gleznă. Îmi înfășură apoi funia pe încheieturile mîinilor, o azvîrli peste grindă și începu să tragă încet-încet de ea. Brațele mi s-au îndreptat, m-am înălțat pe vîrful picioarelor, apoi am părăsit pămîntul... Aveam senzația că zbor...

— Era un om bun...

— Țineai la el ?

— Vezi bine... Ne înțelegeam.

— Asta pentru că și dumneata ești desigur un om bun.

— Credeți ? S-ar putea ! Niciodată nu i-am zis nimănui o vorbă urîtă... n-am înjurat de mamă și de tată, n-am făcut rău pentru nimic în lume...

— Așa-i bine, prietene... Eh, Dumnezeu să te binecuvînteze, cred că de data asta am să leșin totuși...

— Și eu așa cred... Cam acum e vremea... Dumnezeu să vă binecuvînteze, stimate domn, gîndiți-vă și la mine dacă vă rugați !

De rest, nu-mi mai amintesc.

... apoi, dragă Málcsi, după ce-am admirat Coliba blestemată din Nicaragua și Calea Ferată-ncrucișată din America, am intrat la circ, că știi, bărbatu-meu e mort după artă.

Am văzut întîi Elefanții pășitori, care merg de jur-împrejur numai pe picioarele dindărăt, dar nu i-a plăcut cine știe ce lui Ștefănucă, ne-a întrebat ce dumnezeu știu să facă elefanții ăștia, doar asta-i un fleac : ar vrea să vadă niște elefanți care știu să meargă pe toate cele patru picioare-ale lor : și are dreptate, eu una n-am văzut pînă acum decît elefanti ce umblă-n două picioare, da' ce-i drept, n-am văzut elefanti decît la circ, am auzit că-n Africa sînt și din aceia de umblă-n patru picioare.

Apoi a urmat Cangurul matematician, care aduna și scădea cifre : asta n-a fost interesant, pînă și Ștefănucă zicea că seamănă

foarte mult cu profesorul lor de aritmetică, domnu' Pigulete.

Apoi au urmat Scrumbiile atotștiutoare, care dansau minunat pe aripioarele lor de vîslit, și pe urmă au scris la mașină, chiar foarte bine, au scris după dictat o scrisoare întreagă.

Apoi a urmat Dactilografa ce trăiește sub apă și care înota pe fundul unui vas cu apă și răsufla cît se poate de bine cu bronchii. Arăta exact ca un pește, avea și solzi.

A urmat apoi Vulturul care tese ciorapi si care s-a așezat pe pămînt și-a stopat destul de repede zece ciorapi, în țesătură-încrucișată. A împletit și-un ciorap lung, cu igliței, chestia asta era destul de interesantă, da' se vedea cît de colo că n-are să mai poată rezista multă vreme, săracu', și-a stricat ochii de-atîta țesut, e presbit, ținea acul foarte aproape de ochi cînd băga ața.

Apoi a urmat Baba zburătoare, aia ședea pe vîrful unei stînci și și-a luat zborul în sus scoțînd țipete ascutite, pe urmă s-a lăsat repede jos și-a înhățat o halcă de carne crudă.

Apoi a apărut pantera din Nubia și-a născut un iepure fricos.

Apoi a apărut tot iepurele ăla și-a renăscut-o pe pantera din Nubia.

Apoi a urmat Omul-balon, care s-a umflat pe el însuși ca pe-un balon și s-a săltat sus pe acoperișul cortului.

Apoi a urmat Balonul încăpățînat, în care pompau aer cu trei pompe, da' nu voia să se umfle, pînă ce la urmă s-a spart.

Apoi a venit Omul care înghite cărbuni, a înfulecat patru kile de cărbuni, pe urmă s-a așezat pe-o sobă și-a început să scoată fum, să țiuie și s-a încins tot.

Apoi a urmat Locomotiva mîncătoare, au pus în cazanul ei o farfurie de supă și două fripturi la grătar și-o brînzoaică, și locomotiva le-a mîncat cu poftă, după aceea și-a șters gura coșului și-a plecat să se plimbe și să citească ziarul.

Apoi a urmat Acrobatul Ştietot, care umbla pe cei trei dinți pe care-i avea și în același timp mînca de zor cu picioarele.

Apoi a urmat Violonistul japonez, care-a luat cu o ureche vioara, în timp ce cu cealaltă a luat arcușul, și cînta așa pe vîrful unei scări pe care o ținea un altul, un pianist, pe sfîrcurile plămînilor întorși pe dos, în vreme ce executa din Chopin.

Apoi a urmat acrobatul suedez Henrik Ibsen, care stătea pe vîrful unei prăjini, învîrtea trei pietre de moară și în vremea asta a conceput trei drame.

Tot spectacolul a fost destul de interesant, dar cînd am ieșit afară, în stradă, Ștefănucă a rămas cu gura căscată cînd a văzut un om care mergea pe picioare și răsufla pe nas. Toată seara nu mi-a vorbit decît despre asta.

Iată o problemă chinuitoare.

Trebuie să sfîrșesc o dată cu ea. Sincer, fără ocolișuri. Să declar deschis. Poate se va inventa în sfîrșit o nouă convenție socială, o nouă formă în apărarea integrității individuale, o formă care să nu te silească să minți.

Pentru că pînă una, alta trebuie să mint. Cînd nu vreau să primesc pe cineva, trebuie să spun că nu sînt acasă. Dacă i-aș transmite franc că sînt acasă, dar doresc să rămîn singur, am de lucru, nu-s în apele mele — nouăzeci și nouă din o sută se supără, se simt jigniți. Zadarnic i-aș explica lui X că mi-e foarte drag și țin la el și-l respect, deși acum nu am chef să stau de vorbă cu el, că există cazuri cînd nu am chef să stau de vorbă tocmai pentru că-l iubesc și-l respect și nu s-ar cuveni să mă arăt în fața lui într-o pijama, de trup sau de suflet,

indispus, distrat — și nu că eu n-aș vrea să-l văd, ci pur și simplu doresc să-l împiedic să mă vadă el.

Din politețe, în loc de un refuz sincer sînt silit să comit o și mai mare impolitețe : și anume, trebuie să mă înșel, treabă cu care jignesc doi oameni deodată — pe el, cel mințit, și pe mine, cel care minte. Ce senzație chinuitoare !

De pildă, șed în fața biroului, întins pe divan. Cineva sună, slujnica deschide, apoi își vîră discret capul pe ușă (e de mult dresată) : „Vă rog, domnu' Cutăricâ, sînteți acasă ?“ Urmează cîteva clipe de neplăcută stupefacție, cu ochii mijiți. Merită oare să mai stau la îndoială ? Nu, nu merită. Îmi pun surdină la glas. „Nu sînt acasă !“ Eh, poftim ! A treia persoană în fața căreia trebuie să mă jenez. O simplă țărăncuță, cu care prin fapta mea am ajuns în relații de complicitate. Și, năpădit de o neliniște chinuitoare, trag cu urechea spre antreu : „Conașu' nu-i acasă“. Parcă văd fața uimită a vizitatorului ; privește bănuitor binecunoscutul meu palton atîrnat în cuier. „Hm, îmi pare foarte rău. Dar cînd e pe-acasă de obicei ?...“ Ce situație neplăcută !

Grosul îl suportă slujnicele şi bietele neveste, care, ca avangardă şi posturi înaintate, tot la zece minute trebuie să-l întîmpine pe duşman, să dueleze, să parlamenteze, să dea explicaţii în uşa deschisă sau la telefon, în vreme ce jucînd un rol dublu, cu receptorul în mînă, ele preiau în şoaptă refuzul meu, care ţin celălalt receptor, dar nu pot vorbi, din moment ce nu sînt acasă.

Şi discutăm exasperaţi.

Ea (în şoaptă): Ce să-i spun?

Eu (în şoaptă): Nu sînt acasă.

Ea (în şoaptă): Atunci unde eşti?

Eu (în şoaptă): Nu urla aşa! Te-aude!

Ea (tare): Nu-i acasă soţul meu.

Glasul: Bine, dar acum zece minute, cînd l-am sunat, mi-a spus să revin peste cinci minute...

Ea (se uită disperată la mine, îi fac semn să mintă ceva, orice, dar repede): Ah, da, chiar adineauri au venit după el cu maşina...

Adică, hodoronc-tronc, au venit după mine cu maşina, nu? Ce poţi să faci!? Trebuie să inventezi nişte întîmplări fantastice, adevărate romane, în care figurează maşini, colegi de clasă sinucigaşi, unchi aflaţi pe patul morţii, trei gemeni născuţi exact acum.

Şi astea încă-s cazuri simple, tehnica de toate zilele, obişnuită. Atunci cînd există cineva care minte, ce-i drept în numele nostru şi totuşi în locul nostru.

Darmite cînd ghinionul te pune în faţa unei situaţii neaşteptate.

Cînd, de pildă, eu însumi deschid uşa. Dacă vizitatorul nu mă cunoaşte, scap ieftin. Îi pot spune liniştit că domnul a plecat, dar mie, ca servitor credincios ce-i sînt, mi-a lăsat vorbă că... Sau pur şi simplu îi spun că a greşit adresa. „X Y ? Nu vă supăraţi, dar stă cu un etaj mai sus." Trebuie doar să am grijă ca, făcînd farsa, să nu păţesc ca-n bancul acela în care un puşti luat la telefon — de ce nu vine la şcoală — la întrebarea bănuitoare a învăţătorului, cine vorbeşte acolo, răspunde doar atîta, pe un ton plîngăreţ : „Tăticu !"

Una peste alta, orice om precaut ar trebui să se îngrijească de-o barbă falsă cînd deschide el însuşi uşa. Poate că-i vreun cunoscut. Apoi, trebuie să te îngrijeşti ca vizitatorul să nu te zărească prin fereastră, ori să nu te întîlnească după cîteva minute la poartă, în timp ce-o ştergi în grabă de acasă. Căci există vizitatori daţi dracului şi bănuitori, care nu te cred şi te urmăresc.

Problema asta a rezolvat-o cel mai radical Guthi Soma, care, ieșind în ușă, a zis : „Chiar adineauri am plecat, dacă dați fuga repede, mă mai puteți ajunge din urmă !“

Dar și mai bine-i, totuși, să spun că am murit și-s îngropat în provincie.

Nici măcar mormîntul să nu mi-l caute !

Şahiştii

Şed în cel mai retras colţ al cafenelei. În faţa lor, cîmpul alb-negru al tablei de şah : acolo îşi tocesc de ceasuri întregi coatele. Cei doi oameni nu văd şi nu aud nimic, se poate prăbuşi lumea în jur — pînă şi de cutremur n-ar lua cunoştinţă decît după faptul că vreo piesă a alunecat ceva mai încolo. Viaţa se scurge pe lîngă ei, sosesc ştiri senzaţionale despre alegerile din Germania, femei frumoase se aşază la masa de alături, pică un grup de cheflii, comandă şampanie, fac tărăboi.

Pentru ei, nu există lumea dinafară.

Şi totuşi.

Pentru că se nimereşte să mă aşez în apropierea lor, trag un pic cu urechea şi aud că unul din ei fredonează într-una. E o ureche muzicală, nu poate savura însă orchestra,

cîntă o dată cu ea, însoțind melodiile, distrat, una după alta, la rînd, tot repertoriul.

Dar ia te uită, cîntă și cuvinte ! Partea ciudată e că omul cîntă texte și la muzica fără text. Mă trag mai aproape.

Orchestra tocmai execută *Cîntecul lui Solveig* din *Peer Gynt* unde zice : „trece-va-hara-va-hara-ceaha-frumoa-haasă..."

Șahistul își leagănă molatic spinarea. Și-l aud cum cîntă :

— Dareu-bat-tuhu-ra... elîmi-iaca-halul-haalul...

Apoi, la tristul acord final :

— Nuba-bahat-totuși-nu... nubaba-hatnu... las-să-putrehe-hezească-ela-coho-hoho-lo...

Și întinde mîna după altă piesă. Dar brusc orchestra atacă marșul *Prinz Eugen*. Șahistul tresare, își retrage iute mîna, stă mirat. Apoi ridică țîfnos din umăr și continuă cu glas sacadat, războinic, pe melodia marșului :

— Dece-nu-laș-batebate eu, dece-nu-iaș-rade-turnulram-tamtam... las-să-crape țidau doarumcal !

Și brusc, cu o mișcare napoleoniană, bate turnul adversarului.

Apoi cîștigă și partida, care din acel moment se desfășoară într-un ritm rapid.

Și mai au curajul să afirme acești materialiști istorici plictisitori că soarta războaielor e determinată de forțele economice și materiale.

Adicătelea, un marș o fi egal cu zero?

Omul primitiv

a) *Întîlnire cu Omul primitiv.*

Aseară eram foarte somnoros și, citind *Marea Istorie ilustrată a lumii*, am uitat-o deschisă la pagina cu desenul reprezentînd pe Omul primitiv. Așa a fost posibilă întîmplarea pe care v-o povestesc. Pare-se că am mai și înclinat puțin cartea, căci Omul primitiv a alunecat din ea, strecurîndu-se afară dintre pagini. Cînd mi-am dat seama, am tresărit brusc : stătea în fața mea, de cealaltă parte a biroului — l-am recunoscut îndată după mutra păroasă, pometii proeminenți, ochii sălbatici acoperiți de sprîncene stufoase, și după dinții lui îngrozitori. Ținea în mînă un ciomag cît toate zilele, cu care, așa cum notează Darwin, obișnuia să-și dea gata dușmanii, izbindu-i în moalele capului.

Bineînțeles, m-am speriat de moarte și, cît ai clipi, m-am gîndit cum aș putea să mă apăr. Mi-am adus aminte de jiu-jițu,

pe care-l învățasem la Clubul Atletic, al cărui membru eram. Clănțănind din dinți și tremurînd, mi-am repezit brațul stîng înainte („poziția de apărare, mișcarea întîi"), lipindu-i Omului primitiv o palmă, apoi mi-am repezit dreptul, cu pumnul strîns, ceva mai în jos („poziția de apărare, mișcarea a doua"), nimerindu-l atît de formidabil în burtă, încît se prăbuși de pe scaun — și astfel am încheiat deocamdată cu prima fază : apărarea.

— Nu mă ataca, pentru numele lui Dumnezeu ! i-am spus apoi tremurînd și mi-am scos revolverul. Nu mă lovi în cap cu ciomagu' ăla !

— Văleu ! exclamă Omul preistoric. Nici gînd să te atac. De ce binevoiești să mă bați ? N-am vrut decît să te văd. Cu cine am onoarea ?

— Sînt Omul de cultură, i-am zis, și apariția dumitale păroasă și sălbatică mă calcă teribil pe nervi. Ești o brută sîngeroasă, semeni leit cu o fiară.

— Păi... depinde...

Mi-am dat seama că nu pricepe ce-i spun, dar că-i e rușine să recunoască.

— Sînt unul dintre urmașii dumitale, am continuat, care și-au pierdut atributele ani-

malice, înlocuindu-le cu educația și cultivarea conștientă a frumosului și rațiunii.

— Înțeleg, dar în cazul ăsta..., rosti Omul primitiv clătinînd din cap.

— Gura, cînd vezi că vorbesc ! i-am retezat-o cu tonul pe care-l învățasem la armată de la căprarul meu, bietul Kozmás, care mereu ne spunea că numai așa poți vorbi cu bădăranii necioplițiși părocși, ca să te faci înțeles.

Omul primitiv amuți.

— Noi am trecut de acele vremuri tîmpite, i-am spus, cînd oamenii se mîncau unii pe alții ca lupii. Am depășit epoca supremației forțelor brute, primare, cînd vă altoiați în cap unii pe alții cu ciomegele... Nu umblăm părocși, ca dumneata, nu ți-e rușine ?! Halal ! Să ieși cu mutra asta pe stradă ! Și dinții ! Ia te uită ce dinți ai ! Înfiorători !

— Păi, de... așa mi-au crescut...

— Nu mă întrerupe ! Sînteți o șleahtă de găinari de ultimă speță, needucați, necitiți, necultivați, mitocani obraznici ! Șezi ! Să-ți fie rușine !

— Dar, dați-mi voie...

— Nu-ți dau voie nimic ! Nu se poate trăi așa cum faci dumneata. La nivelul la

care ne aflăm, nu se poate ajunge decît printr-o muncă susținută, prin învățătură, cultură și disciplină. Numai că dumneata trebuia să începi toate astea încă de mic copil. Noi ne cultivăm într-una, cercetăm legile naturii, învățăm și-i învățăm și pe alții... Ia roteşte-ți puțin ochii prin lume. Pe fiecare stradă sînt școli, institute științifice create pentru cercetarea și răspîndirea cunoștințelor... Privește universitățile și academiile, institutele de învățămînt în care tinerii sînt deprinși să cunoască pînă la vîrsta de douăzeci de ani toate cuceririle științei și culturii.

— Și după ce împlinesc douăzeci de ani ?... mă întreabă respectuos Omul primitiv.

— Ei da, atunci sînt luați la armată. Și armata e o instituție. Și-acolo tinerii sînt învățați cu sîrg.

— Ce învață, vă rog ? întrebă politicos Omul primitiv.

— Ești un dobitoc. Ce să învețe ? Nici măcar armata nu știi ce e ? Păi... acolo învață cum trebuie omorît dușmanul.

Omul primitiv căzu pe gînduri.

— Și, dacă-mi permiteți, rosti în cele din urmă politicos, cît ține învățătura asta ?

— Trei ani, nenorocitule.

Omul primitiv iar se gîndi.

— E mult, spuse în sfîrșit. Atunci, înseamnă că noi am fost, totuși, mai inteligenți ca dumnevoastră. Noi am învățat mult mai repede.

Și, zicînd acestea, mă atinse-n moalele capului cu ciomagul.

b) *Îl educ pe Omul primitiv*

Ce pot face, din moment ce băiatul ăsta cu pometi proeminenți, cu față păroasă, cu ditamai ciomagul în mînă, așa cum a scăpat din *Istoria lumii*, îmi stă pe cap ! Trebuie să fac ceva cu el ! Sincer vorbind, gîndul că eu sînt cel care voi fi silit să-l introduc în tainele culturii mă cam neliniștea ; așa se vor fi simțind tații cînd fac copii special pentru a avea în familie pe unul care știe chiar mai puțin decît ei și în fața căruia se pot grozăvi.

— Ascultă, i-am spus într-o dimineață Omului primitiv. Scoală-te, azi ieșim pe stradă, să mai înveți și tu cîte ceva.

— 'Țeles, stimate domn, zise respectuos (m-am omorît zile-ntregi pînă l-am învățat să-mi spună „stimate domn").

Înainte de toate i-am arătat casele. Le-a găsit destul de înalte, dar nu l-au impre-

sionat prea mult. M-a întrebat în cît timp crește din pămînt o chestie din asta.

— Ascultă, tu ești din epoca de piatră? l-am întrebat.

— Nu. Din era terțiară, capitolul trei rîndul șaișpe de sus.

— Perfect. Atunci fă bine și bagă la tărtăcuță ca sînt *construite* și nu cresc din pămînt. Dar asta n-o poți înțelege deocamdată, pentru că inteligența ta e atît de redusa, încît nu ești în stare să rostești o suită de cuvinte, ci numai niște sunete aiurea, un fel de măcăit cu care-ți exteriorizezi pornirile primare. Ai înțeles?

— Ihi, stimate domn.

— Foarte bine. Ți-e foame?

— Da! se lăfăi el.

— În cazul asta mergem să mîncăm ceva la un restaurant pe bulevard. La Drechsler.

— Atunci să mergem, îmi spuse, și porni îndată.

— Așteaptă! Bulevardul e departe. Din epoca ta și pînă azi civilizația a evoluat atît de mult, încît azi omul nu mai e silit să meargă pe jos pînă unde are o treabă urgentă, ci se folosește de așa-numitele mijloace de transport, care îl duc de cinci, de zece

sau chiar de o sută de ori mai rapid ca pe jos la locul respectiv. Vezi șinele astea ?

— Le văd.

— Pe ele vine tramvaiul. Uite, ne așezăm aici, iar cînd sosește, urcăm repede.

Omul primitiv așteptă cu răbdare, fără a se arăta cine știe ce mirat. În sfîrșit, sosi tramvaiul.

— Hai sus ! se repezi Primitivul.

— Stai ! Asta nu-i bun. O ia în altă parte.

Prietenul meu se opri și continuă să aștepte calm. Sosi alt tramvai, dar din păcate foarte aglomerat. Și celelalte apărură tot așa, timp de vreo trei sferturi de ceas. Apoi nu mai sosi nici unul. Se opriseră toate. Se defectase ceva pe traseu, și circulația se întrerupsese, tramvaiele formînd un cîrnat frumușel și tăcut.

— Arată chiar ca ichtiosaurul de pe vremea mea, spuse Omul primitiv, privind șirul lung al tramvaielor și făcînd pe spiritualul.

M-am cam enervat, dar nu i-am răspuns.

— Stimate domn, începu iar încet...

— Ei ! m-am răstit la el.

— Să n-o luăm totuși pe jos ? Mor de foame.

— Mai taci dracului ! i-am spus furios. Slavă Domnului, n-am ajuns pînă acolo ca din pricina unui fleac de defecțiune să recădem în epoca primitivă. Am să vorbesc îndată cu direcția, să le spun ce s-a întîmplat.

— Îndată ? se hlizi iar Omul primitiv. Cum vine asta ? Doar nu-i aici !

— Mă, dobitocule, i-am spus plin de condescendență, da' la ce-o fi bun telefonul ?

— Telefonul ? Ce mai e și asta ?

— O invenție cu care omul poate vorbi imediat și pe loc cu oricine, oricît de departe s-ar afla respectivul.

— Grozav ! exclamă Omul primitiv.

Chestia asta îl impresionase, totuși.

— Ei bine, hai cu mine, uite, în cafeneaua asta.

Am intrat și-am ridicat receptorul.

— Alo, alo.

Drace ! Ce-o fi cu aparatul ăsta !?

— Alo, alo.

Ce dumnezeu, nu răspunde nimeni ?

— Alo ! Alooo !

Domnișoară, pentru numele lui Dumnezeu ! Domnișoară !

— Alo ! Alooo !

Domnișoară ! Domnișoară !

— Alo ! Aaalo !

Domnișoară ! Viața-i scurtă, domnișoară ! Vorbește o dată ! Aștept de un ceas ! Destupă-ți urechile, domnișoară ! E extraordinar !

— Aloo ! Aloo ! Eh ! ! ! 85—93... Ce ?... E ocupat ?...

Cred că a trecut vreo jumătate de ceas de cînd Omul primitiv dispăruse de lîngă mine. N-am observat cînd. Chiar în clipa cînd mi-am dat seama de dispariția lui, iată-l că apare, ținînd în mînă o șuncă uriașă, din care dăduse gata jumătate.

— De unde-o ai, nenorocitule ?

— Stătea aici, peste drum, într-un geam. Am un ochi bun, am zărit-o imediat. Nu mai puteam de foame.

M-am holbat la el cu ochii cît sarmaua. Turbam și nu-mi trecea prin minte nimic. În cele din urmă, însă, tot îmi trecu.

— Dă-mi și mie ! i-am spus scurt.

c) *Persist în a-l educa pe Omul primitiv*

— Ia loc, i-am spus. Azi nu mai ieșim în oraș. Azi am să-ți vorbesc despre binefacerile culturii și despre felul cum preocupările spirituale au înfrînt treptat instinctele primare, înnobilîndu-le.

Omul primitiv își încruntă sprîncenele stufoase și sub pomeții proeminenți dinții ca de cal îi sticliră.

— Îți atrag atenția să nu mai faci mutra asta de cretin, i-am spus, că n-am nervi de oțel. Uită-te puțin mai inteligent.

Își închise gura, clămpăni din urechi și se concentră, mijindu-și ochii.

M-am așezat comod în fotoliu, studiindu-mi unghiile, apoi am început să-mi expun ideile cît mai rar. Peste cîteva minute mi-am dat seama că vorbesc exact ca unul din foștii mei profesori de la universitate.

— Așadar, să ne lămurim... Vreau să zic că, prin urmare, vezi tu... După epoca de piatră, ești din epoca de piatră, nu ?

— Da, era jurasică, anul paișpemii î.e.n., a treia colibă lacustră, pagina din dreapta, bîigui el supus.

— Perfect ! Așadar, cam la vreo mie de ani după această epocă a început... cultura. Da. Chestia asta, da, chestia asta a început așa... că oamenii au început să raționeze, să gîndească... Ai înțeles ?

— 'Țeles, stimate domn. Ce-i aia : să raționeze ?

— Să raționeze ?... Ei da, ce înseamnă ? Fii atent, dobitocule. Să zicem, deci, de

exemplu, că eu văd undeva o bucată de... de ceva de mîncat. În clipa aceea, în capul meu ia naștere o... o anume chestie, o, cum să-ți spun ? o... ei, drace !... o chestie care... ceva cam așa : vai, ce bine-ar fi să mănînc acel ceva de mîncat !... și chestia asta ar fi, ca să zicem așa, rațiunea. Ai înțeles ?

— Da, stimate domn și la noi era așa ceva. Dar la noi era în burtă și nu în cap.

— Ți-am mai spus că ești un dobitoc ! Și la noi se petrece în stomac, dar mai tîrziu, pentru că întîi... nu-i așa, trece prin cap. De pildă, eu mă gîndesc la ceva, deci raționez, treabă pentru care primesc bani, iar cu banii îmi iau de mîncare și mănînc.

— Adică stimate domn, îți mănînci propriul cap ! Mai demult, în vremurile noastre...

— Lasă filozofia și nu te mai amesteca în vorbă. Prin urmare, vreau să-ți explic cum s-a răspîndit fenomenul numit gîndire, rațiune, și cum l-a făcut pe om mai rafinat, mai... vreau să zic... un adevărat om... și-apoi, cum l-a scos din rîndul animalelor comune și al primitivilor, cum ești tu, de pildă.

— Da, stimate domn

— Treaba asta s-a petrecut așa : omul a descoperit scrisul, și după scris, cititul, pentru a putea citi ce-a scris. Ai înțeles ?

— Da... adică n-am înțeles, stimate domn.

— Ai să pricepi îndată. Fă bine și dă-mi hîrtia aia de pe birou.

Omul primitiv îmi întinse ediția de seară a *Curierului Capitalei.*

— Am să-ți citesc din foaia asta. La început n-ai să înțelegi, pentru că la urma urmelor ne despart șaisprezece mii de ani, dar te vei lămuri pe parcurs. Acolo unde nu înțelegi ceva, întreabă-mă.

Și am început să-i citesc din pagina la care am deschis.

„Înfiorătoarea crimă din Gîndăcești Mari. Un tată ucis cu toporul. Ucigașul și-a chinuit victima, scoțîndu-i întîi ochii."

— Ai înțeles ? l-am întrebat mai puțin entuziasmat.

— Îhî ! îmi făcu semn cu mîna. Îhî, adică n-n-am prea înțeles ! Atîta tot ?

— Ai răbdare. În cazul ăsta am să-ți găsesc altceva. Am întors o foaie.

„Sîngeroasa dramă din gelozie. Soțul și-a tăiat în două nevasta, spintecîndu-i stomacul cu un cuțit."

— Ai înțeles ? l-am întrebat iar.

— Îhî ! E o treabă foarte ușoară.

— Așteaptă, i-am spus, caut altceva.

Și iar am întors o foaie.

„Un portărel jupuit de viu și ascuns în pivniță.“

— Ai înțeles ? l-am întrebat și mai puțin entuziasmat.

— Îhî !

— Ei, dacă zici că ai înțeles, i-am spus, explică-mi, te rog, ce înseamnă să jupoi pe cineva, că eu, uite, nu înțeleg.

— Păi asta vine cam așa, rosti Omul primitiv gata să-mi stea la dispoziție, se împlîntă cuțitul în partea de sus a omului, apoi...

Și Omul primitiv se apucă să-mi demonstreze plin de zel cum trebuie să înțeleg acest foarte interesant articol din foaia mea preferată, *Curierul Capitalei*.

Vînzare de cîine

Și anume, în Buda.

Unde chipurile așa ceva nu s-a pomenit decît o singură dată.

Ce pot să fac, nevastă-mea mă tot bîrîie la cap — e a treia oară ! — să mă duc acolo să văd cîinele ăla, cică e o adevărată minune.

Mă primește un domn bine bronzat. E neobișnuit de energic și de competent.

— Vă interesează Muki, nu ?! îmi strigă răsunător, măsurîndu-mă cu privirile sale irezistibile, de dresor.

— Exact ! îi spun un pic descumpănit.

— Muki... Muki.. i.. i, rostește el apoi pe un ton neașteptat de blînd, aproape implorînd.

De sub pat apare un fox sîrmos. Se apropie alene de mine, mă miroase, cască. Se vede cît de colo că treaba asta îl plictisește.

— Atenție! se răstește la mine dresorul.

— Hau, ha... vreau să zic, da! exclam sărind în poziție de drepți.

— Asta e cel mai inteligent cîine din lume, continuă cu glas tunător. Înțelege orice cuvînt, exact ca un om.

Apoi iar, cu o voce mieroasă:

— Muki... unde-i ușa?

Cu o mutră chinuită, Muki își repede botul spre ușă. Apoi iar cască.

— Muki... unde-i zahărul?

Muki își rotește privirile prin odaie și se întoarce spre măsuța pe care lîngă cafea se află zaharnița, apoi se lungește pe jos, ca și cum ar spune: „Uite-o colo, ce mă întrebi, cînd știi și tu unde e!“

— Și dați-mi voie, continuă dresorul pe un ton ce nu suportă contrazicere, se-aruncă și-n foc pentru stăpînul său. Nu admite să i se facă vreun rău stăpînului, se repede pînă și la leu, dacă-l atacă pe stăpînul său. Vă rog să vă prefaceți ca și cum v-ați înfuria pe mine. Vă rog să mă loviți un pic.

Mă supun speriat, deși știu dinainte că Muki are să-mi hăpăie capul cît ai zice pește. Îl lovesc.

Muki nu se clintește.

— Vă rog, puțin mai tare.

Îl ating ca lumea. Muki nu se clintește. Dresorul e derutat.

— Muki...i...rostește cu voce plînsă. Muki... Uite... mă atacă !...

Şi-mi face semn să mai dau. Îl pocnesc, dar Muki tot nu se clintește.

Îmi vine o idee salvatoare, în ajutorul lui Muki.

— Dați-mi voie, îi atrag atenția prudent, ca nu cumva să-l jignesc, păi e normal că nu se clintește din loc. Doar adineaori ziceați ce inteligent e, ziceați că înțelege orice cuvînt... tocmai de asta nu se mișcă de acolo...

Dresorul mă privește surprins.

— Mda, da, se scarpină el în creștet, adică cum înțelegeți asta ?

— Foarte simplu. Dacă n-ar înțelege orice cuvînt, s-ar năpusti la mine. Dar de vreme ce a auzit că dumneata m-ai îndemnat să te lovesc, nu ia treaba în serios. Nu se lasă dus de nas.

— Aha ! exclamă dresorul.

Deşi nu încape îndoială că nici acum nu pricepe explicația mea cît se poate de limpede.

Eu și Muki ne privim pe furiș. „Lasă-l, te rog, în plata Domnului — îmi spun ochii lui Muki — n-o să priceapă niciodată treaba asta atît de simplă."

E un ciine într-adevăr inteligent.

Înțelege orice cuvînt.

Dux, ducis

— Tată, cum e *dativul* lui *dux* ? îmi strigă puștiul în timp ce-și scrie tema.

Trosc ! De luni de zile presimt că pînă la urmă are să iasă ceva rău din treaba asta. La materiile de-a doua și de-a treia de liceu încă izbutisem să-l fac să creadă că și la latină sînt acea desăvîrșită autoritate profesională ce se cere și la alte materii de școală, în stare să mă înalțe în ochii puștiului la nivelul unor Socrate, Aristotel, Leibnitz, Einstein și chiar deasupra lui Kasztel, care-i mai presus de toți aceștia, fiind cel mai bun elev din clasa lor. Într-a patra se va descoperi totuși secretul lui Lohengrin, îngrozitorul semn al originii lui, pe care am vrut să-l ascund de el.

N-am puterea să-i spun adevărul.

— Ți-ai și scris problemele la algebră ? l-am întrebat aspru.

— Vroiam mai întîi să...

— Mai întîi... mai întîi... Nici un întîi, întîi vine algebra, întîi exercițiile, ai timp mai încolo de latină. Pe urmă, vin eu la tine.

În orice caz, am cîștigat timp. Unde-o fi dicționarul latin? Ah, e nenorocire, a rămas în odaia copilului, are să observe dacă-l șutesc de-acolo. Eventual aș putea să-i telefonez lui Babits, el știe bine latinește. Da, numai că Babits crede despre mine că și eu știu. Nu se poate să-l frustezi de iluzii pe un poet. Și-apoi ar auzi și copilul.

E ridicul. La ce-o fi folosit metoda aia inductivă? De ce n-aș descoperi singur dativul lui *dux*, dacă m-aș concentra un pic?

Așadar, mă lungesc pe divan și-mi pun în funcție rațiunea minții limpezi.

Dux înseamnă conducător sau prinț, sau căpetenie, ori așa ceva. Cu alte cuvinte un fel de dobitoc mare. Asta ar fi el, el însuși, fără orice altceva, așa cum l-a creat Dumnezeu, un simplu, dar cinstit *nominativ*. Căci toți ne naștem goi-goluți, nu avem nimic și pe nimeni, afară de faptul că sîntem *nominativul* nostru însine.

Mai tîrziu se descoperă că nu numai eu exist pe lume, eu, conducătorul, prințul, căpetenia, ci că există undeva un „Al lui",

„Al ei", și un „Lui", „Ei", și undeva un „În-Din", și în cele din urmă un uriaș „Pe", de care au să mă atîrne, ca de o spînzurătoare, ca pe un stigmat al Judecății de apoi, pentru faptul că m-am făcut „vinovat", de-al dracului ca *acuzativ*.

Dux ducis...

Prin ceața somnolenței îl văd pe el, pe *Dux*, marea căpetenie, singur în sala de arme a sumbrului său castel. Se privește în oglinda scutului său și în timp ce întoarce spre mine oglinda, descopăr cu surprindere cît de mult seamănă la trăsături cu mine.

Ce mult aș vrea să stau de vorbă cu el! Mi-ar face plăcere să-i spun o vorbuliță, să-l cunosc, să aflu ce simte, oare seamănă și la suflet cu mine?

Zadarnic însă. N-am să aflu niciodată din discuția asta ceea ce ar trebui să știu acum. *Dux* se consideră a fi cunoscut. La început a fost *Dux*, abia după aceea urmează *dativul*. Unul e prințul, *Dux*, și Dativul e profetul lui.

Ce-ar fi să-mi iau inima-n dinți și să-l întreb fără ocolișuri?! La urma urmelor, de vreme ce chestiunea e cum o fi *Dativul* lui *Dux*, în treaba asta cel mai competent

e el însuși, mai competent chiar decît dicționarul ori Babits Mihály.

Prințul! Fără nici un prefix sau sufix! Prințul, căpetenia, singur cu el însuși! Cum, oare, ar putea fi altceva?

Și deodată eu însumi stau întins pe sofaua din sala tronului, studiind uimit în oglindă propriu-mi *nominativ*.

Dar nu-i bine ca *Nominativul* să fie singur. La început, Dumnezeu creat-au *nominativul*, și zis-au Domnul: „Tare se mai lenevește așa el înde el, ia să-l urnim un pic".

Și îndată se și auziră ciocănituri în ușă.

— Cine-i?

O voce dulce, mieroasă:

— Sînt *Genativa*, o, tu, unica mea căpetenie, singura, mititica nevastă a lui A lui-A.

Nu sînt, deci, singur. S-a născut Proprietatea. Pînă una, alta, un proprietar, o proprietate — dar nici o grijă, vin și celelalte! De altfel, mai e mult pînă la dezinența verbală!

— *Dux*, ai ceva bani? *Genativa* ta cea mititică ar avea nevoie pentru o pălărie.

Aha, s-a făcut! Orice s-ar spune, tot e bună o femeie la casa omului: *Pecuniam duci*. Dar de unde să-i iau?

Mă scol dintr-un salt, furios.

— De unde să-i iau ? De sub piele, din carne, din sînge ?

Aha, iar s-a făcut ! Din ! Din a cui ! Din carnea mea. *Ex carne ducis.*

— Cară-te și strînge-ți bani pentru datoria de anul viitor !

Iar sînt singur. Dar oare într-adevăr singur ? Nu stă oare în fața mea cineva, holbîndu-se la mine cu ochi acuzatori ? Iar oglinda continuă oare să-mi înfățișeze același chip ? Parcă n-aș mai fi eu, sau cel puțin n-ar mai fi fața mea, parcă prin ochii sufletului meu mi-ar întoarce privirile propriul suflet, îngrijorat.

— Ce faci cu poporul, căpetenie ? Nu te temi de viitor, nu te temi că vina pe care ai comis-o e strigătoare la cer și se cere pedepsită ? Poporul are să te pedepsească, o, căpetenie, din moment ce și-a descoperit conștiința. *Plebs punit ducem.*

Ducă-se dracului oglinda, ducă-se cuvintele acuzatoare ale conștiinței, car ă-te, *Accusativus*, care-mi stai pe suflet.

— Să vină muzica, vreau să mă distrez !

Și îndată apare în ușă *Vocativul*, poetul...

— O, *Dux*, nenumărate-s virtuțile tale !

Ce băiat simpatic, deștept, e *Vocativul*

ăsta, și ce observații nimerite are! Exact ca domnul acela care rîndul trecut a scris lucruri atît de frumoase despre mine.

Bine-ar fi acum să adorm așa, în sunet de harfă, dar un glas ascuțit sfîșie brusc totul.

— Tăticule, am terminat la algebră, cum e *dativul* lui *dux?*

Îmi frec ochii căscînd.

— Zău, nu mai fi atît de haihaleră, de-atunci puteai să-l întrebi pe el!

Băiatul mă privește cu ochii cît sarmaua.

— Ah, da, tu nu i-ai văzut, au șezut toți aici la masă, împreună. *Dux*, credincioasa lui *Genativa*, bravul *Dativ*, antipaticul *Acuzativ* și ceilalți. Dar de altfel, ca să știi care-i adevărul, află că eu nu sînt nici prinț, nici căpetenie, nici profesor de latină... eu mi-am dat bacalaureatul la real, și-acum fă bine și caută-n dicționar.

Întîlnire cu un tînăr

Eram bine dispus, uitasem tot — mi-am aprins ceremonios țigara și-am pornit-o pe Calea Andrássy. Frumoasa și iubita mea soție îmi zîmbea, de sub voal, frumoasa și draga mea care, uite, mă iubea și-mi dădea ghies s-o iubesc.

Cu tînărul m-am întîlnit pe malul Dunării, cam pe la ora șase. A trecut pe lîngă noi — se întunecase binișor și nu l-am observat. Era la vreo douăzeci de pași cînd l-am zărit. Am amuțit brusc și m-a cuprins o vagă neliniște. Spinarea zveltă se desprindea limpede pe fondul unui vas de transport și totuși cred că l-am recunoscut după mers. Hainele îi erau puțin uzate. În mînă ducea un caiet gros. Părea de șaptesprezece sau optsprezece ani... Ezitam încă, nu-mi venea să cred... și-am vrut să mă întorc, dar pe neașteptate mi-am simțit inima ca străpunsă dureros de o săgeată, apoi a început să bată

atît de tare, încît am fost silit să mă opresc. L-am mai zărit cum și-a ridicat mîna în dreptul feței : vai, groaznic, era mîna aceea, am recunoscut și tăietura de-atunci, din sala de gimnastică... Nevastă-mea mă privea mirată și eu i-am spus bîlbîindu-mă :

— Așteaptă-mă, te rog, o clipă... am ceva de vorbit cu tînărul de colo...

Apoi am părăsit-o și-am pornit în grabă. Dar nu peste mult mi-am încetinit pașii. Se înserase. Tînărul nu s-a întors. Știa că sînt în spatele lui. Continua să păşească agale, în dreptul unui stîlp de legat odgonul s-a oprit liniștit, s-a răsucit spre Dunărea tăcută și și-a aruncat ochii peste ea, departe, spre dealuri. M-am oprit lîngă el, pentru a mă studia pe mine însumi. Mă uitam pe furiș la gura lui, care încă era mai tînără și mai îngustă decît a mea. Iar ochii mai mari și mai luminoși. Da, el era. Și caietul, vechiul caiet... pe care-l pusesem în fundul scrinului și-am uitat de el... Mă încerca o emoție apăsătoare, sufocantă.

— Nu... nu mă observi ? i-am spus în cele din urmă încet.

— Ba da, mi-a răspuns fără să se întoarcă însă spre mine.

Am amuțit, tulburat. Apoi m-am simțit șocat. Ce caraghios ! Un tînăr de optsprezece ani ! Întîlnirea e ciudată, dar trebuie să mă reculeg. Hai să fim obiectivi. Ar fi cazul să se bucure că are prilejul să mă vadă.

— Te-am recunoscut imediat, i-am spus tare, cînd ai trecut pe lîngă mine.

— Știu, mi-a zis.

— Și de ce n-ai venit la mine ? Nu ești curios să mă vezi ?

Nu mi-a răspuns. Am devenit nervos.

— Bine, știu ce rezervat și înfumurat ești. Dar, te rog, crede-mă că n-are nici un sens. Crede-mă că m-am convins de asta... Am să-ți explic odată... O să recunoști și tu că nu puteam rămîne un înfumurat și-un încăpățînat... Și de ce nu te uiți la mine ? Uite, am mustață... Am douăzeci și șase de ani... Ce sucit ești ! Te-ai supărat pe mine ?

Nu mi-a răspuns. Gura i s-a strîmbat într-un rictus amar.

— Eh !.. i-am spus. Frumoasă tăcere ! Bine, bine, mi-am adus aminte... Și ce-i cu asta ? Nu poți fi așa totdeauna. Te pomenești că-mi faci și reproșuri ! Iartă-mă, dar tăcerea asta a ta nu e cine știe ce scofală... Nu văd să-ți fi folosit prea mult.. Ai niște haine tare jalnice dragă băiete. Și ești slab.

Dă-mi voie să-ți spun că n-aș mai putea să port niște haine ca astea... Ei, ce e ? Hai, plîngi puțin, uite îți dau un creițar !

Abia acum s-a uitat în sfîrșit la mine. M-a privit țintă, drept în ochi, apoi mi-a întors spatele.

— Vorbești prea mult, mi-a zis rece.

M-am ofensat.

— Nu mai spune ! Te crezi foarte perfect. Ei bine, da, vorbesc, pentru că vreau să te învăț... pricepi ? La urma urmelor sînt mai vîrstnic ca tine... și de-atunci am văzut multe... și am destulă experiență... ești un copil... ce știi tu !?

Vocea mi s-a stins brusc, mi-am lăsat capul în jos, mi-am ridicat foarte tăcut și sfios mîna, și i-am șoptit jenat :

— Ce puteam face ?... Nu s-a putut cum credeai tu. Te rog crede-mă că nu s-a putut... Am încercat... dar, zău, nu s-a putut...

S-a întors iar spre mine. Mă privea cu gura strîmbată disprețuitor.

— Unde-i aeroplanul ? a început răgușit.

Am bîlbîit încurcat :

— Păi... ce să fac... l-au descoperit alții... Trei... frații Wright... N-am fost acolo... Dar crede-mă că l-au făcut și ei

destul de bine... e destul de bun, în fond... se poate zbura cu el...

— Văd, mi-a spus ironic. Apoi iar m-a privit. Ce-i cu Polul Nord ?

Am coborît ochii în pămînt.

— L-a atins un oarecare Peary... Crede-mă că n-am avut cînd... ai greşit tu... nu poţi şti tot... pe-atunci eram la facultate...

— Aşa, a zis. Apoi : Unde-i glorioasa şi libera Ungarie ?

— Te implor... eşti într-adevăr straniu... mă preocupă... şi pe mine... dar treaba asta nu merge chiar aşa, cît ai bate din palme... Omul mai trebuie să şi trăiască. Am început să trăncănesc de zor : Dar vezi, cu toate astea eu m-am străduit... să se realizeze totuşi ceva din ceea ce ţi-am promis... Am scris... Am scris lucruri destul de reuşite... Fii bun şi uită-te în vitrine... numele mi-e cunoscut... sînt bine cotat... aşa cum ai vrut tu... şi oamenii mă respectă... Şi vezi, am scris şi cărţi... aşa cum ţi-ai propus tu... uite... uite, am la mine una... e destul de reuşită.

Am scos din buzunar una din cărţile mele de schiţe şi nuvele umoristice şi i-am arătat-o.

— Uite-o... e destul de reușită...

A aruncat o privire peste carte, dar n-a luat-o.

— Da, am și citit-o, mi-a spus scurt. E destul de bună.

Și-a întins brațul spre orizontul din ce în ce mai întunecat, unde abia se mai zăreau spinările sinuoase ale dealurilor.

— Unde-i marea simfonie, piesa cea teribilă despre orizontul cenușiu și dumnezeii orgolioși care palpită și se zbuciumă dincolo de zări?

M-am înroșit.

— Dă-mi voie... nu s-a putut... Așa ceva nu poate fi cuprins în trei acte... Ai greșit tu... Nici un actor nu poate juca o zare cenușie... apoi mi-am dat seama că nici măcar nu e specia adecvată... și n-aș fi în stare s-o termin... În schimb, am scris despre asta un sonet drăguț... mi l-a publicat o revistă distinsă... le-a plăcut... și de-atunci sînt mai bine plătit...

Nu mi-a răspuns. S-a adîncit într-o tăcere sumbră, și privirile i s-au pierdut în depărtări. Am vrut să-i mai spun ceva, să-i explic că e atît de tînăr... dar mi-am amintit vag că în asemenea clipe, cînd se uită așa, nu-l poți tulbura. Deodată mi-am

adus aminte de nevastă-mea și-am început să fiu neliniștit.

— Te rog să vii cu mine, i-am spus, să te prezint neveste-mi. O să te bucuri. E o femeie foarte frumoasă... o femeie inteligentă, minunată... vezi... sînt cineva, așa cum ai vrut tu...

S-a uitat la mine, și în ochi îi juca un dispreț nemărginit.

— Ai cucerit-o! mi-a zis. Nu mai spune! Ah, ce mîndru ești de ea! Te-ai dus la ea și-ai cucerit-o!... Castelul a coborît din vîrf și a cucerit prin asalt valea... Stejarul a cucerit volbura și, îndrăgostit, și-a înfășurat-o pe el... De ce nu vine nevastă-ta aici?

Mi-am mijit ochii.

— Ești un prost, i-am zis. Un copil. Toate astea-s aiureli. N-ai dreptate. Eu sînt matur, și m-am lovit de viață. Ce știi tu ce e viața! Oricine-și poate bate joc de tine!

S-a apropiat de mine și m-a fixat drept în ochi. Îi puteam vedea părul des și negru.

— N-am vrut să cunosc viața... am vrut ca ea să mă cunoască pe mine... Da, oricine și-ar putea rîde de mine, și tu n-ai vrut ca din pricina mea să-și bată joc

de tine... Dar tu știi, uită-te în ochii mei, ai curajul și uită-te în ochii mei!... tu știi că ești rizibil și mărunt... și știi că dreptatea e de partea mea... și că ceea ce-ți spun nu e de rîs... știi că eu am dreptate... Sărmanul de tine... tu, un om mic... un nimic... Hai, îndrăznește să mă privești în ochi...

Am fost nevoit să mă întorc; situația era penibilă și neplăcută. El s-a îndepărtat încet și nu s-a mai uitat la mine, ci a pornit încet, îngîndurat...

N-am fost în stare să vorbesc decît după cîteva minute, cu glas stins.

— Unde pleci? Mai stai... am șoptit. Dar nu s-a mai întors. I-am auzit doar vocea, de departe:

— Ține minte că te-ai mai întîlnit o dată cu mine, pentru ultima oară... Și dacă mai păstrezi ceva din mine, moaie-ți pana în focul soarelui ce apune și scrie... scrie despre această întîlnire... scrie cum te-am părăsit. Și cum am dispărut, topit în cerul de amurg, tînăr, frumos și nețărmurit de liber, ca să nu te mai văd niciodată...

Am auzit acestea de foarte departe, și făptura zveltă se subția într-una, se destrăma, și se înălța. Tot mai priveam, aveam

impresia că o văd, dar apoi mi-am dat seama că nu e decît un nor subțire ce plutea pe bolta de purpură.

Nevastă-mea își pierduse răbdarea.

— Cine era tînărul ? m-a întrebat.

— Un vechi cunoscut, i-am răspuns tulburat. Băiat simpatic.

— Da, a rostit ea puțin cam strident. Numai că e cam nemanierat. De ce n-a venit să se prezinte ? Teribil ce seamănă cu tine !

Apoi, am intrat aici, în cafenea. Abia m-a părăsit proasta dispoziție.

„Tema e frumoasă, mi-am spus înviorîndu-mă. Puțin cam lungă pentru o poezie. Dar o nuvelă se poate încropi. Scurtă, satirică. Tot sîntem marți, ar trebui să le trimit ceva."

Am cerut hîrtie și după o scurtă ezitare am așternut titlul : „Întîlnire cu un tînăr"...

Și rana nu mă mai durea decît vag.

Circul

Trebuie să recunosc că tînjeam din tot sufletul după circ, dar poate că în egală măsură și după vioară — apoi am avut parte întîi de vioară, în schimb nu m-au dus la circ și numai așa s-a făcut că din cînd în cînd visam iarăși și iarăși despre circ — pe care-l văzusem odată, de departe, în spatele dealurilor, și parcă m-ar fi condus cineva de mînă pînă acolo. Altădată m-am pomenit brusc în mijlocul unui oraș mare, dar era același circ, cu aceeași intrare, și un vestibul cu două deschideri. De data asta se făcea că aveam și bilet și puteam să intru, dar m-am trezit din vis și iar n-am apucat să pătrund înăuntru.

Dar în cele din urmă am visat tot visul pînă la sfîrșit. Eram lîngă casa de bilete, la intrare, și în fața mea stătea directorul, un șchiop bărbos și emoționat, care a dat de-o parte cu o mînă draperia colorată de la intrare și-a început să strige: „Poftiți,

poftiți pe-aici, intrați, reprezentația începe, poftiți și intrați !“ Oamenii însă nu se hotărau — o mulțime de oameni, popor de tot felul, slujnice, soldați, femei cu pălării și domni bine rași, îmbrîncindu-se unii pe alții, rîzînd și vorbind tare. Eram sigur că directorul mă va observa imediat, de altfel m-a și observat și mi-a spus cu năduf în timp ce m-a înhățat de braț : „Poftește, poftește, ai bilet ? Nu ? Atunci fă bine și șterge-o !“ La care inima mi-a tresărit speriată, am început să mă bîlbîi că n-am bilet, dar de fapt eu n-am venit să văd, ci am o vioară... și, disperat, i-am arătat vioara pe care, firește, o strîngem sub braț. Se aplecase la gura mea și așteptase furios pînă i-am bîlbîit că n-am bilet, dar că am compus eu însumi un cîntec pentru vioară, și dacă-mi dă voie am să-l cînt înăuntru, în fața publicului. La care a-nceput să rîdă atît de tare, încît îi puteam vedea pînă-n gîtlej, ca într-un tunel adînc, apoi mi-a spus aspru următoarele, cuvînt cu cuvînt : „Tinere amic, ești cam într-o doagă, îți zbîrnîie inima rău de tot !“ Mie mi s-a părut o chestie grozavă și-am observat că directorul era încîntat de involuntara mea admiratie, m-a bătut

pe umăr și mi-a spus s-aștept, că poate se va aranja ceva și mai stăm de vorbă.

S-a și întors ceva mai tîrziu în culoarul întunecat unde stăteam tremurînd și mi-a spus cu vădită bunăvoință că doar cîntatul la vioară, fără nimic altceva, e un paralelipipedon. Am înțeles imediat ce-nseamnă asta și anume că nu crede să am succes. Mi-am apucat să-i jur că voi avea, la care a devenit grav și m-a adus la cunoștință că bine, fie, să încercam, dar întîi trebuie să anunțăm comandamentul militar, unde mi se va da un bilet de glotaș în armata cnezaro-crăiască. Iar pînă atunci îmi va arăta tot circul, pe la intrarea din fund, artiștii, animalele, absolut tot, ca să am habar despre ce-i vorba și ce vrea publicul.

Îmi bătea inima de emoție și bucurie că mă vedeam înăuntru, dar mi-era și teamă. Strîngeam tare vioara sub braț și făceam eforturi să nu uit melodia. Mi-a condus printre o mulțime de cortine pe care erau tot soiul de picturi viu colorate. Sus, în înălțime, lucrau niște oameni îmbrăcați în haine roșii. Mă așteptam să-i văd și pe artiști, sau animalele, dar nu — urmau niște trepte largi și multe. Abia mă puteam ține după el, atît de repede alerga pe trepte.

Apoi am străbătut cîteva camere tapetate cu catifea, și întîmplător am deschis o ușă pe care a năvălit un zgomot asurzitor, strigăte ascuțite, și-am zărit o puzderie de capete omenești forfotind. Directorul a strigat la mine să închid imediat — e publicul, așteaptă reprezentația și spectatorii n-au voie să se uite aici.

Apoi a deschis o ușă mică, de fier, și dincolo de ea se întindea un amfiteatru uriaș, semicircular. În mijlocul acestui amfiteatru strălucitor, cu fîntîni arteziene și o pădure de palmieri, un bărbat frumos, cu gura încrîncenată și ochi sălbatici, gîtuia o femeie. Femeia nu scotea decît sunete înfundate, sugrumate — era o priveliște îngrozitoare ; am început să urlu tare și să blestem, implorînd s-o smulgă cineva din mîinile lui. Dar directorul m-a înhățat de mînă. „Prostule, mi-a spus, ăștia-s actorii mei, sînt de ceară, ca-n orice panoptic". Cînd m-am uitat mai atent, am observat că într-adevăr fața femeii nu era naturală și avea ochi de sticlă.

M-am rușinat și-am început să vorbesc despre altceva, dar inima continua să-mi bată nebunește. Apoi directorul m-a condus într-o cameră mare, unde toate erau vraiște, și-n care ședeau în bănci, ca la școală, bă-

ieți și fete boite, în niște haine-n carouri. Asta era școala de clovni, cum am aflat îndată. M-au așezat și pe mine într-o bancă, și directorul a-nceput să-i scoată pe rînd la catedră, să-i asculte. Unul a ieșit mergînd în mîini, dar de cîteva ori creștetul i s-a atins de podele. Acesta a trebuit să repete figura. Apoi l-a chemat pe un bărbat înalt, care-a scos un cuțit și și-a spintecat pieptul. Sîngele și plămînii i s-au revărsat afară pe rană, și bărbatul gemea tare și s-a prăbușit la pămînt. Directorul a dat din cap satisfăcut.

— Așa mai merge, a zis, o să placă la public.

Sinucigașul s-a întors la loc, a scos din bancă ață și ac și și-a cusut pieptul, țistuind din limbă și strîmbînd din nas. Abia atunci am observat că avea nenumărate cusături din astea pe piept.

Au ieșit și alții, și fiecare știa altceva. Erau ventriloci, care imitau atît de extraordinar vocea oamenilor și a animalelor, că nu-mi venea să-mi cred urechilor. Unul vorbea atît de perfect cu glas de copil, că mi-au dat lacrimile, pentru că reproducea vocea unui copil muribund — dar cînd m-am uitat la fața lui, am constatat uluit că ochii

și gura nu i se mișcau absolut de loc. Altul a imitat vocea unei femei ce plîngea și blestema — apoi au ieșit și alți imitatori de femei, au răsunat rîsete și plînsete înfundate, iar în beznă pluteau ochi amenințători.

Și deodată directorul s-a uitat într-o hîrțoagă și mi-a rostit numele. M-am ridicat în picioare, m-a privit atent, apoi m-a întrebat repede :

— Și tu, ce știi ?

Am arătat spre vioară și iar am bîlbîit ceva despre melodia pe care am compus-o. Toată sala a izbucnit în rîs, iar directorul a bătut nervos cu pumnul în masă.

— Tot cu vioara aia mă sîcîi și-acum ? a zis. Ce treabă prăfuită !

Vroiam să-i spun că melodia pe care am compus-o e foarte stranie și că aș vrea s-o execut, dacă mi se permite. Dar el a chemat un băiat și m-a trimis cu el să-mi arate instrumentele muzicale.

M-a dus într-o altă încăpere, plină cu niște mașini și instrumente uriașe, fiecare fiind un instrument muzical. Erau acolo trîmbițe uriașe, acționate de foale — la cîte-o apăsare scoteau adevărate tunete din gîtlejuri. Apoi triangluri de mărimea unei

camere, cu ciocane acționate de aburi. O tobă uriașă era călcată de jur-împrejur de elefanți dresați, care bubuiau cu picioarele. Era și o orgă nemaipomenită, acționată de o mașină electrică ce punea în funcție în același timp treizeci de piane și o mie de tuburi de oțel — cel mai înalt tub fiind cît coșul unei fabrici. Dirijorul stătea pe un podium înalt și cînd și-a repezit brusc brațele în lături, a izbucnit un singur acord care a stîrnit un vîrtej, încît am crezut că mă azvîrle imediat în neant. În fața instrumentiștilor era o claviatură aidoma celor care acționează mașinile tipografice de cules, — și lucrau cu ochelari, privind într-una notele.

Amețind și cu urechile vîjîindu-mi, m-am întors într-o altă clasă, unde mă aștepta directorul. I-am spus că am văzut instrumentele muzicale, dar nu le cunosc și nu știu să cînt la ele. A ridicat din umeri și mi-a spus că-i pare foarte rău, dar în cazul ăsta m-am ras pe bot. Ne-am oprit în fața a două uși cu perdele, care dădeau în teatru. Actorii, în mii de feluri de măști, intrau grăbiți pe una din ele, și prin crăpătura ușii, de cîte ori era dată perdeaua la o parte, pătrundea o jerbă de lumini electrice de

toate culorile. Am vrut să intru și eu acolo, dar directorul mi-a spus că, dacă nu știu nimic, atunci poate ar fi mai bine să văd întîi debaraua cu vechituri.

Am intrat pe cealaltă ușă — de unde un coridor întunecos ducea în jos spre pivniță. La mare depărtare pîlpîia lumina chioară a unei lămpi de gaz. De o parte și de alta se căscau firide în întunericul cețos și dens, și circulau niște oameni de serviciu cu fețele mînjite de funingine. M-a cuprins spaima și n-am îndrăznit să mă uit înăuntru. La capătul coridorului directorul s-a oprit și a stat de vorbă cu cineva. M-am uitat în jur pe furiș — de-a lungul pereților și lipite de ei se zăreau niște mese de tablă, iar pe ele tot felul de deșeuri goale : bătrîni, copii și părți de trup de fabricație veche. Din adînc emana un miros greu, sufocant, de formol. Apoi am zărit încă un culoar, absolut întunecat, ce ducea în jos. Directorul vorbea despre mine — ca și cum m-ar fi recomandat la medic să mă primească. Iar „medicul“ se tot uita spre coridorul cel întunecat.

În clipa aceea am început să-i implor să nu fiu silit să rămîn aici — le-am spus că mai degrabă sînt gata să învăț ceva, numai

să pot sta sus, dacă nu merge altfel. Scuturau din cap, și „medicul" a ținut să remarce că n-aș avea șanse, decît cu un număr acrobatic, căci publicul nu mai avea răbdare să înghită orice.

Apoi m-am dus undeva sus, în ceva ca un pod — zăream pe îngustele luminatoare orașul, foarte jos sub noi. De-a lungul pereților erau rezemate la șir scări înguste și înalte. Pretutindeni, jos, era plin de funii, bare și plase, iar pe scări lucrau băieți în tricouri trandafirii. Mi-au pus în față o scară, să mă urc pe ea. Cînd am ajuns în vîrf, de jos au înclinat scara spre stradă. M-am încleștat de ea înnebunit — și cînd am privit în jos, am zărit tot orașul, iar oamenii ce forfoteau pe străzi erau cît furnicile. Am scos un țipăt slab și mi-am pierdut cunoștința.

Dar am rămas acolo, și-am învățat, am exersat mult, săptămîni și luni în șir. Urcam și coboram pe scară —, iar cînd treaba asta a mers bine și cît de cît mai și izbuteam să stau în vîrful scării, mi s-a dat sus un scăunel, pe care l-am așezat cu grijă în echilibru și m-am așezat pe el. Mai tîrziu, am făcut același lucru cu două și cu trei scaune. Și a trecut multă, multă vreme.

Apoi, după vreme îndelungată, în cele din urmă am ajuns pe scenă —, dar fața îmi era deja suptă și ridată, și vopsită, ca a celor pe care-i văzusem cînd am venit. Acum eram de mulți ani aici și cunoșteam toate chichițele circului. Purtam un tricou trandafiriu și mă învîrteam obosit prin semiobscuritatea dintre cortinele laterale, unde alergau oameni de serviciu asudați, cărînd covoarele. Era un vuiet greu, permanent, și eram prea obosit ca să mă mai intereseze ce poate fi. Și deodată m-a năpădit o lumină intensă, bolnavă — draperiile de catifea s-au desfăcut brusc în fața ochilor mei. Dincolo de cortină era o mare de capete omenești — au răsunat cîteva aplauze, apoi s-a lăsat o liniște plină de șoapte și așteptare.

Stăteam singur, pe covor, în lumina puternică și albă a arenei. Cu pași surzi, am alergat în mijloc — și raza reflectorului mă urma pretutindeni. M-am înclinat cu mișcări de șarpe spre loji. Apoi am apucat scara și-am urcat în înalt repede, fără zgomot, atît de ușor, încît nu-mi simțeam trupul. Acolo m-am cocoțat cu grijă pe un băț subțire și m-am clătinat cîteva clipe pentru a-mi stabili echilibrul. Apoi mi-au în-

tins o măsuță cu picioare de fier, așezată pe capătul unei prăjini. Am luat masa și-am așezat-o elegant cu două picioare pe capetele scării. Apoi m-am suit pe masă și m-am ridicat în picioare, ținîndu-mi mereu echilibrul. Acum au urmat trei scaune, unul peste altul, am auzit un freamăt de satisfacție, și m-am suit pe această construcție. Ultimul scaun stătea cu picioarele spre cer ; pe unul din picioare, care se învîrtea clătinîndu-se în liniștea de mormînt, am așezat, cu respirația tăiată, colțul de jos al unui cub uriaș. Toată construcția tremura atît de ușor sub mine, încît îmi simțeam și bătaia pulsului cum aleargă pînă jos, la picioarele scării. În sfîrșit, urma prăjina : mi-au trebuit cîteva minute pînă s-o pot fixa în echilibru pe colțul de sus al cubului. Apoi am urcat încet pe prăjină — și cînd m-am văzut în vîrful ei, m-am oprit să-mi trag sufletul. Sudoarea mi se scurgea fierbinte, încet, pe față. Toți mușchii îmi erau încordați ca funia, și tremurau. Am așteptat pînă cînd balansul construcției a atins punctul mort — și, într-o liniște mormîntală, m-am îndreptat, mi-am desfăcut tricoul și-am scos vioara... Cu mîna tremurînd, am așezat pe ea arcușul... apoi, pipăind

aerul cu un picior, am părăsit încet prăjina, m-am înclinat înainte... mi-am mai potrivit cîteva minute echilibrul... și folosind liniștea publicului înmărmurit de spaimă, ce aștepta jos cu gurile căscate și inima strînsă... am început să cînt încet și înfiorat melodia pe care cîndva demult, demult, foarte demult am auzit-o răsunînd și plîngînd în inima mea.

M-am trezit la ora șase și am coborît în stradă. Dinspre fluviu bătea vîntul. A început să ningă cu fulgi mărunți și ascuțiți ; mi-am întins mîna și fulgii se loveau, fluturînd, de palmă, așternîndu-se unii peste alții, înghețînd împreună în spasme. apoi oasele încheieturii mi s-au acoperit de o pojghiță albă. Am închis palma și am cotit pe o străduță.

— Prima zăpadă, rosti lîngă mine un bărbat scund, adresîndu-i-se altuia.

Un bărbat blond, mătăhălos, cu buza de jos răsfrîntă trist, vorbea dîndu-și aere : explica vreo problemă sau vreo idee, și insista morțiș. Cînd trecu prin fața mea, umbra mi se urcă de la picioare în sus pe trupul lui : în clipa cînd umbra ajunse pînă la obraz, fața îi străluci galbenă și zîmbitoare, cu găvanele goale ale ochilor, cu nasul turtit, plin de coșuri mucegăite.

Am căscat scrîșnind din dinți și nu mi-a plăcut. Zăpada îmi plăcea, era albă și curată, vorbeam cu ea inteligent. Mi-am aprins o țigară și-am apropiat jarul ei rece, albastru, de zăpadă. Acum iar nu știam încotro să merg : mi-am vîrît mîna între două coaste și m-am adresat vîntului, care sosise chiar atunci murmurînd și fluierînd. „Alo, vîntule, unde alergi așa ? Hai să ședem și să stăm de vorbă domol ; mă plictisesc.“ Dar vîntul nu mi-a răspuns : transporta parfumul Actriței, mi-a șuierat nervos în ureche, tropăia și m-a mîngîiat pe față. „Ești nebun, i-am spus, ce ai cu mutra mea ? Ei bine, atunci pleacă, să nu iasă vreo dandana — eu n-am nevoie, zău, de mirosul ăsta, poți să-l duci. Mă plictisesc și-aș vrea să stau de vorbă, așezat, cu cineva, aș vrea să explic cuiva să nu alerge așa, de parc-ar da grindina — să șadă și să se culce și să nu-și arate colții ; să fie cuminte, că am să-l învelesc și mă culc și eu lîngă el, și îndreptăm toate frumos-frumușel. Dar voi toți sînteți nebuni și plictisitori, și răi cu mine : alergați brambura, și vă izbiți de mine.“ Mi-am ridicat gulerul, urmăream într-una zăpada ce-mi intra în găvanele ochilor, răsucindu-se în scor-

bura căpăţînii : mă plictisesc, mă plictisesc. Lîngă marginea trotuarului, cu picioarele strîmbe şi amorţite, stătea o mîrţoagă bătrînă, înhămată la o trăsură : asta mi-a plăcut, am început să-i vorbesc şi ea mă privea cu ochii ei verzi, de cal. „Uite — i-am explicat — azi am vorbit cu o muscă şi cu o vrabie ; sînt două vietăţi inteligente şi înţelepte, de fapt cele mai înţelepte — vrabia a clătinat imediat din cap, dîndu-mi dreptate, şi a coborît din copac, şi şi-a întins frumuşel, supusă, picioruşele — de altfel nici musca n-a ţopăit prea mult, zîmbea şi a aterizat ameţită aici, în palma mea. Nu vezi cum ninge ? Trebuie să fie tare scîrbos cînd pică pe pătura asta subţire."

„Dii, mă, dii !" a zis birjarul şi calul s-a opintit gîfîind. A început să strănute, dar eu am insistat cu încăpăţînare, m-am apucat să alerg pe lîngă cal şi-am continuat să-i vorbesc. „Da, da, şi tu te-ai apucat să fugi. Duci la teatru un buchet sau aşa ceva, un buchet mare, pentru că e premieră. Joacă Actriţa. Da, da. Alergi din pricina cîtorva şfichiuri de bici, nu ţi-e ruşine ? Ce cînţi cu plămînii ăştia şuierători ? Ce tremolezi pe aste patru beţe slăbănoage şi potcovite. Zău, culcă-te, zău, frumuşel. Ho, mă, ho !"

Calul alerga holbat, cu ochii bulbucați. „Dii, mă, dii!“ îi spuneau lovindu-l și vroia să alerge mai tare ca mine. „Ho, mă, ho, dobitoc prost!“ îi spuneam. I-am ieșit în față, i-am pus piedică, a căzut în genunchi, apoi s-a lungit pe pămînt nechezînd. Au făcut roată în jurul lui, nu vroia să se liniștească, mereu dădea din picioare. M-am luptat cu el și m-am tăvălit pe pămînt; plîngeam de ciudă că nu vrea să renunțe și pînă la urmă i-am vîrît pumnul în gît, și-atunci s-a domolit.

Am părăsit mulțimea și m-am plimbat încet, calm, de-a lungul bulevardului. S-a lăsat ceața, și felinarele ardeau în ceață ca niște globuri luminoase: înăuntru, pe partea cealaltă a țestei, lumina tremura palidă. Era șase și jumătate, mă plictiseam, și mă chioram curios pe sub porți. Un filfizon palid și tremurînd s-a oprit, mi s-a uitat în față și m-a recunoscut; o vreme m-a urmat și-mi tot bălmăjea ceva despre un buchet și despre teatru, dar n-am întors capul; mă plictisea. Am cotit pe o stradă și am intrat într-o cîrciumă. Acolo, s-a încins o bătaie, și bețivii s-au înjunghiat umplîndu-se de sînge. Am intervenit, vîrîndu-mă între ei și l-am chemat la ordine pe cel

mai scandalagiu, i-am pus mîna pe umăr (rar mai discutam cu oamenii, ei demult nu mă mai înțeleg) și i-am spus apăsat: „Ajunge! Vreau liniște, că ninge!“

Pe geamurile cafenelei de pe bulevard lumina se revărsa în raze reci. M-am aplecat și la lumina lor am cercetat zăpada: era groasă de doi centimetri. Se formase deja un așternut frumos, moale, ondulat, fulgii cădeau mai des, și se pierdeau tot mai moi în acest așternut. Am clătinat din cap mulțumit și m-am retras să fac loc: din față se apropia un domn bătrîn, mi se pare un bancher sau așa ceva, și gîfîia plin de importanță, cu burta scoasă înainte. Pe burtă avea un lanț de aur gros cît degetul, avea ochi mici și bătrîni, moi ca piftia. Purta o cutie de bijuterii, și buzele lui groase murmurau numele Actriței. A trebuit să-i fac semn de cîteva ori pînă să mă bage în seamă. S-a oprit și m-a privit tîmp.

— Ce dorești? m-a întrebat.

— Nimic, i-am spus și am scuturat zăpada de pe țigară. Ninge. Du-te acasă și culcă-te.

— Ce dorești? a repetat învinețindu-se la față, cu degetele tremurîndu-i.

I-am pus mîna pe umăr.

— Nimic. Nu înțelegi ? Ninge. Ai mîncat prea mult, domnule director ; ajunge, domnule director. Dumneata ești prea urît în zăpada asta frumoasă, albă. Du-te acasă și culcă-te. Nu înțelegi ?

L-am lăsat mască. S-a rezemat de zid, și capul înfundat în guler i s-a pleoștit. Se holba așa după mine, buzele îi atîrnau, ca și cum ar fi vrut să întrebe ceva. După un minut, cînd mi-am întors capul, am văzut cum îl saltă doi birjari într-o birjă amețită.

Am urcat la club și am stat de vorbă cu cîțiva oameni politici. La ruletă era un *jeu* mare : am făcut jocul la cîteva mîini moarte. Erau puțini, căci la Teatru era premieră — chiar și ăștia discutau despre ea. La început am jucat pe sume mici, dar am nimerit de treisprezece ori numărul nouă și s-a strîns un pot de douăzeci de mii. Cu mișcări largi, am azvîrlit cartea — de data asta au cîștigat pointeurii. Apoi iar am nimerit de treisprezece ori banco. Am luat lopata din mîna crupierului și am tras toți banii în fața mea. Un morman de jetoane galbene, albastre și roșii, strînse

la un loc, galbeni sunători și bancnote albastre, foșnitoare. Într-o fracțiune de secundă mi s-a părut că în mijlocul mormanului aburind și încîlcit se zăresc cîteva bucăți de carne și cîțiva plumbi ce se rostogoleau. Am luat tot. Era o căldură insuportabilă. Fețele străluceau de sudoare.

— Mizez tot! am strigat. Primesc și vieți. Dublu sau nimic. Nimeni nu mai vrea? Nouă la banco!

Cîțiva se prăbușiră leșinați de pe scaune. Brusc, vîntul s-a năpustit înăuntru pe un geamlîc, fluierînd peste masă, și a stins candelabrele. De pe postavul verde se răscoliră o mulțime de fițuici albe și se așternură fluturînd pe podea. Am luat tot m-am ridicat și am chemat cu un semn servitorul.

— Mai ninge?

— Am înțeles, domnule.

S-a întors dîrdîind. În fața treptelor, zăpada era de un sfert de metru.

— În regulă.

Mi-am ridicat gulerul paltonului îmblănit, am călcat peste jucătorii întinși la pămînt și am coborît încet treptele. În fața porții l-am întîlnit pe tînărul politician: fără palton, alerga cu părul vîlvoi și striga

după mașină. Ningea cu fulgi cît pumnul, și neaua cînta șuierînd în noaptea de smoală.

— Unde mergi ? l-am întrebat pe tînărul om politic.

— Trebuie să alerg la Cazino, mi-a explicat cu gesturi largi. În viața mea n-am mai văzut o ninsoare ca asta. Și nu izbutesc să fac rost de o mașină. Am pierdut tot.

— Vino, te iau cu sania.

În aceeași clipă apăru sania-mașină, neagră și cu claxon. Se năpusti spre zăpadă, scoțînd mugete din claxon, sub lampioanele cu lumină galbenă, chioară. Roțile greoaie, cu spițe, se zbuciumau trosnind. Mă simteam excelent.

Tînărul politician flecărea.

— Nu știu cîte zile mai am. Am pierdut tot. Știți, m-am ambalat în suita asta. Mi s-au dus douăzeci de mii, apoi mi-am pus zece ani, și s-au dus și ei. Dar nu-i nimic, îmi mai rămîne o soluție. Acum mă duc la Cazino, și fac rost de zece mii cu care mîine fac banco și-mi recîștig totul. Doar n-o să credeți că m-am lăsat pradă disperării.

A continuat, bătînd aerul cu mîinile, tremurînd tot de frig :

— E un fleac să strîng suma asta. Extraordinar, mi-am uitat paltonul la club. Dar nu-i nimic, azi e premiera, mîine după-masă mă duc la Actriță... în budoarul ei tapetat cu mătase galbenă, acolo-i foarte bine și cald. Treaba e aranjată, nu e vorba decît de cîțiva bănișori. Firește, trebuie să fac rost de banii ăștia. Trebuie s-o sărut. E-un fleac, totu-i aranjat. Ce senzații teribile o să am mîine, ce încleștare minunată !

Un pumn de zăpadă pătrunse șușotind înăuntru. Luîndu-l în palme, l-am lipit de gura fierbinte și tremurătoare.

— Sărută asta !

Sania străbătu mută, șerpuind, labirintul de stradele. Am pătruns în tunel și am gonit de colo-colo. Am pătruns în goană pe porțile goale ale caselor fără acoperișuri de pe malul de dincolo al Dunării, tăind peste camere goale și fără tavan, în care zăpada era groasă de-un metru.

— Sărută asta, i-am zis. Nu e oare mai albă, nu e mai netedă ca pielea ?

Și-i vorbeam cu ecoul gîjîit al camerelor goale și răsunătoare.

— E bună și albă. Scumpa de ea, ce albă e și moale! Crește mereu și nivelează tot. Nu e mai bună decît gura ta clocită? Și ce bine va fi să uiți acea strîngere de inimă și acea încleștare din camera galbenă, ce bine!

Dar se zbătea sufocat și scuipînd, și împrăștia zăpada pe care i-o înfundasem în gură. Înjura și bolborosea cuvinte șuierate și dezlînate, ceva în sensul că acum știe, știe că o iubesc pe Actriță, că eu vreau să merg la ea mîine, de asta l-am momit să vină cu sania și vreau să-l ucid. Apoi s-a liniștit și a uitat de acuzația asta caraghioasă, gura i s-a lărgit, și m-a măsurat cu un zîmbet jenat, iar eu i-am zis compătimitor: „Eh, nu-i mai bine că ai uitat asta?“

Zăpada se înălțase încă de un picior. Am însoțit mașina salvării pînă la clinică: acolo am străbătut coridoarele și am intrat în sala de operații. Pe una din mese l-am zărit întins pe filfizonul cu care mă întîlnisem în urmă cu o jumătate de ceas. Glonțul îi pătrunsese în cerul gurii, și-acum îi desfăceau gura cu niște instrumente de fier, pentru a începea bisturiul — nu-l mai adormiseră, organismul slăbit de foame s-ar fi putut suporta cloroformul. Doi

asistenți îi țineau capul, profesorul lucra tăcut în țeasta ciopîrțită. Cînd ochii lui holbați m-au zărit, brusc a încetat să mai urle, ca și cînd l-ar fi terminat. O singură tresărire îi străbătu tot trupul.

— Vorbește, i-am spus și i-am pus mîna pe inimă. Te ascult.

Inima se crispa sacadat între mîinile mele, a tresăltat de două ori, gata să-mi scape dintre degete, apoi s-a liniștit.

— Ce vrei ?

— Arată-mi-o încă o dată, bîlbîi cu încăpățînare. Arată-mi gura ei și acel șanț umed și gîfîitor din jurul ei, cînd mă privește peste umăr din mașina fierbinte.

— Ai s-o uiți. Ninge. Și ninsoarea acoperă dîmburile.

— Nu-i adevărat. Am să mă zbat și am să sîngerez sub dîmburi. Gura mea hăcuită se va înfige cu o mușcătură teribilă în așchiile scîndurii. Gîtlejul meu va fi un urlet sugrumat. Arată-mi-o. Să-mi iau rămas bun.

— Ai s-o uiți. Ai să dormi frumos, cu capul lăsat într-o parte, și-n craniul tău vor vui bezna și liniștea. Pe peretele craniului vor atîrna spre interior alge verzi. Ninge.

— Arată-mi-o.

— Ai s-o uiți. Și nu va mai fi niciodată. Încleștarea se va destinde. Nici n-a fost vreodată.

Inima gîfîia surd.

— Mai vrei să-mi spui ceva ? am întrebat binevoitor.

— Da, a gîfîit inima și i s-a scurs o lacrimă. Arată-mi pădurea în amurg, unde am stat acum zece ani și-am crezut că va fi a mea, și vîrfurile brazilor erau roșii sub razele asfințitului, lasă-mă să-mi iau rămas bun de la pădure.

— Ai s-o uiți.

— Atunci arată-mi măcar acea oglindă în care m-am uitat odată și mi-am văzut gura tremurînd și m-am gîndit la gura ei, lasă-mă să-mi iau rămas bun de la oglindă.

— Ai s-o uiți. Mă plictisești.

— Atunci arată-mi acea pată de lumină șerpuitoare de pe oglinda verde a lacului, care se zbuciuma pe apă cînd barca aluneca spre ea, și eu m-am aplecat peste apă să sărut pata, lasă-mă să-mi iau rămas bun de la pata ce tremura pe apă.

— Ai s-o uiți. Ești un prost. Ajunge.

În cerul gurii un os s-a frînt trosnind, capul s-a clătinat și din gura larg deschisă s-a desprins un horcăit. Băiatul își smuci

atît de tare mîna, încît se rupse bandajul și căzu. Brusc, profesorul scoase linguriţa și-i turnă cafea pe gură. Apoi se aplecă peste inimă.

— Scoateţi-i călușul, spuse. N-a rezistat.

Un asistent smulse afară călușul. Printre buzele vinete ce se apropiau curse o zeamă cafenie. Capul lăsat într-o parte răsturnă o sticlă de carbol, și pe pămînt se scurse un lichid cu miros greu, apăsător.

M-am uitat la ceas : era ora zece. „Am sosit prea devreme — mi-am zis — prea devreme pentru actul al doilea."

Am coborît printre șirurile de scaune de la parter. Se apropiau, într-adevăr, de sfîrșitul actului al doilea, acolo unde orchestra intervine estompat peste dialog. M-am așezat pe un scaun, dar n-am rămas acolo. Am străbătut culoarul și-am intrat în prima lojă de lîngă scenă, unde ședea numai autorul. Era transfigurat de emoţie, la butonieră îi ardea o garoafă roșie. Mi-a scuturat distrat mîna, apoi s-a întors cu gura căscată spre scenă. M-am așezat lîngă el și am luat binoclul.

— Ninge, i-am spus.

— Da, mi-a șoptit pe un ton gîtuit, și-a rîs încet. Cînd ne vom întoarce acasă, zăpada i se va așterne pe păr. Ia fii atent acum la mișcarea asta, cînd se întoarce spre curtezan. Uite la femeia asta. Eu i-am scris piesa, credeam că îi fac un cadou și uite că acum mi-l întoarce ca pe-un cadou nou și necunoscut — viață în schimbul morții și-al unei materii moarte pe care a primit-o de la mine. Femeia asta. E iubita mea. În seara asta va fi a mea — e tocmai ceea ce joacă acum pe scenă.

— O va acoperi zăpada.

— Știi ce ? Ea e extazul și gloria. Pînă și mulțimea asta nebună se uită la ea cu ochii holbați de uluire, cu sufletul la gură. Nu vezi ? Ea e viața și triumful. Eu sînt iubitul ei. Așa am visat, cu perseverență, de-a lungul a treizeci de ani de patimă mistuitoare, așa am văzut eu ceasul acesta : cu catifele fierbinți și mătăsuri moi, în care se sparge focul alb al lampadarelor și ritmurile pline de fior ale muzicii. Timp de treizeci de ani mi-am construit din mătăsuri, catifele, melodii languroase și parfumuri fierbinți treapta asta, datorită căreia să ajung în sfîrșit pînă la pielea ei goală și s-o pot săruta. La asta m-am gîndit timp

de treizeci de ani — și a fost o treabă frumoasă.

Am dat din cap.

— A fost o treabă frumoasă, într-adevăr, i-am spus. Dar acum ninge. Și-acum fă ceea ce se obișnuiește să facem după o treabă frumoasă și cinstită : întinde-ți cît mai bine brațele amorțite și închide-ți ușurel ochii, și fii fericit că poți uita de treaba făcută. Ți-o spun, pentru că eu viu acum de-acolo unde oamenii mor în lipsuri și scîncind din cauza dragostei, și te asigur că poți să-mi strîngi mîna cu recunoștință că nu m-am înfuriat mai rău din pricină că n-ai ochi să vezi ceea ce voi vedea eu îndată.

Am escaladat marginea lojei, peste candelabrul stins : sala tocmai izbucnise în aplauze, și o clipă am plutit pe undele răscolite ale aerului. Am străbătut scena, m-am întins pe un decor de mătase mată și-am așteptat-o. În culise stătea un bărbat cu fața măslinie, cu plastron, la cîțiva pași de mine. Era sfîrșitul unui tablou — și deodată, printre dantelele parfumate, se strecură în culise Actrița. Apoi, o mișcare ușoară și abia auzită : se opri, se retrase, îl zări pe bărbatul cu ten măsliniu, care se răsucise spre scenă, cu brațele încrucișate pe piept, puțin

înainte ca Actrița să apară. Tresări, apoi se apropie de el pe neașteptate, îl atinse, îi făcu semn. O frîntură de secundă se fulgerară din ochi — și bărbatul se retarse speriat.

— Nu ! gîfîi.

— Da ! se auzi în șoaptă, aproape în aceeași clipă. Buzele se crispară.

Femeia își înălță capul : de jos, îi vedeam gura strînsă, rece. Încă o crispare — apoi bărbatul se azvîrli cu tot trupul spre ea — femeia se feri brusc și își retrase bustul. Șoldurile începură să-i unduiască — fața i se întinse, ochii i se încețoșară și pe gura crispată zîmbetul rece al dispreţului îngheță brusc. M-am uitat la fața ei : ne-am înfruntat ochi în ochi, eu gol și așteptînd, ea monstruos și cu o sălbăticie îngrozitoare, plină de extaz, triplul extaz al gloriei, dragostei și crimei, care ardea în juru-i ca un vîrtej de foc. Noi doi, noi doi ne-am privit pe deasupra trupului acelui bărbat.

— Ajunge, am mormăit înroșindu-mă și năpădit de rușine. Ajunge. E nedrept.

— Ajunge, am repetat. E de-ajuns. Ninge.

— Ajunge, am rostit cu o ură întunecată, e de-ajuns. Renunță. Minciună, dușman al meu pe care te urăsc, renunță ! Renunță, molimă ! Renunță la clocotul

emoţionant şi crispat, rană de foc pe trupul rece al pămîntului, pe care pămîntul iar şi iar o atinge, deschizînd-o şi scormonind-o : trupul lui rece, peste care ninge. Cînd te vei vindeca ?

— Ajunge ! i-am urlat în faţă şuierînd, şi n-am mai suportat căldura : faţa mi-era viscolită de ghemotoace întunecate, cuvintele mi s-au oprit în gîtlej, i-am zdrobit creştetul cu pumnul şi-am ţîşnit afară, în noapte. Afară, zăpada se rotea în vîrtejuri şuierătoare, am străbătut stradă după stradă, vîntul m-a catapultat într-o casă, şi de acolo m-a azvîrlit pe acoperişul clopotniţei de vizavi. Haho, Haliho ! Zăpada mi s-a strecurat în craniu — m-am învîrtit vîjîind peste zdrenţe de nori, peste cîmpii, unde lupii goneau după mine prin noapte şi nămeţi. Umbra mi se alungise peste o peninsulă lungă, terminată într-un munte, şi dincolo de vîrf atîrna în oceanul pe care pojghiţa subţire a gheţii tremura înfiorată. Mi-am făcut vînt — brusc, vizavi, sub razele palide, mijind în zori, linia suplă a Africii se desprinsese din ceaţă — şi-am întors pentru ultima oară capul din caverna Nopţii. Globul abia se mai zărea departe, sub mine, atîrnînd oblic în ne-

sfîrșirea beznei, cu două pete albe la capete. Două pete albe, ce se pierdeau în masa cenușie și gălbuie, rotindu-se lin și uniform, și deschizîndu-se pe neobservate, mărindu-se și apropiindu-se încet, încet, două cercuri, din ce în ce mai mari, ce se uniră în cele din urmă la mijloc.

SUMAR

Cuvîntul traducătorului 5
Omul și scaunul 11
Război îndelungat 22
Omnibus 27
La prietena mea, colecționară de artă . . 32
Ocultism 39
Militărie cultivată 43
Coana Mare în 1916 47
Mic îndreptar pentru iubitorii de literatură, avînd scopul de a lămuri definitiv anumite noțiuni 52
Articol de dar sau Marea sărbătoare a dragostei 55
Scrisoare despre felul cum trebuie să intri 62
Trăiesc din aer 67
Cine-i acolo ? 71
Mai 80
Lexicon absurd 84
Brevete personale 109
Bucuriile evoluției sau ce ți-e și cu dezvoltarea tehnicii ! 114

La tanti 121
Vreau un pled de pichet 129
Urmărire (I) 132
Știința 138
Discuție cu un om bun 143
Bucuria gloatei 149
Nu sînt acasă 153
Șahiștii 158
Omul primitiv 161
Vînzare de ciine 174
Dux, ducis 187
Întîlnire cu un tînăr 184
Circul 193
Ninge 209

Lector : RODICA IOAN
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Apărut 1972 Comanda nr. 9966
Coli de tipar 7

Tiparul executat sub comanda nr. 202 la Întreprinderea Poligrafică Craiova Str. Mihai Viteazu nr. 4 Republica Socialistă **România**

LEI 4,50

EDITURA ALBATROS